Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba sa Dikreiti tša R - 9 (Dikolong)

Dipolelo
Sepedi
Polelo ya ka Gae

DEPARTMENT OF EDUCATION
(KGORO YA THUTO)

E gatišitšwe ke Kgoro ya Thuto
Sol Plaatjie House
123 Schoeman Street
Pretoria

Private Bag X895
Pretoria

Mogala: +(12) 312 5911
Fax: + (12) 321 6770

http://education.pwv.gov.za

© Kgoro ya Thuto, Pretoria

ISBN 1-919917-31-4

Gazette No.: 23406, Vol 443, May 2002

Design and Layout: Prism Digital, Triple CCC Advertising, Circle Communication

Printed for the Government Printer: FormeSet Printers Cape

Lengwalo (dokumente) le le swanetše go balwa bjalo ka karolo
ya Setatamente sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba sa Dikreiti tša R - 9.

Setatamente se sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba se akaretša:

1. Tebelelokakaretšo
2. Ditatamente tše seswai tša Diarea tša go Ithuta:
   Dipolelo
   Mmetse
   Disaense tša Tlhago
   Disaense tša Leago
   Bokgabo le Setšo
   Mabokgoni a Bophelo
   Disaense tša Ekonomi le Taolo
   Theknolotši

GO MMADI

Ke ka lethabo le legolo ge Kgoro ya Thuto e tšweletša Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo go Dikreiti tša R - 9 (Dikolong) ka dipolelo ka moka tše 11 tša semmušo tša Afrika-Borwa.

Tshepetšo ya tlhalošo le tlhathollo ke ye bothata, ebile e tshotshoma ka ditlhohlo. Go batho bao ba bego ba hlaloša le go hlatholla mangwalo (didokumente) ao, go bile nyakego ya go beakanya mareo le go rulaganya ditemana tša kharikhulamo ka tshwanelo. Mangwalo ao a lekotšwe ke ditsebi tša ditsinkelo ka tsela ya dinyakišišo.

Kgoro ya Thuto e bona mangwalo ao bjalo ka mathomomayo a tshepetšo, ka nepo ya go tšwetša pele le go hlabolla dipolelo tša gaborena. Re amogela, re bile re hlohleletša batho ka lefapheng le, go diriša mangwalo a bjalo ka motheo wa kgatelopele ya moomela.

PUKU YE E KA DIRIŠWA BJANG?

- Mabapi le tshedimošokakaretšo bona:
  - Matsenyagae a Setatamente sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo Kgaolong ya 1 - ka fao go ona go tlogo hwetšwa tshedimošo ka ga Thuto ya go thewa godimo ga Ditetelo, Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo mo go Dikreiti tša R-9 (Dikolong), le Mananeo a go Ithuta;
  - Matsenyaga a Area ya go Ithuta mo Kgaolong ya 1 - gona go tla hwetšwa matsenyagae a Setatamente sa Area ya go Ithuta go akaretšwa le diponagalo, boahlamo le Ditetelo tša go Ithuta;
  - Kelo ya Moithuti - gona go tlo hwetšwa ditlhahlo tša malebana le dikokwane tša kelo mo go Thuto ya go thewa godimo ga Ditetelo, dipoledišano ka ga kelo ya go gatela pele, le go fiwa ga mehlala ya go swara direkoto;
  - Mananeo a Methopo a hlaloša Kharikhulamo ya go akaretšwa le Lenaneo la tlhalošo ya mareo (Klosari) la kelo go akaretšwa le Klosari ya Area ya go Ithuta ka tsela ya go ikgetha.

- Bogare bja puku ye bo arotšwe ka dikarolo tše tharo, ye nngwe le ye nngwe e amana le kgato ya Sehlopha se sengwe le se sengwe sa Thutokakaretšo le Tlhahlo - Sehlopha sa Tlase, Sehlopha sa Gare le Sehlopha sa Godimo. Ye nngwe le ye nngwe ya dikgaolo tše e na le karolo ya matsenokakaretšo, a go latelwa ke maemo a kelo a sehlopha seo.

- Maemo a kelo a sehlopha se sengwe le se sengwe a tšweleditšwe ka tsela yeo e lego gore kgatelopele e tla lemogwa. Ke gore, maemo a kelo a mohuta woo a kreiti ye nngwe le ye nngwe a nyalanywa seng sa ona gore morutiši a kgone go bapetša kgatelopele yeo e dirilwego mo mengwageng ya go feta. Taba yeo e hlola gore go be dikgoba tša go se tlatšwe ka gobane ga se gore maemo a kelo ye nngwe le ye nngwe a a swana/kwana mo kreiting ye nngwe le ye nngwe.

- Go dirišwa maswao a a rilego go putlaganya le puku ye ka bophara ka maikemišetšo a go hlahla mmadi go hwetša tshedimošo yeo a e tsomago. Maswao ao ke a a latelago:

Maemo a Kelo

Kreiti

Tetelo ya go Ithuta

DITENG

KGAOLO YA 1: MATSENO 1

MATSENO A SETATAMENTE SA KHARIKHULAMO YA BOSETŠHABA 1

Thuto ya go thewa godimo ga Ditetelo 1

Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba: Ditatamente tša Area ya go Ithuta 1

Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba: Mananeo a go Ithuta 2

MATSENYAGAE A AREA YA GO ITHUTA SEPEDI 5

Tlhalošišo 5

Mokgwa wa go diriša dipolelotlaleletšo dipolelongntši 5

Polelo ya go ithuta le go ruta 6

Maikemišetšo 6

Diponagalo tša go ikgetha le bogomo 7

Ditetelo tša go ithuta Dipolelo 8

KGAOLO YA 2: SEHLOPHA SA TLASE (DIKREITI TŠA R - 3) 11

MATSENO 11

Nepišo 11

Tlhabollo ya polelo bjalo ka tshepetšo ye bosele 11

Mokgwatekatekano wa tlhabollo wa go bala le go ngwala 11

Go bopa tsebo 12

Go hlohleletša tiragatšo (Go itirela) 12

Ditetelo tša go tsenelana tša go ithuta 12

DITETELO TŠA GO ITHUTA 13
Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša 13
Tetelo ya go ithuta ya 2: go bolela 13
Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela 13
Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala 13
Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša 14
Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego sa polelo le tirišo ya yona 14

MAEMO A KELO GO KREITI YA R 15
Dingwalwa tše di šišintšwego 15
Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša 17
Tetelo ya go ithuta ya 2: go bogela 18
Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela 19
Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala 21
Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša 22
Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo 23

MAEMO A KELO LE DINGWALWA MO GO DIKREITI TŠA 1-3 25
Dingwalwa tše di šišintšwego 25
Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša 28
Tetelo ya go ithuta ya 2: go bogela 32
Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela 38
Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala 46
Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša 52
Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo 56

KGAOLO YA 3: SEHLOPHA SA GARE (DIKREIT TŠA 4 - 6) 61

MATSENO 61
Nepišo 61
Mehutahuta ya dingwalwa 61
Mešomo ya go ithuta ya go logaganywa 61
Diteng tša go fapafapana tša go akaretša 62

DITETELO TŠA GO ITHUTA 63
Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša 63
Tetelo ya go ithuta ya 2: go bogela 63
Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela 63
Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala 63
Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša 64
Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo 64

MAEMO A KELO LE DINGWALWA GO DIKREITI TŠA 4 - 6 65
Dingwalwa tše di šišintšwego 65
Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša 70
Tetelo ya go ithuta ya 2: go bogela 74
Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela 78
Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala 86
Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša 92
Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo 96

KGAOLO YA 4: SEHLOPHA SA GODIMO (DIKREITI TŠA 7 - 9) 101

MATSENO 101
Nepišo 101

DITETELO TŠA GO ITHUTA 102
Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša 102
Tetelo ya go ithuta ya 2: go bogela 102
Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela 102
Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala 102
Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša 102
Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo 103

MAEMO A KELO LE DINGWALWA 104
Dingwalwa tše di šišintšwego 104
Diteng tša dingwalwa 106
Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša 108
Tetelo ya go ithuta ya 2: go bogela 112
Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela 118
Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala 124
Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša 128
Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo 138

KGAOLO YA 5: KELO YA MOITHUTI 145

MATSENO 145
DIKOKWANE TŠA KELO DI DIRIŠWAGO MO GO THUTO YA GO THEWA GODIMO GA DITETELO 146
Tlhalošo 146
Dikarolwana tše bohlokwa 146
Maikemišetšo a maemo a kelo 146

KELO YA GO GATELA PELE 147
Diponagalo tša kelo ya go gatela pele 147
Mekgwa ya kelo 148
Mešomo ya go swana ya kelo 148

GO LAOLA KELO 148
Batho ba ba angwago ke kelo 148
Lenaneo la kelo la sekolo 148

GO BOLOKA DIREKOTO 149
Dipuku tša direkoto 149
Dikhoutu tša go dirišwa ge go elwa 150
Dikhoutu tša bosetšhaba 151
Mananeo a kgatelopele 151
Profaele ya moithuti 152

DIPEGO 153
Tshedimošo ya go akaretšwa ka gare ga dipego 153
Dikarata tša pego 153

MANANEO A METHOPO 155

TLHALOŠO YA MAREO/KLOSARI A KHARIKHULAMO 155
TLHALOŠO YA MAREO/KLOSARI A AREA YA GO ITHUTA 158

TIRISANO
WORKING TOGETHER

KGAOLO YA 1
MATSENO

MATSENO A SETATAMENTE SA KHARIKHULAMO YA BOSETŠHABA

Molaotheo wa Repaboliki ya Afrika-Borwa (Molawana 108 wa 1996) o fa motheo wa go fetolwa le go hlabollwa ga kharikhulamo mo Afrika-Borwa. Matsenyagae a Molaotheo a gatelela gore maikemišetšo a Molaotheo ke go:

- fodiša karoganyo ya nako ya go feta le go bopa setšhaba sa go thewa godimo ga dikokwane tše bohlokwa tša bophelo, toka ya setšhaba le ditokelo tša botho tša motheo mo setšhabeng sa demokrasi;
- kaonafatša bophelo bjo bokaone go baagi ka moka le go nolofatša dikgonagalo tša motho mang le mang;
- bea motheo wa setšhaba sa go lokologa sa demokrasi, fao mmušo o theilwego godimo ga thato ya batho le gore modudi yo mongwe le yo mongwe a šireleditšwe ke molao; le go
- bopa Afrika-Borwa ye e kopanego ya demokrasi gore e tšee maemo a a lokilego bjalo ka naga ya go lokologa magareng ga ditšhaba tša lefase.

Thuto le kharikhulamo di kgatha tema ye bohlokwa ya go phethagatša maikemišetšo ao. Kharikhulamo e ikemišeditše go hlabolla mabokgono ka moka a moithuti yo mongwe le yo mongwe bjalo ka modudi wa Afrika-Borwa ya demokrasi.

Thuto ya go thewa godimo ga ditetelo

Thuto ya go thewa godimo ga Ditetelo e bopa motheo wa kharikhulamo mo Afrika-Borwa. E katanela go kgontšha baithuti ka moka go fihlelela mabokgoni a bona ka moka. Taba yeo e phethagatšwa ka go rulaganya ditetelo tšeo di swanetšego go fihlelelwa mo mafelelong a tshepetšo yeo. Ditetelo di hlohleletša mokgwa wa thutou wa go thewa godimo ga moithuti le mošomo wa gagwe. Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba se bopa ditetelo tša go ithuta mo kgatong ya Thutokakaretšo le Tlhahlo mo Dikreiti tša R-9 (Dikolong) tša go lebana le ditetelotsenelelo le ditelelotlhabollo tša go hlohleletšwa ke Molaotheo gomme tša hlabollwa tshepetšong ya demokrasi.

Ditetelotsenelelo di hlaloša moithuti yo a kgonago go:

- šupa le go rarolla mathata le go dira diphetho ka go gopodišiša le go itlhamela;
- šoma le ba bangwe ka tshwanelo bjalo ka ditho tša sehlopha, mokgahlo le setšhaba;
- rulaganya le go kgona go itaola mešomong ya bona ka tsela ya maikarabelo le ka tshwanelo;
- kgoboketša, sekaseka, rulaganya le go lekanyetša/ela tshedimošo ka tshwanelo;
- kgokagana/bolela ka tshwanelo ka go diriša dibogelwa, maswao le/goba mabokgoni a polelo mo mererong ya go fapafapana;
- diriša saense le theknolotši ka tshwanelo le ka tsinkelo go bontšha maikarabelo malebana le merero ya tikologo le go maphelo a ba bangwe; le go
- bontšha le go kwešiša lefase go ba karolo ya mananeo a a nyalanego ka go lemoga gore mathata a ka se rarollwe ka go se amanywe.

Ditetelotlhabollo di bolela baithuti ba ba kgonago go:

- itšweletša le go phafogela mekgwa ya go fapafapana ya go ithuta ka tshwanelo;
- kgatha tema bjalo ka baagi ba mmakgonthe ba maikarabelo mo bophelong tikologong, setšhabeng le mo motseng ka kakaretšo;
- šetša merero ya setšo le bokgabo go putlaganya dikamano tša go fapafana tša leago;
- diriša dibaka tša thuto le lefase la mediro; le go
- hlabolla dibaka tša merero ya kgwebopotlana.

Merero ya go swana le bodiidi, go hloka tekatekano, semorafe, bong, mengwaga, bogole le ditlhohlo tša go swana le HIV/AIDS ka moka e huetša ka fao baithuti ba ka kgathago tema ka gona sekolong. Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo go Dikreiti tša R-9 (Dikolong) se hlaloša mokgwa wa go akaretša ka go hlaloša bonnyane dinyakwa go baithuti ka moka. Ditatamente ka moka tša area ya go ithuta di leka go bopa temogo ya setswalle magareng ga toka ya bosetšhaba, ditokelo tša botho, tikologo ya mmakgonthe le go hloka kgethollo. Gape baithuti ba hlohleletšwa go hlabolla tsebo le kwešišo ya naga ya bona ya go huma ka meraferafe, go akaretšwa le merero ya go fapafapana ya setšo, sedumedi le semorafe tša merafe yeo ya go fapafapana.

Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba: Ditatamente tša Area ya go Ithuta

Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba sa Dikreiti tša R-9 (Dikolong) se hlamilwe ka Tebelelokakaretšo le Ditatamente tša go go ithuta tše seswai mo go:

- Dipolelo;
- Mmetse;
- Disaense tša Tlhago;
- Disaense tša Leago;
- Bokgabo le Setšo;
- Mabokgoni a Bophelo;
- Disaense tša Ekonomi le Taolo;
- Theknolotši.

Setatamente sa area ye nngwe le ye nngwe sa ya go ithuta se šupa tsela yeo Ditetelokgolo tša go ithuta di ka fihlelelwago ka gona mo mafelelong a Kreiti ya 9. Gape Setatamente sa area ye nngwe le ye nngwe se nepiša maemo a kelo ao a kgontšhago go fihlelelwa ga Ditetelo tša go ithuta. Maemo a kelo a hlaloša botebo bja tsebo le bokgoni bja moithuti mo kreiting ye nngwe le ye nngwe. Maemo a kelo a setatamente sa area ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta a bontšha ka fao tlhabollo ya kgopolo le bokgoni di ka phethagatšwago ka gona go ya le mabaka. Maemo a kelo a ka logaganywa le dikreiti go putlaganya le dikreiti tše dingwe. Go fihlelela kamano ka botlalo magareng ga togagano go putlaganya le diarea tša go ithuta (fao go kgonegago malebana le merero ya go kwagala ya thuto), le kgatelopelekakanywa go tloga go kreiti ye go ya go ye nngwe, ke yona metheo ya kharikhulamo ye.

Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba: Mananeo a go Ithuta

Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba se ikemišeditše go kaonafatša boikgafo gammogo le boitshepo magareng ga barutiši bao ba swanetšego go ba le maikarabelo mo tlhabollong ya Mananeo a bona a go Ithuta. Gore go thekgwe tshepetšo ye, Kgoro ya Thuto e tla fa morero wa tlhahlo ya go thewa godimo ga Setatamente se sengwe le se sengwe sa area ya go ithuta. Diprofense di tla tšwela pele go hlabolla ditlhahlo ge go tsomega gore go phethagatšwe morero wa merafe ya go fapafapana.

Dikokwane tše bohlokwa, go akaretšwa le dikokwane tše bohlopkwa tša bophelo Ditatamente tša area ya go ithuta tša Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba di gatelela mananeo a go ithuta. Le ge e le gore diarea tša go ithuta di hlaloša dikgopolo, mabokgoni le dikokwane tše bohlokwa tša bophelo gore di fihlelelwe mo kreiting ye nngwe le ye nngwe, mananeo a go ithuta ona a hlaloša boahlamo bja go ithuta gammogo le mešomo ya kelo mo sehlopheng se sengwe le se sengwe. Gape mananeo a go ithuta a tšweletša mananeo ao a hlathollago dibaka le tatelano tša mešomo yeo ka moka ngwaga ka ngwaga, go akaretšwa gape le mehlala ya dithulaganyo tša dithutišo tšeo di swanetšego go rutišwa mo nakong ye e beilwego.

Mo Sehlopheng sa Tlase go na le mananeo a go ithuta a mararo, e lego go ithuta go bala le go ngwala, go bala dinomoro le mabokgoni a bophelo. Mo go Sehlopha sa Gare, Dipolelo le Mmetse ke mananeo a bohlokowa a go ithuta. Diarea tše dingwe tše tša go ithuta di ka no tswakanywa go ya ka dikolo, fela ka tumelelo ya dikgoro tša thuto tša diprofense. Diprofense di ka hlabolla dikwano tša go ama diprofense ka ga dikopanyo tšeo mo go Sehlopha sa Gare. Mo go Sehlopha sa Godimo go na le mananeo a go ithuta a seswai a go thewa godimo ga diarea tša go ithuta. Dikabo tša nako tša area ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta di hlaloša mo dikreiting le go dihlopha ka moka.

Dikabo tša nako

Dikabo tša nako di tšweletšwa ka dipersente ka diiri tša go lebana le merero ya go ithuta ka sekolong. Go beke ye nngwe le ye nngwe ya sekolo, barutiši ba swanetše go ba sekolong diiri tše 35; dinako tša go ruta (ka sekolong) di tla fapafapana go ya ka dikreiti tša go fapana. Mo go Sehlopha sa Tlase go swanetše go ba diiri tša go ruta ka sekolong tše 22.5 mo go Dikreiti tša 1 le 2, mola mo go Kreiti ya 3 gona go swanetše go ba diiri tša go ruta tša go kaaka 25. Mo go Sehlopha sa Gare, go swanetše go ba diiri tša go ruta tše 26.5. Mo go Sehlopha sa Godimo, Kreiti ya 7 e tla swanela go ba le diiri tša go ruta tše 26.5, mola Dikreiti tša 8 le 9 di swanetše go abelwa diiri tša go ruta tše 27.5.

Kelo

Setatamente se sengwe le se sengwe sa area ya go ithuta se akaretša karolo ya kelo ye e hlalošwago ka botlalo. Tlhako ya go thewa godimo ga ditetelo e diriša mekgwa ya kelo yeo e kgontšhago merero ya go fapafapana ya kgokagano ya maleba ya kakanyo. Kelo e swanetše go fa diponagalo tša katlego ya moithuti ka tsela ye e kgotsofatšago, gomme godimo ga fao e be e kgonthiše gore mabokgoni a baithuti a a nyalantšhwa, a be a dirišwe ka tshwanelo. Gape kelo e swanetše go thuša baithuti go kgona go ikahlolela ka ga bokgoni bja bona, gape le go ipeela dinepo tša kgatelopele le go hlohleletša go ithuta go tšwela pele.

Mohuta wa morutiši yo a ukangwago

Barutiši ka moka, go akaretšwa le ditsebi tša thuto, ke bakgathi ba tema ba bohlokwa mo mererong ya go fetoga ga thuto mo Afrika-Borwa. Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo go Dikreiti tša R-9 (Dikolong) se hlohleletša gore barutiši ba be le mangwalo a tshwanelo, mabokgoni, gape e be dikgwari mošomong, gape ba be le šedi ye kgolo mererong ya thuto. Ba tla kgona go phethagatša diabe tša go fapafapana tša go hlalošwa ke dinyakwa le maemo a go ama barutiši. Tšeo ka moka di akaretša gore e be bommaditsela mererong ya go ithuta, e be bahlatholli le babeakanyi ba mananeo a go ithuta go akaretšwa le go ba baetapele, gape ba kgone go diriša ditlabakelo ka tshwanelo, le go ba balaodi le borataolo, dirutegi, banyakišiši le go ba baithuti ba moomela, go akaretšwa le go ba dithopaale tša setšhaba, badudi ba mmakgonthe, baruti, baedi/balekanyetši le go ba ditsebi mererong ya diarea tša go ithuta goba dihlopheng tša thuto.

Mohuta wa moithuti yo a ukangwago

Go tšweletšwa ga dikokwane tše bohlokwa tša bophelo go bohlokwa, e sego fela mererong ya go hlabolla bomotho, eupša gape le go kgonthiša gore boitsebišo bja bosetšhaba bja Afrika-Borwa bo thewe godimo ga dikokwane tše bohlokwa tša bophelo tša go fapana kudu le tša go gatelelwa nakong ya thuto ya kgethollo. Mohuta wa moithuti yo go ukangwago ka ga gagwe ke yoo a swanetšego go huetšwa ke dikokwane tše tše bohlokwa tša bophelo, yoo gape a swanetšego go bontšha kgahlego mererong ya bosetšhaba ya go thewa godimo ga tlhompho go demokrasi, tekatekano, seriti sa motho le ditokelo mererong ya bophelo le leago.

MATSENYAGAE A AREA YA GO ITHUTA SEPEDI

Tlhalošišo

Area ya go Ithuta Dipolelo e akaretša:

- dipolelo ka moka tša semmušo tše lesometee: Sepedi, Sesotho, Setswana, isiZulu, isiXhosa, isiNdebele, siSwati, Xitsonga, Tshivenda, English le Afrikaans; le
- dipolelo tša go dumelelwa ke Boto ya Dipolelo tša Afrika-Borwa (PanSALB) le Lekgotlakabo la Ditifikeiti la Afrika-Borwa (SAFSERT) bjalo ka Breile le Polelomaswao ya Afrika-Borwa.

Area ya go ithuta ya polelo ye nngwe le ye nngwe ya semmušo e na le dikarolo tše tharo, e lego Polelo ya ka gae, Polelotlaleletšo ya mathomo le Polelotlaleletšo ya bobedi.

Mo nageng ya dipolelontši bjalo ka Afrika-Borwa go bohlokwa gore baithuti ba be le bokgoni bja maemo a godimo bja go bolela, bonnyane dipolelo tše pedi, le gore ba kgone go kgokagana/boledišana le batho ba bangwe ka dipolelo tša bona.

Mokgwa wa go diriša dipolelotlaleletšo dipolelongntši

Area ya go ithuta Dipolelo e sepedišana tsela e tee le morero wa polelo ka ga thuto wa Kgoro ya Thuto. Morero wo o fa Makgotlataolo a Dikolo maikarabelo a go kgetha merero ya maleba ya polelo dikolong tša ona ao a nyalanego le ditikologo tša ona ka go gata ka mošito o tee le morero wa tirišo ya polelotlaleletšo bjalo ka karolo ya go tseba dipolelontši. Setatamente sa area ya go ithuta se thekga kharikhulamo go hlahla merero ya mohuta wo ya go lebana le go tšea diphetho ka dikolong. Ka tsela yeo go swanetše go latelwa mokgwa wa morero wa polelontši wa tirišo ya dipolelotlaleletšo:

- Baithuti ka moka ba swanetše go ithuta polelo ya ka gae, godimo ga fao bonnyane ba ithute polelotlaleletšo e tee;
- Baithuti ba ba le sebete sa go bolela polelotlaleletšo ge ba šetše ba kgona go bolela polelo ya ka gae ka tshwanelo;
- Baithuti ka moka ba swanetše go ithuta polelo ya Bathobaso (Seafrika) lebaka la mengwaga ye e sego ka fase ga ye meraro mo mafelelong a Thutokakaretšo le Tlhahlo. Mabakeng a mangwe e ka rutwa bjalo ka polelotlaleletšo ya bobedi.

Polelo ya ka gae, polelotlaleletšo ya mathomo le polelotlaleletšo ya bobedi di ka rutwa ka ditsela tše di fapanego:

- Maemo a kelo ya polelo ya ka gae a akanya gore baithuti ba tla sekolong ba šetše ba na le tsebo le kwešišo ya go bolela polelo yeo. Maemo ao a kelo a thuša tlhabollo ya bokgoni bjoo, gagolo bja mabapi le mehuta ya go fapafapana ya go bala le go ngwala (merero ya go bala, go ngwala, go bogela). A tšweletša kharikhulamo ye maatla ya go thekga polelo ya go ithuta le go ruta
- Polelotlaleletšo ya mathomo yona e akanya gore ga se gore baithuti ba tla sekolong ba šetše ba na le tsebo le kwešišo ya polelo yeo. Kharikhulamo e thongwa ka go hlabolla mabokgoni a baithuti go kwešiša le go bolela polelo yeo. Ka motheo wo, e bopa morero wa go ngwala le go bala. Baithuti ba kgona go šuthiša tsebo ya go bala le go ngwala tšeo ba ithutilego tšona ka polelo ya ka gae ge ba diriša polelotlaleletšo ya mathomo. Kharikhulamo e thuša go thekga baithuti bao ba tlogo diriša polelotlaleletšo ya mathomo e le polelo ya go

ithuta le go rutwa. Mo mafelelong a Kreiti ya 9, baithuti bao ba swanetše go be ba kgona go diriša polelo ya ka gae le polelotlaleletšo ya mathomo ka tshwanelo mo mererong ya go fapafapana go akaretšwa le ya thuto

- Polelotlaleletšo ya bobedi yona e nepiša baithuti bao ba ratago go ithuta dipolelo tše tharo. Polelo ya boraro e ka no ba polelo ya semmušo goba polelo e šele. Maemo a kelo a kgonthiša gore baithuti ba kgone go ithuta ka polelo yeo mererong ya kgokaganokakaretšo. E hlaloša gore nako ye nnyane e tla fiwa go ithuta polelotlaleletšo ya bobedi ge go bapišwa le polelo ya ka gae goba polelotlaleletšo ya mathomo

Area ya go ithuta dipolelo e akaretša dipolelo ka moka tša semmušo tše 11 bjalo ka:

- Dipolelo tša ka gae;
- Dipolelotlaleletšo tša mathomo, le
- Dipolelotlaleletšo tša bobedi.

Polelo ya go ithuta le go ruta

Re šišinya gore polelo ya ka gae ya moithuti e swanetše go dirišwa go ithuta le go ruta ge go kgonega. Go bohlokwahlokwa ge e ka rutwa mo go Sehlopha sa Tlase fao bana ba ithutago go bala le go ngwala.

Fao baithuti ba aroganago le polelo ya bona ya ka gae go thoma go ithuta polelotlaleletšo ya go ithuta le go rutwa, taba yeo e swanetše go hlokomedišišwa ka tshwanelo mo thulaghanyong:

- Polelotlaleletšo e swanetše go tsebišwa bjalo ka thuto mo go Kreiti ya 1
- Polelo ya ka gae e swanetše go tšwetšwa pele go dirišwa gammogo le polelotlaleletšo ge go kgonega
- Ge baithuti ba fihla sekolong fao polelo ya go ithuta le go ruta e lego polelotlaleletšo ya moithuti, barutiši gammogo le sekolo ba swanetše go dira dikgonagalo tša go thuša le go oketša go ithuta ga bona mo go polelotlaleletšo yeo, go fihlela ge moithuti a kgona go ithuta ka tshwanelo

Maikemišetšo

Dipolelo di bohlokwa maphelong a rena. Re di diriša go kgokagana le go kwešiša lefase la kgauswi le rena. Ka tsela yeo polelo e bopa boitsebišo le tsebo tša rena.

Dipolelo di na le maikemišetšo a go fapafapana ao a bonalago gabotse mo go Setatamente sa Area ya go Ithuta Dipolelo. Ona a lebane le:

- **Bomotho/bowena** - go hlabolla ka go godiša boitsebišo; go godiša tswalano ya mmakgonthe ka gae le setšhabeng; go itseba ,go itlhabolla le go ithabiša
- **Kgokagano** - go kgokagana ka maleba le ka tshwanelo mererong ya leago - go hlabolla ditlabelo tša go gopola le go nagana le go aba ditsela tša go hwetša tshedimošo
- **Bokgabo** - go hlohleletša ditlabakelo tša boikgopolelo le boinaganelo ka dingwalwa tša molomo le tša go ngwalwa
- **Setšo** - go bjala moya wa kwešišo le kgahlego malebana le ka fao ditšo di tšweletšwago, le ka fao di lebanego le merero ya bohwa bja rena ka gona
- **Politiki** - go hlohla maatla; go šušumetša ba bangwe dikgopolong tše di rilego; go thopa dikgopolo tša ba bangwe; le go hlabolla boitsebišo gore bo dule bo tiile
- **Tsinkelo** - go kwešiša setswalle magareng ga polelo, maatla le boitsebišo, le go hlohla tirišo ya tšona ge go tsomega; go kwešiša bohlokwa bja setšo, le go thulana le tlhohleletšo ya go jabetša fao go nyakegago gona

Diponagalo tša go ikgetha le bogomo

Ka fao Area ya go Ithuta Dipolelo e lemago tema ka gona mererong ya kharikhulamo

Area ya go Ithuta Dipolelo

- Hlabolla bobadi le bongwadi, motheo wa merero ye mengwe ye bohlokwa ya go ngwala le go bala
- Lebane le sebetša se bohlokwa sa merero ye mengwe ya go ithuta mo go kharikhulamo, bjalo ka mmetse le diseanse tša leago
- Hlohleletša kwešišo ya tsenelelano ya ditšo, phihlelelo ya diponagalo le kwešišo ye e tseneletšego ya kgopolo ya setšo
- Tutuetša merero ya boikgopolelo, ka fao e tšwetša pele maekemišetšo a go fapafapana a bokgabo le setšo
- Aba kgokagano ya tshedimošo, ka fao e tšwetša pele maikemišetšo a go fapafapana a saense, theknolotši le thutatikologo
- Hlabolla ditlabakelo tše bohlokwa tša go dira gore badudi ba be le maikarabelo setšhabeng sa demokrasi

Dipolelo: Go logaganya tsebo, mabokgoni le mehola (dikokwane tše bohlokwa tša bophelo)

Go na le ditetelo tše kgolo tše 6:

- Ditetelo tša 4 tša mathomo di akaretša mabokgoni a go fapana a polelo (go theeletša, go bolela, go bala, go bogela, gongwala)
- Ditetelo di 5 tše mabapi le tirišo ya polelo mererong ya go nagana le go gopodišiša tšeo di lego bohlokwa mererong ya polelo (LOLT). Tetelo ye ga ya akaretšwa mo kharikhulamong ya polelotlaleletšo ya bobedi, ka gobane maikemišetšo a yona ga se go lokišetša baithuti go diriša polelo ye bjalo ka LOLT
- Ditetelo tša mathomo tše 4 di akaretša mabokgoni a go fapafapana a polelo
- Tetelo ya 6 e amana le moko wa tsebo ya dipolelo (modumo, mantšu lre popapolelo - dingwalweng Tsebo ye e diragatšwa ka mabokgoni a polelo a go hlaloša mo go ditetelo tše dingwe

Ditetelo tše di ngwadilwe go tšweletša nepišo ya mehuta ye e ikgethago wa tsebo le mabokgoni, le go dira gore di kwagale gabotse. Le ge go le bjalo, ge re diriša polelo, re logaganya tsebo, mabokgoni le mehola go itlhaloša. Ka go realo kokwane ye bohlokwa ya Setatamente sa Area ya go Ithuta e lebane le momagano ya merero ya polelo ka tsela ya go hlama le go momaganya dingwalwa.

DITETELO TŠA GO ITHUTA DIPOLELO

Tetelo ya go ithuta

Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo.

Tetelo ya go ithuta ya 2: go bolela

Moithuti o kgona go kgokagana ka boitshepo le ka tshwanelo ge ba bolela bophelong ka kakaretšo.

Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo le ka go tsinkela mererong ya bokgabo, setšo le ya maikutlo mo dingwalong.

Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala

Baithuti ba tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalo tša nnete le tša boikgopolelo ba lebeletše mafapha a a fapafapanego.

Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša

Moithuti o kgona go šomiša polelo go gopola le go gopodišiša ka go realo ba hwetša tsebo, yeo a tlogo e beakanya le go e diriša go ithuta. Go na le tetelo ye nngwe gape ya dipolelotlaleletšo.

Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo

Moithuti o tseba a bile a kgona go diriša medumo, tlotlontšu le popapolelo ya polelotlaleletšo.

Momagano ya ditetelo

Go bala le go ngwala, go theeletša le go bolela, le tsebo ya popapolelo, le ge di tšweletšwa bjalo ka ditetelo tša go farologana, di swanetše go momagane go momaganywa ge go rutwa.

Mehlala

Baithuti ba tla:

- Theeletša mohuta wo o rilego wa sengwalwa (mohlala, tlhalošo ya tshepetšo)
- Bala le go sekaseka diponagalo tše bohlokwa tša sengwalwa se se sengwe sa mohuta woo (mohlala, Go diriša lebjale le bonolo, go diriša mantšukopanyi/makopanyi, bjalo ka mathomong, ka morago, bjale, bj.bj, le go
- Ngwala sengwalwa se sefsa sa mohuta woo.

Dingwalwa tša go hlangwa le go hlathollwa

Go kgona go hlama le go hlatholla dingwalwa, baithuti ba nyaka tsebo ka ga polelo, tsebo ka ga dingwalwa, mabokgoni le mekgwa ya polelo.

Sengwalwa e ka ba:

- Sa molomo, mohlala, polelo;
- Sa go ngwalwa, mohlala, lengwalo;
- Sa dipolelotirišwa/multimedia, mohlala, papatšo ya thelebišene; le
- Dipolelotirišwantši, mohlala, filimi goba sengwalwa sa thelebišene

Tsebo ya polelo le dingwalwa e akaretša tsebo ka ga:

- Kamano ñ maikemišetšo, sererwa/tabakgolo le bobogedi
- Sebopego sa sengwalwa, mohlala, sereto goba papatšo
- Merero le dikwano tša leago tše di amanago le polelo, mohlala, ka fao batho ba dumedišwago ka gona ka dipolelo tša go fapafapana
- Popapolelo, medumo le tlotlontšu tša polelo
- Go ngwala le go peleta sengwalwa sa go ngwalwa
- Ditshwantšhokgopolo le moakanyetšo mo go dingwalwa tva go bogelwa

Momagano ya polelo ya go ithuta: mehola

Dingwalwa di na le mehola ye e rilego, gomme e ka ba karolo ye e logagantšwego le maikemietšo a dingwalwa tša go fapafapana. Mohlala, maikemišetšo a dipapatšo ke go hlohleletša babadi, batheeletši goba babogedi go diriša setšweletšwa.

Ge ba sekaseka le go hlohla ka fao mehola/dikokwane tše bohlokwa tša bophelo di hlagišwago ka gona ka molomo, go bogelwa le go ngwalwa dingwalwa, baithuti ba tla:

- Ithuta ka fao dingwalwa di ka hlalošago kgopolo ya batho le ditiragalo ka gona
- Hlabollago mabokgonoi a bohlokwa go lekola le, ge go tsomega, go thulana le dikgopolo le mehola ya go amana le bona le go
- Ithuta ka fao ba ka hlalošago mehola ye bohlokwa dingwalweng tša go hlangwa ke bona - mohlala, kgotlelelo, bolo, tlhompho, boipshino, bobotse, metlae, thaloko.

Go kgokaganya polelo ya go ithuta: merero

Polelo ya go ituta gape e ka logaganywa ka merero. Ka go diriša merero go dira gore moithuti a kgone go bopa tlotlontšu ya go nyalelana le sererwa/tabakgolo.

Go kgetha merero le direrwa ka šedi ye kgolo go ka hlohleletša kgahlego ya moithuti. Go fihlelela seo, o swanetše go leka go:

- Hwetša tekatekano ya direrwa le merero tša go kgahla bašemane le basetsana, le baithuti ba magaeng le ditoropong - le merero ya go kopanya baithuti ba go fapafapana
- Kgetha direrwa tša maleba mo maphelong a baithuti, le tša go ba goga maikutlo ka go tšweletša tšeo ba sa di tsebego. Mohlala, ba ka ithuta ka ga dinaga tše dingwe le ditšo tša tšona
- Hlaola merero le direrwa tša go kgokagana le Ditetelo tše bohloklwa tša go hlabolla. Mohlala, baithuti ba swanetše go kgatha tema mererong ya ditokelo tša botho le merero ya tikologo, bjalo ka merero ya bodiidi, HIV/AIDS, go ba le mobu/naga le tirišo ya meetse.

Ditokelo tša botho le merero ya tikologo

Dipolelo ke sebetša se bohlokwa go fihlelela ditokelo tša botho le merero ya tikologo. Ka maemo a kelo a tšona Setatamente sa area ya go ithuta dipolelo se hlabolla sebetša seo go fihlela bokgoni bja magomong. Baithuti ba swanetše go tseba dipolelo tše pedi goba dipolelontši ka tshwanelo gobane di na le ditlabakelo tše bohlokwa tša go kgontšha go tseba lefase le ba phelago go lona go akaretšwa le dingwalwa tša molomo le tša go ngwalwa tša mabapi le lona. Ba swanetše go kgona go tsinkela dingwalwa tšeo le gore ba kgone go di ngwalolla ka tsela ya go godiša ddikgonagalo tša go nyalelana le ditokelo tša botho le merero ya tikologo.

KGAOLO YA 2
SEHLOPHA SA TLASE
(DIKREITI TŠA R-3)

MATSENO

Baithuti ka moka ba tla sekolong ba šetše ba na le tsebo ye e rilego ya godimo ya polelo ya bona ya ka gae. Ba tla ba šetše ba e hlabolotše ka tirišanommogo le ba bangwe mo gae mabapi le kamano ya tlhokomelo, kgodišo le ka tsela ya dipapadi.
Ka lebaka la gore ditikologo tša ka gae di a fapana, tsebo yeo bana ba tlago le yona sekolong le yona e a fapana. Le ge go le bjalo seo ba tlago ba se tseba se swanetše go dirišwa ka botlalo mo tlhabollong ya bona ge ba dutše ba gola le ge ba rutwa polelo. Ye ke yona kgwekgwe ya go gola ga bona, le go hlakana le ba bangwe le go fihlelela thuto le tikologo ya bona.
Mo karolong ye e latelago, re hlaloša merero ye e latelago ka boripana:

- Tsebo ye baithuti ba tlago le yona;
- Ditikologo tša go ithuta; le
- Dikokwane le mekgwa tša tlhahlo malebana le kharikhulamo.

Nepišo

Ge baithuti ba tsena Dikreiting tša R le 1 ba be ba šetše ba ithutile kutšwana ka go theeletša fela ka tsebe, ebile ba kgona go bolela ka go lokologa le ka sebete ka ditsela tše di fapafapanego. Ba šetše ba antšwe setšo, ditlwaelo le tsebo tšeo ba di humanego ka gae. Phapošiborutelo e swanetše go ba lefelo leo le bjalago lethabo le tlhompho gape le be le oketše seo baithuti ba se tsebago.

Tlhabollo ya polelo bjalo ka tshepetšo ye bosele

Dikokwane tša go hlahla go ithuta le go ruta ka go ngwala le go bala mo go kharikhulamo ye di lebane le tlhabollo ya polelo ka mokgwa wa tshepetšo ka boiketlo le ka tlhokomelo. Diphošo ke selo se se sa makatšego, ka go realo di fetoga karolo ya tshepetšo ya polelo ya baithuti ka mokgwa wa thekgo. Ke ka yona tsela yeo bokgoni bja baithuti bo bjalwago gannyane gannyane ka nepagalo, ka ge baithuti ba tla be ba na le dibaka tša go diriša le go hlabolla mabokgoni a polelo.

Mokgwatekatekano wa tlhabollo wa go bala le go ngwala

Mo go kharikhulamo ye, re dirišitše ‘mokgwatekatekano’ wa tlhabollo ya go bala le go ngwala. Go na le tekatekano ka gobane mokgwa wo o šetša seo baithuti ba nyakago go se tseba ka go ithuta ka go bala le go ngwala ka tshwanelo. O ba šušumetša go bala dipuku tša mmakgonthe le go ngwalela merero ya mmakgonthe, gomme godimo ga fao o šetša tirišo ya medumo. Tše ka moka ke tšeo moithuti a hlologelago go di tseba le go di dira ka maikemišetšo a go ithuta go bala le go ngwala ka katlego. Go bala go šupša go tlogela ‘mokgwa wa go itokišetša go bala’, woo o bego o hlaloša gore baithuti ga se ba be ba butšwa go thoma go ithuta go bala le go ngwala go fihlela ge ba kgona go itirela mabokgonithuši ao, bjalo ka kgethologanyo ya go theeletša le ya go

bogela, le gore ba be ba hlabolotše mabokgoni a monagano go fihlela kgatong ye e rilego. Ka mokgwatekatekano mabokgoni ao:

- Ga se a swanela go ba gona pele ga ge moithuti a ka thoma go bala le go ngwala; le go
- A swanetše go hlabollwa ge moithuti a dutše a gola go ya ka maitemogelo a gagwe.

Go bopa tsebo

Kharikhulamo ya dipolelo e amogela gore baithuti ba thoma go hlabolla tsebo ya polelo ya go ngwalwa go tloga mola ba thomago go kopana le merero ya mohuta woo ya go ngwala le go bala ka gae, tikologong ya kgauswi ga bona, le nakong ya pele ga ge ba eya sekolong. Go tšwetša pele tshepetšo ye, re swanetše go dira phapošiborutelo lefelo la go hlohleletša baithuti go ba le mabokgoni a bobadi le bongwadi.

Go hlohleletša tiragatšo (go itirela)

Kharikhulamo e bolela gore re swanetše go:

- Hlohleletša le go thekga baithuti go bala ka go phatlalala (ka bobona le ba bangwe);
- Fa baithuti dibaka tša go ngwala le go hlabolla tlotlontšu ya bona le tirišo ya polelo kgafetšakgafetša;le go
- Thuša baithuti go ikhweletša dithekniki le mekgwa ye mengwe ya go ba thuša go ngwala mantšu, mohlala:
  - Tlhabollo ya mabokgoni a go fapafapana a go lemoga lentšu le go kwešiša, bjalo ka temogo ya fonemi (go lemoga medumo ya polelo);
  - Tsebo ya kwano ya medumo ya ditlhaka (difonemi); le go
  - Tsebo ya tswalano (go bea mmogo ditlhaka tše pedi goba tše tharo go bopa modumo).

Ditetelo tša go tsenelana tša go ithuta

Ditetelo tša go ithuta di tla lemogwa ge di dirišana mmogo mo tlhabollong ya polelo ya baithuti. Mo mathomong a maemo a kelo, re šišintše mehlala ya dingwalwa (tša molomo/go ngwalwa/go bogelwa le multimedia/dipolelotirišwantši) tša go kgontšha baithuti le barutiši go dira tiragalo ya go tsenelana. Gopola gore ga se go letelwe gore baithuti ba bolele polelo yeo ba sego ba e kwa e bolelwa, goba gona go e ngwala goba gona go ngwala sengwalwa seo ba sego ba se ngwala goba ba se bona.

DITETELO TŠA GO ITHUTA

Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo:
Baithuti ba tla sekolong ba šetše ba na le tsebo le bokgoni bja go theeletša tšeo di swanetšego go thumeletšwa gore e tle e be motheo wa go ithuta mabokgoni a go bolela, go bala, go lebeledišiša (bogela) le go ngwala. Go kgona go theeletša ke motheo wo o tiilego wa go ithuta le go bopa setswalle sa go hlomphega. Ka go theeletša baithuti ba kgona go kwešiša dipolelo le ditšo tše dingwe tša bona le tša ba bangwe.

Tetelo ya go ithuta ya 2: go bolela

Moithuti o kgona go bolela ka boitshepo le ka tshwanelo ge a gola mo bophelong ka kakaretšo:
Baithuti ba swanetšego go kgona go šomiša mabokgoni a go bolela ka tshwanelo go phatlalala le merero ya setšo le ya dipolelo. Ba swanetše go ithuta ka boitemogelo go lemoga gore dipolelotirišwantši di na le mohola go motho le go setšhaba. Ba swanetše go ithuta go bolela le go boledišana le batho ba go ba le ditlabakelo tša polelo le go hlompha dinyakwa tša yona.

Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolela ka tshwanelo le ka tsinkelo mererong ya bokgabo, setšo le maikutlo dingwalweng:
Go balela tsebo ke taba ye bohlokwa ya tetelo ye. Ditselanatselana le mankana ka moka a go ruta bana go bala ka kwešišo a swanetše go hlokomelwa. Go bala ka kakaretšo (go akaretšwa dingwalwa tša go bogelwa le tša dipolelotirišwantši/multimedia go bohlokwa mo tlhabollong ya polelo, go ithuteng go ngwala, boipshino, le go ba le tsebo ya tikologo ya moithuti.

Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo a lebeletše mafapha a a fapanego:
Baithuti ba Sehlopha sa Tlase ba ithuta go fihlelela tetelo ye. Ba lemoga gore tlhalošo e tlišwa ke seo se ngwadilwego le gore seo se ngwadilwego ke bona go bonolo gore ba se kwešiše. Ba hlabolla mabokgoni a mongwalo gore ba kgone go ngwala dikakanyo le dikgopolo tša bona ka bolokologi gore bona gammogo le ba bangwe ba kgone go di bala. Ba ithuta go šomiša mopeleto le maswaodikga polelong ge ba ngwala gore tšeo ba di ngwalago di balege. Ba ithuta gore go ngwala ke tshepetšo ya go akaretšwa, go ngwala pele ga go ithuta go ngwala, le go eleletša go ngwala. Mo kharikhulamong go hlohleletšwa mokgwa wa go kgeregela go ngwala ntle le melawana. Wona o akaretša gape le magato a a farologanego a go swana le mongwalo wa kgale, mongwalokakanywa, poeletšo, borulaganyi le bokgatiši.

Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša

Moithuti o kgona go šomiša polelo go nagana le go gopodišiša ka go realo a hwetša tsebo, yeo a tlogo e beakanya le go e diriša go ithuta:
Mabokgoni a a hlaloŝwago mo tetelong ye, ke karolo ya merero ka moka ya go ithuta polelo. Lebaka la go a akaretša mo go tetelo ya go ithuta e nnoši, le lebane le go bontšha bohlokwa bja ona mo tlhabollong ya polelo go phatlalala le kharikhulamo. Dipolelo di ka hlaloŝwa bjalo ka kgothwana ya area ya go ithuta. Mabokgoni ao a dira gore baithuti ba kgone go ithuta dithuto ka moka. Ka tsela yeo barutiši ba swanetše go tšwela pele go hlabolla, go thekga le go logaganya dibetša tša polelo ka go nagana le go gopodišiša. Taba yeo ga se e swanele go dirwa e nnoši, baithuti ba swanetše go diriša mabokgoni ao mo go diarea ka moka tša go ithuta.

Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego sa polelo le tirišo ya yona

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go kgona go ngwala le go hlaloša dingwalwa:
Baithuti ba tla thoma go lemoga ka fao polelo e šomago ka gona. Ba tla thoma go hlabolla polelo yeo ba bolelago ka yona mmogo. Mohlala, ba tla ithuta le go diriša mareo a go swana le modumo, senoko, lentšu, lefoko le khutšo. Seo se tla ba kgontšha go ahlaahla le go nagana ka ga dilo go swana le ka fao mantšu a peletwago le ka fao mafoko a bopšago le go swaiwa ka gona.

Maemo a Kelo le Dingwalwa

Ela Hloko

- Mo dikarolong tše di latelago, maemo a kelo a tetelo ye nngwe le ye nngwe a tla fiwa kreiti ye nngwe le ye nngwe. Mo mathomong a kreiti ye nngwe le ye nngwe, re tla fa mehlala ya dingwalwa tša go ka dirišwa go logaganya polelo ye e rutwago, mehlala yeo ga se yona fela, ka go realo go ka oketšwa le ka ya gago ka go kgetha ye e nepagetšego dingwalweng tše di filwego.

- Barutši ba swanetše go gopola gore ga se baithuti ka moka bao ba bilego le sebaka sa go ithuta Kreiti ya R. Dikgopolo, mabokgoni le dithekniki tša Kreiti ya R di swanetše go rutwa le go logaganywa le Kreiti ya 1.

MAEMO A KELO GO KREITI YA R

Mo dikarolong tše di latelago, Maemo a Kelo a Tetelo ye nngwe le ye nngwe ya go Ithuta a tla thoma kreiting ye nngwe le ye nngwe. Go tla fiwa mehlala ya dingwalwa tšeo di tlogo dirišwa go logaganya polelo ya go ithuta. Ye ga se mehlala ye e ka fiwago fela, ka gobane morutiši a ka tlaleletša ka ya gagwe ka go kgetha dingwalwa tša maleba.

Kreiti ya R

Dingwalwa tše di šišintšwego

Dingwalwa tša molomo:

- Dikanegelo (gantši tša go diragatšwa go akaretšwa dikošana tšeo baithuti ba di opelago mmogo)
- Ditaelo tše bothatana tša go bontšha go gola ga bona
- Dithaloko
- Ditlhalošo tše bonolwana
- Dikoša
- Dipapadišane

Dingwalwa tša go bonwa/go ngwalwa:

- Dikanegelo tša diswantšho le dipuku tša matseno a bonolo
- Diswantšho tša papadi ka mantšu
- Dipapatšo tša go tsebega le dipostara
- Dinepe

Multimedia/dipolelotirišwantši:

- Thelebišene
- Difilimi tša bana

TIRISANO
WORKING TOGETHER

Kreiti ya R

Tetelo ya go ithuta ya 1

GO THEELETŠA

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša dipotšišo, ditaelo le ditsebišo ka hloko gomme a araba ka tshwanelo.
- Laetša mekgwa ye mebotse ya go theeletša ka go se tsene bangwe ka ganong ge ba bolela, ka go emela sebaka sa bona sa go bolela le go botšiša dipotšišo fao ba sego ba kwešiša.
- Theeletša dingwalwa tša bomolomo ka boipshino (dikoša, dipapadišane, direto tše kopana le dikanegelokopana tše bonolo) le go bontšha kwešišo ya go:
  - diragatša dikarolo tše dingwe tša kanegelo goba koša;
  - opela dikhorase mmogo ka tshwanelo (go se šaetše);
  - beakanya diswantšho ka tatelano ya maleba;
  - thala diswantšho tša kanegelo, koša goba papadišane; le go
  - ngwala ditaba ka botlalo le go fa kgopolokgolo ya sengwalwa sa bomolomo.
- Hlabolla temogo ya medumo:
  - lemoga gore mantšu a bopilwe ka medumo;
  - lemoga phapano gare ga medumo ya go fapana, kudu mo mathomong le mo mafelelong a mantšu;
  - lemoga mantšu a go ba le morethetho mo diretokošaneng (mohlala, Antutulele);
  - hlaramolla mafoko a go bolelwa ka dikarolo tša mantšu (ka go diriša mantšu a senoko se tee mo mathomong); le go
  - hlaramolla mantšu a go bolelwa a dinokontši ka dinoko (mohlala, ba-na, se-le-pe) ka go phaphatha diatla, goba go letša moropana.

Kreiti ya R

Tetelo ya go ithuta ya 2

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bolela ka ga ba lapa le bagwera.
- Ntšha maikutlo a gagwe, a batho ba nnete goba a batho ba maikgopolelo.
- Opela dikoša le go reta diretokošana.
- Ntšha maikutlo a gagwe, a batho ba nnete goba a batho ba maikgopolelo.
- Opela dikoša le go reta diretokošana.
- Diriša polelo ya go inaganela go tšweletša dipapadi/dithaloko (mohlala, go bopa nyepollantšu).
- Kgatha tema ka sebete le go logagana mmogo sehlopheng.
- Kgatha tema mererong ya go fapafapana go swana le poledišano ka mogala.
- Iša melaetša ka tshwanelo.
- Anegela ba bangwe dikanegelo ka mantšu a gagwe.
- Botšiša dipotšišo ge a sa kwešiše goba ge a nyaka shedimošo le ka go fetola dipotšišo tšeo a di botšišwago ka tshwanelo.
- Tšweletša maitemogelo a gagwe.
- Bontšha go amega ge a bolela le ba bangwe.
- Boledišana le batho go ya ka merero ye e itšego.

Kreiti ya R

Tetelo ya go ithuta ya 3

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša mokgwabogelwa go tšweletša tlhalošo ka go:
  - hlokomedišiša diswantšho le dinepe go lemoga selonepišwa gammogo le maitemogelo;
  - hlaola seswantšho goba selo ka go diriša bokamorago/ botšo;
  - hlatholla dikanegelo tša diswantšho;
  - kwantša diswantšho le mantšu; le go
  - diriša diswantšho go kwešiša ditema tše di rilego tša dikanegelo tše bonolo ka dipukung.

- Go kgatha tema bobading:
  - swara puku ka tshwanelo, phetla matlakala a yona ka tshwanelo, bogela mantšu le diswantšho ka go kwešiša kamano magareng ga tšona gomme a diriše diswantšho go bopa dikgopolo.

- Kgethologanya diswantšho go kgatišo, mohlala, ka go bontšha mantšu go feta go laetša diswantšho ge go balwa.

- Tšweletša tlhalošo ya sengwalwa sa go ngwalwa ka go:
  - kwešiša maikemišitšo a kgatišo - ao a nago le tlhalošo (mohlala, gore lentšu la go ngwalwa le ka bontšha leina la gagwe);
  - bala ka sehlopha le morutiši; le go
  - diriša maitemogelo a gagwe ge a bala le morutiši, go bogela thelebišene goba seswantšho.

- Hlaloša, a efa dikakanyo ka ga baanegwa mo dikanegelong goba mananeong a thelebišene.

Kreiti ya R

Tetelo ya go ithuta ya 3 (e tšwela pele)

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Thoma go hlabolla temogo ya modumo:
  - lemoga medumo ya tumammogo le tumanoši ye mekopana;
  - lemoga, a efa maina a ditlhaka tše dingwe tša alfabete go swana le tlhaka yeo leina la gagwe le thomago ka yona; le go
  - lemoga mantšu a go duma mmogo mo diretwaneng tša bana tša go tsebega gape le dikoša.

- Thoma go hlabolla temogo ya modumo:
  - lemoga tumammogo ya mathomo le modumo wo mokopana wa tumanoši;
  - lemoga, a efa ditlhaka maina a alfabete bjalo ka tlhaka ye e thomago leina la gagwe; le go
  - lemoga mantšu a a nago le morumokwano wa go swana mo diretokošaneng le dikošeng.

Kreiti ya R

Tetelo ya go ithuta ya 4

GO NGWALA

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo, a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ngwala ka boitemogelo ka go:
  - hlama le go šomiša dithalwa go tšweletša melaetša bjalo ka karolo ya mathomo ya go ngwala;
  - hlama ditlhaka ka mekgwa ye e fapafapanego (mohlala, ka go diriša mmele wa gagwe go bontšha dibopego ka go ngwala fase ka seatleng);
  - kwešiša gore go ngwala le go thala diswantšho go a fapana;
  - 'ngwala' le go botšiša ba bangwe gore ba fe tlhalošo ya seo se ngwadilwego;
  - bolela ka tšeo ba di 'ngwadilego' goba di thadilwego;
  - diragatša poledišano ya molaetša (mohlala, mogala, lenaneo la go reka ka lebenkeleng);
  - diriša dinomoro le ditlhaka tšeo ba di tsebago go emela polelo, kudu ditlhaka tša go bopa leina goba mengwaga ya gagwe;
  - bala maitekelo a gagwe a bongwadi ge a kgopelwa go dira bjalo;
  - bontšha maitekelo a gagwe a bongwadi ka go lemoga tsela ya bjona, (mohlala, go thoma go ngwala ka letsogong la nngele, go ya go la go ja, go tloga godimo go ya fase);
  - ngwalolla kgatišo ya tikologo (mohlala, maswao a dipapatšo);
  - itekela go ngwala dibopego tša go tlwaelega ka go diriša ditlhaka tšeo a di tsebago (mohlala, mananeo melaetša goba ditlhaka); le go
  - kgona go diriša dibetša tša bongwadi, bjalo ka phensele, pene, rula).

Kreiti ya R

Tetelo ya go ithuta ya 5

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla šomiša polelo go nagana le go gopodišiša ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya le go e diriša go ithuta

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go hlabolla dikgopolo:
  - bontšha tsebo ya dikgopolo ya go hlabologa bjalo ka bontši, bogolo, sebopego, mmala, nako, ngwaga, tatelano.

- Diriša polelo go nagana le go gopodišiša:
  - hlaola le go hlaloša ditshwano le diphapano;
  - kwantšha dilo tša go nyalelana le go di bapetša le dilo tša go fapana le tšona;
  - hlopha dilo (mohlala, tsenya dibapadišane ka moka ka lepokising, dipuku mo rakeng, dikrayoni ka dithining); le go
  - hlaola dikarolwana tša go bopa karolokgolo (mohlala, dikarolo tša mmele).

- Diriša polelo go nyakišiša le go nyankurela:
  - botšiša dipotšišo go hwetša tlhalošo;
  - efa tlhalošo go thuša go rarolla mathata;
  - efa ditlhalošo le ditharollo; le go
  - rarolla le go feleletša dinyepollantšu.

- Go sepetša tshedimošo:
  - hlaola tshedimošo ye e nyakegago go tšwa tlhalošong.

Kreiti ya R

Tetelo ya go ithuta ya 6

SEBOPEGO LE TIRIŠO YA POLELO

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlohleletša tlhathollo ya dingwalwa

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Lemoga medumo ya ditlhaka le mantšu:
  - lemoga gore mantšu a bopilwe ka medumo;
  - lemoga medumo ya mathomong ya mantšu a mangwe, le go
  - aroganya dinokontši tša mantšu a go bolelwa ka dinoko (mohlala, go bala dinoko ka mokgwa wa go phaphatha diatla goba go letša moropa, bjalo ka ba-na, se-ko-lo).

- Šomana le mantšu:
  - mo dipolelong tša Afrika go lemogwa dihlogo tša go bopša ke mantšu, mohlala, sekolo;
  - sehlopha sa mantšu, mohlala, mantšu a morumokwano; le go
  - hlaola lentšu, tlhaka le sekgoba kgatišong.

- Šomana le mafoko:
  - kgokaganya dikgopolo ka go diriša ditlhalošo le mantšutiragatšo.

- Šomana le sengwalwa:
  - bolela ka ga dingwalwa (mohlala, dikanegelo) ka go diriša mareo a go swana le mathomo, bogare le mafelo.

- Diriša polelo go hlatholla:
  - diriša polelo go hlaloša merero ya leago (mohlala, hle, nthuše); le go
  - hlaola tlhalošo go kgokagana ka go fetola segalo sa lentšu.

- Diriša polelokakanywa/tiragatšwa, mohlala, modumo, lentšu, tlhaka, morumokwano, mathomo, bogare, mafelelo.

TIRISANO
WORKING TOGETHER

MAEMO A KELO LE DINGWALWA MO GO DIKREITI TŠA 1 - 3

Mo dikarolong tše di latelago, Maemo a Kelo a Tetelo ye nngwe le ye nngwe ya go Ithuta a tla thoma kreiting ye nngwe le ye nngwe. Go tla fiwa mehlala ya dingwalwa tšeo di tlogo dirišwa go logaganya polelo ya go ithuta. Ye ga se mehlala ye e ka fiwago fela, ka gobane morutiši a ka tlaleletša ka ya gagwe ka go kgetha dingwalwa tša maleba.

Kreiti ya 1

Dingwalwa tše di šišintšwego

Bomolomo:

- Dikanegelo (mohlala, dikanegelo, dinonwane tše kopana)
- Ditaelo tše bothatana tša go gola ga bana
- Dipapadišane
- Ditlhalošo tše bonolo
- Dikošanatheto
- Dikoša
- Direto
- Dipapadi

Diswantšho/dibogelwa le dingwalwa:

- Dikanegelo tše bonolo
- Mananeo (a go reka)
- Ditaelo (go bopa kgongwana ka letsopa)
- Ditlhalošo tše bonolo
- Tshedimošo ye bonolo ya dingwalwa, mohlala dipuku tša diphoofolo, dibopego, dikgopa
- Dinyepollo tša mantšu tše bonolo (mmetse)
- Direto
- Dipapadi (tša diketo)
- Dipuku tša diswantšho
- Diswantšho tša dinyepollo
- Ditšhate tše bonolo
- Dipuku tša methopo (dipukuntšu)

Multimedia/dipolelotirišwantši:

- Thelebišene
- Difilimi tša bana
- Divideo, di-CD-romo le inthanete (ge di le gona)
- Ditaba: Barutiši ba swanetše go lemoga gore baithuti ka moka ba swanetše go be ba dirile Kreiti ya R. Dikgopolo, mabokgoni le mekgwa ya Kreiti ya R di swanetše go rutwa di be di logaganywe mo go Kreiti ya 1.

Kreiti 2

Dingwalwa tše di šišintšwego

Bomolomo:

- Dikanegelo (mohlala, dikanegelo, dinonwane tše kopana)
- Ditaelo tše bothatana tša go gola ga bana
- Mananeo
- Ditiragalo tša dikanegelo
- Ditlhalošo tše bonolo
- Dipoledišano le dipolelo
- Dipapadišane
- Dikoša
- Direto
- Dipapadi
- Digatiši (mohlala, tša dikanegelo tša radio)
- Dipapatšo tša go tsebega
- Dithai le metlae

Diswantšho/dibogelwa le dingwalwa:

- Dipuku (tša saense le tše e sego tša saense)
- Ditaelo
- Melao (mehlala, ya dipapadi
- Mananeo
- Ditaletšo
- Dikarata tša madume
- Difoka (tša diphadišano)
- Ditšhate
- Dikrafo
- Nyepollo ya mantšu
- Dinepe

Multimedia/dipolelotirišwantši:

- Thelebišene
- Difilimi tša bana
- Divideo, di-CD-romo le inthanete (ge di le gona)

Kreiti 3

Dingwalwa tše di šišintšwego

Bomolomo:

- Dikanegelo (mohlala, dikanegelo, dinonwane tše kopana)
- Ditaelo tše bothatana tša go gola ga bana
- Mananeo
- Ditiragalo tša dikanegelo
- Ditlhalošo
- Dipoledišano le dipolelo
- Dikoša
- Direto
- Dipapadi
- Dithai le metlae
- Kgašo ya radio (dikanegelo, ditsebišo, ditaba, boso, dipoledišano)

Diswantšho/dibogelwa le dingwalwa:

- Dipuku tša saense le tše e sego tša saense
- Dikgatišobaka
- Methopo, mohlala, dipukuntšu
- Diensaeklopedia tša bana, dipuku tša saense tša diarea tše dingwe
- Ditafola tša ditšhupane le methopo
- Ditshwaotshwao tše bonolo
- Diphamfolete
- Dipapatšo
- Difomo tša go tlatšwa (phadišano)
- Dipukutšatši
- Dikgatišobaka
- Metlae
- Dinepe
- Diswantšho
- Diswantšhotlhohleletšwa

Multimedia/dipolelotirišwantši:

- Thelebišene
- Difilimi tša bana
- Divideo, di-CD-romo le inthanete (ge di le gona)

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 1

GO THEELETŠA

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša ditaelo le ditsebišo ka hloko gomme a araba ka tshwanelo.
- Laetša mekgwa ye mebotse ya go theeletša ka go se tsene bangwe ka ganong ge ba bolela, ka go emela sebaka sa bona sa go bolela le go botšiša dipotšišo fao ba sego ba kwešiša go nyaka kwešišo.
- Theeletša dingwalwa tša bomolomo ka boipshino (dikoša, dipapadišane, direto tše kopana le dikanegelokopana tše bonolo) le go bontšha kwešišo ya go:
  - diragatša dikarolo tša kanegelo, koša goba seretokošana
  - opela dikhorase mmogo ka tshwanelo (go se šaetše);
  - kgokaganya tatelano ya dikgopolo ka go boela morago;
  - thala diswantšho tša kanegelo, koša goba papadišane;
  - ngwala ditaba ka botlalo le go fa kgopolokgolo ya sengwalwa sa bomolomo;
  - araba dipotšišo ka bophara ka ga kanegelo; le go
  - ntšha maikutlo ka ga kanegelo.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša lebaka le letelele (ka tlhokomelo ye kgolo) gomme a kgona go latela ditaelo ka tshwanelo.
- Laetša mekgwa ye mebotse ya go theeletša ka go se tsene bangwe ka ganong ge ba bolela, ka go emela sebaka sa bona sa go bolela le go botšiša dipotšišo fao ba sego ba kwešiša go nyaka kwešišo le tshwaotshwao ka tše a di kwelego, ge go nyakega.
- Theeletša dikanegelo, direto, dikoša le dingwalwa tše dingwe tša bomolomo ka boipshino le go bontšha kwešišo ya go:
  - theeletša taba goba kgopolokgolo;
  - theeletša ka botlalo;
  - akanya seo se tlogo direga;
  - kgokaganya tatelano ya ditiragalo goba dikgopolo sengwalong sa bomolomo;
  - thala diswantšho go hlaloša dingwalo tša bomolomo ka kwešišo le go di ngwala ka mantšu a gagwe;
  - araba dipotšišo ka ga dingwalwa tša bomolomo;
  - ntšha maikutlo ka ga kanegelo ka go fa mabaka; le go
  - rulaganya lebaka le pheletšo sengwalweng sa bomolomo.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša ka hloko le go kgona go latela ditaelo tše di mo lekanego ka tshwanelo.
- Laetša mekgwa ye mebotse ya go theeletša ka go se tsene bangwe ka ganong ge ba bolela, ka go emela sebaka sa bona sa go bolela le go botšiša dipotšišo fao ba sego ba kwešiša go nyaka kwešišo le go kgona go akaretša goba go fa ditshwaotshwao ka tše a di kwelego.
- Lemoga, a bontšha tlhompho dipolelong ka go fapafapana.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 1 (e tšwela pele)

GO THEELETŠA

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša dithai le metlae ka boipshino le go di araba ka tshwanelo.

- Theeletša melaetša le go e kgokaganya ka tshwanelo:
  - lemoga kgopolokgolo ye bohlokwa mo kanegelong.

- Hlabolla temogo ya medumo:
  - lemoga phapano gare ga medumo ya go fapana, kudu mo mathomong le mo mafelelong a mantšu;
  - lemoga mantšu a go ba le morethetho mo diretokošaneng (mohlala, Antutulele); le go
  - lemoga botee le bontši mantšung a mangwe (meetse, mahlatse, bokgoni).

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša dithai le metlae ka boipshino le go di araba ka tshwanelo.

- Theeletša seboledi se se sa bonalego (se lego mogaleng) gomme a fetola dipotšišo le go amogela ditaelo.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša dikanegelo, direto, dikoša le dingwalwa tše dingwe tša bomolomo ka boipshino le go bontšha kwešišo ya go:
  - theeletša taba goba kgopolokgolo;
  - theeletša ka botlalo;
  - akanya seo se tlogo direga;
  - kgokaganya tatelano ya ditiragalo goba dikgopolo sengwalong sa bomolomo;
  - araba dipotšišo ka ga dingwalo tša bomolomo;
  - ntšha maikutlo ka ga kanegelo ka go fa mabaka;
  - rulaganya lebaka le pheletšo sengwalong sa bomolomo; le go
  - theeletša dithai le metlae ka boipshino le go di araba ka tshwanelo.

- Theeletša seboledi se se sa bonalego (se le ka radiong, inthakhomong) gomme a fetola dipotšišo le go amogela ditaelo.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 2

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bolela ka ga maitemogelo, maikutlo le ditaba tšeo di mo amago.
- Kgokaganya dikgopolo ka go diriša ditlhalošo le mantšu a go goga šedi.
- Opela, reta le go diragatša le go ekiša dikoša direto le diretokošana.
- Diriša polelo ya go inaganela go tšweletša dipapadi/dithaloko (mohlala, go bopa nyepollantšu).
- Kgatha tema ka sebete ka phapošing le ditherišanong ka dihlopha, go botšiša dipotšišo le go amega ke maikutlo malebana le ditokelo tša ba bangwe.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Anega ka ga boitemogolo bja gagwe le ka ga diti-ragalokakaretšo.
- Hlama, a anega dikanegelo tše bonolo tša go ba le mathomo, bogare le mafelelo ka go diriša diswantšhothuši ge go nyakega.
- Diriša polelo ya maikgopolelo go tšweletša dithai le metlae, nyepollantšu le go hlama diretokošana.
- Kgatha tema ka sebetele go logagana mmogo sehlopheng.
- Kgatha tema ka phaposingborutelo le mo ditherišanong tša dihlopha go swana le dipoledišano ka go:
  - hlohleletša direrwa/ditaba ditherišanong tša sehlopha;
  - kgatha tema ka go botšiša dipotšišo tša maleba;
  - šišinya le go oketša dikgopolo ka dipoledišano;
  - bontšha o angwa ke ditokelo le maikutlo a ba bangwe;
  - bega ka ga mošomo wa sehlopha;
  - botšiša dipotšišo go hwetša tshedimošo;
  - araba dipotšišo ka go fa mabaka a tšona; le go
  - fa pego ya mmakgonthe go ba bangwe.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Anega ka ga boitemogelo bja gagwe le ka ga ditiragalokakaretšo le go ntšha maikutlo le dikakanyo ka ga tšona.
- Hlama, a anega dikanegelo tše bonolo tša go ba le mathomo, bogare le mafelelo ka go diriša polelotlhalošo, go kgaogana le poeletšo le go lemoga dikarolo tša thulaganyo le semelo sa moanegwa.
- Diriša polelo ya maikgopolelo go tšweletša dithai le metlae, go itlhamela direto le go diriša mantšu a dipolelo tše dingwe ge a bolela.
- Diriša dika le maswaodikga tša go fapana ge a anega kanegelo.
- Kgatha tema ka phapošingborutelo le mo ditherišanong tša dihlopha le ditherišanong ka phapošingborutelo:
  - hlohleletša direrwa/ditaba ditherišanong tša sehlopha;
  - kgatha tema ka go botšiša dipotšišo tša maleba;
  - šišinya le go oketša dikgopolo ka dipoledišano;
  - bontšha a angwa ke ditokelo le maikutlo a ba bangwe; le go
  - akaretša mošomo wa sehlopha.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 2 (e tšwela pele)

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Iša melaetša ka tshwanelo.
- Anega ka ga boitemogelo ka tatelano.
- Araba dipotšišo tša go botšišwa ke batheeletši.
- Anega kanegelokopana ya go tsebega ya go ba le mathomo, bogare le mafelelo ka go diriša diswantšhothuši ge go nyakega.
- Bega legatong la sehlopha morago ga mošomo wa sehlopha.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo ya maleba mererong ya go fapafapana (mohlala, go kgopela tshwarelo) mo bathong ba go fapana (go boledišana le batho, go kgatha tema).
- Šišinya ditsela tša go rarolla mathata.
- Diriša modumo le segalo tša tshwanelo, mohlala, go bolelela fase le mogweragwe ka phapošingborutelo le go bolelela godimo le bagwera ka lepatlelong.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Boledišana le batho go ya ka merero ye e itšego.
- Dira ditšweletšo tša bomolomo (mohlala, ka ga taba/sererwa, ka ga go swara dipoledišano tša nyakišišo, go begela sehlopha sa banyakišiši):
  - ka thekgo le tlhahlo ya go tšwa go morutiši, hlabolla ditselatlhahlo tša ka phapošingborutelo ka mokgwa wo mokaone;
  - hlaloša seo a yago go se tšweletša ka go fa mabaka;
  - diriša dithušabogelwa go thekga ditšweletši tša bomolomo; le go
  - diriša mekgwa ya motheo go šušumetša.
- Batheeletši (mohlala, go kopana thwi):
  - fetolafetola modumo le segalo sa lentšu.
- Botšiša dipotšišo go hwetša tshedimošo.
- Araba dipotšišo ka go fa mabaka a tšona.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 2 (e tšwela pele)

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo ka tshwanelo mererong le bathong ba go fapafapana:
  - botšiša moeti wa motho yo mogolo dipotšišo ka mo phapošingborutelo;
  - kgatha tema mererong ya mmakgonthe go swana le go dira segwera; le go
  - fapafapanya segalo le go oketša modumo wa lentšu.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

(Ga go sa na maemo a Kelo a tetelo ye ya go ithuta mo kreiting ye)

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Fa pego ya mmakgonthe go ba bangwe.

- Šušumetša baithuti go ba le bokgoni bja leago.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 3

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša mokgwabogelwa go tšweletša tlhalošo ka go:
  - akanya go ya ka letlakalantle la puku seo se bolelwago ke kanegelo;
  - diriša diswantšho go kwešiša ditema tše di rilego tša dikanegelo tše bonolo ka dipukung;
  - diriša diswantšho go hlatholla tlhalošo ya seo se bolelwago ke kanegelo le go anega kanegelo yeo; le go
  - hlatholla tshedimošo go akaretšwa ditafola le diswantšho tša dikrafo tše bonolo tša go tšwelela kgatišong, polelotirišweng le dipapatšong tša go swana le khalentara/almanaka le mananeo le dipostara tša HIV/AIDS.

- Go kgatha tema bobading:
  - swara puku ka tshwanelo;
  - phetla matlakala a yona ka tshwanelo;
  - bogela mantšu le diswantšho; le go
  - diriša diswantšho go bopa dikgopolo.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša mokgwabogelwa go tšweletša tlhalošo ka go:
  - akanya go ya ka letlakalantle la puku seo se bolelwago ke kanegelo; le go
  - mabapi le diswantšho gatiša polelotirišwa gomme a bapatše ka go:
    - hlatholla molaetša mogolo Kgetha maikemišetšo, batheeletši le fao di ka hwetšwago gona, le go
    - hlaloša go amega mabapi le go gatiša diswantšho tša polelotirišwa.

- Tšweletša tlhalošo ya sengwalwa sa go ngwalwa ka go:
  - bala kanegelo ka boyena goba le morutiši le ka go:
    - hlaloša kgopolokgolo,
    - kgetha ditaba tše bohlokwa (mohlala, baanegwagolo, tatelano ya ditiragalo, tikologo),
    - hlaola ka go ahlaahla mehola ya setšo kanegelong,
    - kgetha kamano ya lebaka le pheletšo(ke ka lebaka la eng selo se sengwe se direga mo kanegelong),
    - tšweletša diphetho; le go
    - hlaloša ge e ba ba rata kanegelo goba aowa le go fa mabaka.
  - bala ditaelo tše bonolo ka phapošingborutelo

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša mokgwabogelwa go tšweletša tlhalošo ka go:
  - bala dingwalwa tša krafo go swana le dinepe, mebepe, diswantšho, ditšhate, le go:
    - hlaloša ka molomo goba ka go ngwala ditlhalošo le maikemišetšo a tšona,
    - diriša tshedimošo ka ditsela tša maleba, mohlala, mmepe: go bontšha tsela le go,
    - lekanyetša seswantšho sa moakanyetšo wa diponagalo wa mmakgonthe.

- Tšweletša tlhalošo ya sengwalwa sa go ngwalwa:
  - swayaswaya ka ga kanegelo goba sereto seo se badilwego, gomme a bontšhe kwešišo ka go araba dipotšišo ka ga:
    - kgopolokgolo;
    - ditaba tše bohlokwa (mohlala, baanegwagolo, tatelano ya ditiragalo, tikologo, mehola ya setšo),
    - setswalle sa lebaka le pheletšo,
    - diphetho (mohlala, Kanegelo goba nonwane yeo e re ruta eng?),
    - tšweletša diphetho; le go
    - ge e ba o rata kanegelo yeo goba aowa, le go fa lebaka.
  - bala ditaelo tša go amana le tšeo di amago maphelo le dinyakwa tša bona

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 3 (e tšwela pele)

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tšweletša tlhalošo ya sengwalwa sa go ngwalwa ka go:
  - bala kanegelo lemorutiši gomme a
    - ahlaahle kgopolokgolo,
    - kgethe moanegwathwadi, tatelano ya ditiragalo, tikologo, le go
    - bolele ge a rata kanegelo goba aowa, a fe mabaka.

- Go lemoga ka go tšweletša tlhalošo ya ditlhaka le mantšu dingwalweng tše teletšanyana ka go:
  - bala dingwalwa tše bonolo tša merero ya go fapafapanaka;
  - bala dingwalwa tša gagwe le tša bagwera ba gagwe; le go
  - diriša modumo ka go lemoga lentšu le le rilego le mabokgoni a kwešišo go swana le medumo, go hlatha diteng le go akanya go tšweletša kgwekgwe-sengwalweng.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bala dikanegelo tše bothatana (tša nnete le tša boikgopolelo, ditaelo, ditaletšo, dikarata tša madume, nyepollantšu tše bonolo b.bj.).

- Thoma go hlabolla temogo ya modumo ka go:
  - bala ka lebelo le ka kelelo;
  - balela godimo gomme a diriše maswaodikga ka tshwanelo;
  - diriša modumo ka go lemoga lentšu le le rilego le mabokgoni a kwešišo go swana le medumo, go hlatha diteng le go akanya go tšweletša kgwekgwe sengwalweng; le go
  - diriša mekgwa ya go iphošolla, bjalo ka go bala ka go ipoeletša, go khutša, go ithuta lentšu.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bala dingwalwa tše bothatana go swana le dipuku tša saense le tše e sego tša saense, ditšhupane le methopo ka go phatlalala.

- Go bala dingwalwa a nnoši, le go diriša ditsela tša go fapafapana go tšweletša tlhalošo:
  - bala dingwalwa tša go gatišwa ka kelelo le ka kwešišo ka go:
    - bitša mantšu ka segalo se se nepagetšego ge go balelwa godimo,
    - balela godimo ka go diriša tlhalošo, ka go diriša kgatelelo, khutšo le segalo tša kgonthe,
    - diriša temogo ya lentšu le mabokgoni a kwešišo ge go balwa dingwalwa tša go se tsebege, mohlala, medumo, tšweletšo ka diteng, kakanyo le go,
    - diriša mekgwa ye e fapafapanego ya hlokomela go iphošolla ka noši ge go balwa gape, go balelwa pele, go khutša le go šomana le lentšu gape pele le ka biletšwa godimo.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 3 (e tšwela pele)

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Thoma go hlabolla temogo ya modumo:
  - lemoga, a efa ditlhaka maina a alfabete;
  - kwešiša phapano magareng ga maina a ditlhaka le maina a medumo;
  - kwešiša gore maina a ditlhaka ke tumanoši fela medumo ye di e emelago e ka fetogafetoga;
  - kwešiša kamano magareng ga modumo le tlhaka mo go ditumanoši le go dibopego tše kopana tša ditumammogo mo mantšung a go swana le monoko le monola;
  - farologanya mantšu a bonolo le ditumanoši tša mathomo;
  - dihlophantšu tša go tsebega tša go ipopa magoro, mohlala, bona, bota, swana, swara, bj.bj; le go
  - lemoga tirišo ya ditlhakatuu, bjalo ka f, s, l, bj.bj.

- Lemoga motswako wa ditlhakapedi mo mathomong a mantšu, tl = tlala, mm = mmutla, ll = lla.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Thoma go hlabolla temogo ya modumo:
  - lemoga medumo ya tumanomanoši ya go ngwalwa ka diutlhaka tše pedi, bjalo ka aa, ee, ii, oo, io);
  - lemoga ditimammogo tša go peletwa ka ditlhaka tše pedi, bjalo ka ll, mm. ph, hl);
  - lemoga ditumammogo tša go peletwa ka ditlhaka tše tharo, bjalo ka pšh, tlh);
  - lemoga modumo wa mathomo le senoko sa mafelelo go bopa morumokwano mo mantšung a bothatana;
  - lemoga magoro a bothatana a mantšu (noka/noka/noka; pepa/pela);
  - lemoga diretokošana tša go tuma;
  - lemoga dihlogo le mesela(na); le go
  - lemoga mantšu a go dirišwa kudu.
- Balela tshedomošo le boipshino:
  - bala diswantšho tša dipuku le tša dikanegelo tše bonolo tšeo a ikgethelago tšona;
  - bontšha lerato go dikanegelo tša go tšwa ditšong tša go fapana;
  - thoma go diriša pukuntšu go lekola mopeleto le tlhalošo ya mantšu; le go
  - bala dingwalwa tša go fapafapana go ipshina, bjalo ka kgatišobaka, metlae le dipuku tše e sego tša saense.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Logaganya tsebo ya medumo:
  - lemoga gore modumo wa go swana o ka peletwa ka ditsela tša go fapana, mohlala, Oktobore, Oktoboro;
  - lemoga gore mopeleto wa go swana o ka emela medumo ya go fapana, mohlala, noka, noka, noka; pela, pela, pela;
  - lemoga mopeleto wa medumo ye mengwe ya tumammogo ka ditlhaka tše pedi, oo, ee, aa, bj.bj; le go.
  - lemoga tirišo ya go re le go re.
- Balela tshedimošo le boipshiono:
  - kgetha dipuku tša saense le tše e sego tša saense gomme a bontšhe tšeo a di ratago le tšeo a sa di ratego;
  - bala le go kgahlwa ke dipuku tša go ngwalwa ke bangwadi ba go fapana ba ditšo tša go fapana ka merero ya go fapafapana;
  - bala mehuta ya go fapana ya dingwalwa bjalo ka dikgatišobaka, metlae, dikuranta;
  - hlabolla tlotlontšu ka go diriša pukuntšu le go itirela pukuntšu ya gago;
  - diriša tšhupane, dihlogo, methopo mantšu a bohlokwa, ditemana le dinomoro tša matlakala go hwetša tshedimošo;
  - bapala papadi ya mantšu ka go bala, go tšweletša tlotlontšu, tsebo le mabokgoni;

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 3 (e tšwela pele)

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

- Lemoga ditumammogo tša go tsebega, bjalo ka tumammogo e tee mathomong a lentšu, mohlala, loma, tuma, fala, bj.bj.
- Lemoga mantšu ao a dirišwago kudu go feta a mangwe, mohlala, ka, go, a, bj.bj. go akaretšwa le leina la gagwe tikologong ya gabo.
- Balela tshedimošo le boithabišo:
  - bala dipuka tša diswantšho tša matseno a bonolo.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

(Ga go sa na maemo a kelo a tetelo ye ya go ithuta mo kreiting ye)

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- kgetha le go hwetša metho ya tshedimošo bjalo ka ditho tša setšhaba, bokgobapuku, dipuku; le go
- thoma go sekaseka bomolomo, bongwadi le bobogedi malebana le merero ya mehola ya setšo le maikutlo go akaretšwa le dikakanyo (mohlala, mo dipapatšong tša mapokisana a dišepe, go bolela ka ga tšeo di go amago, go kgatha tema ga basadi le banna).

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 4

GO NGWALA

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo, a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Go leka go ngwala pele a ithuta go ngwala:
  - angwa ke seswantšho ka go ngwala mafokwana;
  - hlabolla sebopego sa tlhaka le mabokgoni a mongwalo go akaretšwa dipatrone tša go thala diswantšho le go swantšha ditlhaka; le go
  - bopa ditlhaka tša alfabete ka nepagalo.

- Ithuta go ngwala pele a rutwa:
  - hlama le go diriša dithalwa bjalo ka sebetša go go nepiša go ngwala;
  - kgona go fetola seswantšho ka go ngwala mafoko a makopana ka sona; le go
  - sekaseka sererwa le dikgopolo ka go tlo ngwalwa le bagwerra ka dihlopha goba ka bobedi ka bobedi.

- Ngwala ka maikemišetšo a go fapafapana:
  - rulaganya mananeo;
  - efa maina ka go thala dithalwa;
  - ngwala dingwalwa tše bonolo bjalo ka dikarata tša matswalo (sengwalwa sa go ngwalwa goba sa go bogelwa);
  - diriša mekgwa ya go utolla le go ngwala tshedimošo bjalo ka go nyakišiša dipolelo tšeo di bolelwago sehlopheng;
  - rualaganya tshedimošo ka dibopego tše bonolo tša krafo bjalo ka tšhate goba lenaneo; le go
  - kgoboketša diswantšho le dikrafo tše bonolo go hlaloša.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ngwala go bonagala gabotse:
  - diriša ditlabakelo tša go ngwala bjalo ka dikrayone le diphentshele; le go
  - bopa ditlhaka ka katlego.

- Ithuta go ngwala pele a rutwa go thoma go ngwala:
  - kgatha tema ka go rerišana mmogo dihlopheng go hwetša dikgopolo tša bongwadi;
  - abelana dikgopolo le bagwera gammogo le morutiši; le go
  - kgetha sererwa/taba yeo o ngwalago ka yona ya go kgwatha maikutlo.

- Leka go ngwala sengwalwana:
  - ngwala maitekelo le dingwalwana tše kopana tša maikemišetšo a go fapafapana:
    - mananeo a go swana le mešomo ya beke,
    - dingwalwa tše bonolo tša go itlhaloša bjalo ka dikarata le mangwalo a go leboga,
    - dingwalwa tše bonolo tša tshedimošo bjalo ka tša metswako,
    - dikanegelwana tše bonolo tša go hlaloša ka ga boitemogelo le ditiragalo tša bona,
    - dikanegelo tše bonolo, le
    - direto le dikoša.
  - ngwala leina leo le utollago diteng

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ngwala go bonagale:
  - ngwala ka bolokologi le ka lebelo bjalo ka ge e le setlwaedi; le go
  - feleletša mošomo wa go ngwala nakong ye e beilwego.

- Diriša mekgwa ya go hlohleletša go ngwala pele a ithuta go ngwala:
  - diriša mekgwa ya go fapafapana ya go ithuta go ngwala pele ga ge a rutwa go ngwala go hwetša tsedimošo le go kgetha taba/sererwa (mohlala, go rerišana mmogo, go ngwala ka bolokologi, go bolela le bagwera, diswantšho tša go bogelwa); le go
  - thoma go rulaganya go ngwala ga gagwe.

- Go boeletša go ngwala ka mekgwa ya go fapafapana:
  - kgetha sebopego sa sengwalwa go nyalelana le maikemišetšo le batheeletši (mohlala, go tlatša pukutšatši ka go ngwala ka maikutlo ka ga tiragalo);
  - ngwala molokoloko wa dingwalwa tše kopana ka maikemišetšo a go fapana (mohlala, dikanegelo tša go bopša ka temana goba ditemana tše pedi, pukutshwaotshwao ye bonolo, metswako, mangwalo, dipoledišano, ditaelo); le
  - ge go nyakega ngwala hlogotherišano ya go utolla diteng tša sengwalwa.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 4 (e tšwela pele)

GO NGWALA

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo, a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Leka ka go boeletša:
  - tšweletša dikgopolo sehlopheng ge go ngwalwa kanegelo (mathomong le morutiši bjalo ka mongwaledi);
  - boeletša maitekelo a kanegelo ya sehlopha gore e kwagale e be le kgogedi; le go
  - ngwala le go bala maitekelo a gagwe go morutiši le go bagwera gomme a thome ka poeletšo.

- Go ngwala gore ba bangwe ba kwešiše, ka go diriša dikwano tša go ngwala:
  - diriša ditlhaka go bopa mantšu le mafoko a makopana
  - tlogela dikgoba magareng ga mantšu;
  - diriša go ngwala go tloga letsogong la nngele go ya go la go ja, go tloga godimo go ya fase;
  - ngwala mafoko a gagwe, ka thekgo ya metheo ya go ngwala ge go nyakega; le go
  - thoma go diriša maswaodikga a motheo (ditlhakakgolo, dikhutšo).

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Go boeletša go ngwala:
  - ahlaahla bongwadi bja gagwe le bja ba bangwe go hwetša le go fa pegelo;
  - leka go rulaganya bongwadi bja gagwe (mohlala, go phumola goba go oketša mantšu go tšweletša tlhalošo, go hlahloba mopeleto le maswaodikga); le go
  - boeletša bongwadi bja gagwe morago ga go boledišana le ba bangwe.

- Tsebagatša dingwalwa tša gagwe:
  - abelana mošomo le ba bangwe ka go balela godimo le/goba go o bontšha ka phapošingborutelo; le go
  - ngwala dipuku tša gago goba dikgoboketšo tša phapošingborutelo.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Go boeletša go ngwala:
  - ahlaahla bongwadi bja gagwe le bja ba bangwe go hwetša goba go fa pegelo;
  - rulaganya mošomo wa gagwe wa go ngwala (mohlala, go phumola mantšu go tšweletša tlhalošo, go rulaganya mafoko le maswaodikga); le go
  - boeletša bongwadi bja gagwe morago ga go hwetša pegelo go tšwa go ba bangwe.

- Tsebagatša dingwalwa tša gagwe:
  - abagana mošomo le ba bangwe ka go balela godimo le/goba go o bontšha ka phapošingborutelo;
  - abelana bongwadi le batheeletši bao ba amegago, bjalo ka ba leloko, bagwera (mohlala, mangwalo, melaetša); le go
  - hlama dipuku tša gagwe goba dikgoboketšo tša phapošingborutelo.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 4 (e tšwela pele)

GO NGWALA

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo, a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Thoma go bopa tlotlontšu gomme a thome go peleta mantšu gore a kgone go balwa le go kweša ke ba bangwe:
  - ngwala ditlhaka go bopa mantšu le mafoko;
  - tlogela dikgoba magareng ga mantšu;
  - ngwala go tloga go la mpati go ya go la go ja, go tloga fase go ya godimo;
  - ngwala mafoko a gagwe ka thekgo ya dibopego tša bongwadi ge go nyakega; le go
  - thoma go diriša maswaodikga a motheo bjalo ka tlhakakgolo, khutlo).

- Bopa tlotlontšu gomme a thome go peleta mantšu gore a balwe a be a kwešišwe ke ba bangwe:
  - ngwala mantšu a go emela batho, dilo, mafelo a go swana;
  - peleta mantšu a go tsebego ka tshwanelo;
  - leka go peleta mantšu a go se tsebege ka go diriša tsebo ya medumo; le go
  - bopa sešego sa mantšu a gago gammogo le dipukuntšu.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bopa tlotlontšu gomme a thome go peleta mantšu gore a balwe a be a kwešišwe ke ba bangwe:
  - dira diteko ka mantšu a go tšwa boitemogelong bja polelo ya gago;
  - peleta mantšu a go tsebega ka tshwanelo;
  - diriša mantšu a go ba le medumo ya go swana ka nepeagalo (mohlala, noka, noka, noka; pela, pela);
  - leka go peleta mantšu a go se tsebege ka go diriša tsebo ya medumo;
  - bopa sešego sa mantšu a gago gammogo le dipukuntšu; le go
  - diriša pukuntšu go lekola mopeleto le ditlhalošo tša mantšu.

- Ngwala gore go bonagale gabotse gore ba bangwe ba kwešiše, diriša dibopego le dikwano tša mongwalo ka tshwanelo:
  - diriša metheo ya go bontšha mehuta ya go fapana ya dibopego tša mafoko le dingwalwa;
  - dira diteko ka mantšu a go tšwa maitemogelong a polelo ya gago;
  - diriša maswaodikga a motheo (tlhakakgolo, khutlo);
  - diriša dithekniki tša kanegelo;
  - diriša tsebo ya thutapolelo; le go
  - diriša dibopego tša dingwalwa tša go tshedimošo bjalo ka metswako.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bopa tlotlontšu le mopeleto wa mantšu ka boikemelo:
  - fetolafetola tlotlontšu go tšweletša kgahlego le maikemišetšo a a rilego;
  - dira diteko ka mantšutlhohletšo a go tšwa kanegelong, go baleng, dipolelontirišweng, metlaeng polelong ya setšo ya bagwera le go ba bangwe;
  - bopa sešego sa mantšu gammogo le pukuntšu ya gagwe;
  - diriša pukuntšu go lekola mopeleto le tlhalošo ya mantšu; le go
  - diriša tsebo ya melao ya medumo le mopeleto go ngwala mantšu ao a sa a tsebegego.

- Diriša dibopego tša popapolelo le dikwano tša mongwalo ka tshwanelo:
  - thoma go hlopha mafoko ka ditemana;
  - dira diteko le ka polelotlhohleletšwa go bopa mantšu go tšwa dikanegelong, bobading, dipolelontirišweng, metlaeng, dinonwaneng tša bagwera le go ba bangwe;
  - diriša maswaodikga ka tshwanelo (ditlhakakgolo, dikhutšo, go tšweletša kgahlego le maikemišetšo a a rilego;
  - bopa sešego sa mantšu a gagwe le pukuntšu ya gagwe;
  - diriša pukuntšu go lekola mopeleto le ditlhalošo tša mantšu; le go
  - diriša tsebo ya melao ya medumo le mopeleto go ngwala mantšu ao a sa a tsebegego.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 5

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla šomiša polelo go nagana le go gopodišiša ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya le go e diriša go ithuta

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go hlabolla dikgopolo:
  - kwešiša le go diriša polelokakanywa mo go diarea tša go fapafapana tša go ithuta tša go lebana le kgato ye le go itokišetša kgatong ye e latelago; le go
  - bontšha tsebo ya dikgopolo ya go hlabologa bjalo ka bontši, bogolo, sebopego, mmala, nako, ngwaga, tatelano.

- Diriša polelo go nagana le go gopodišiša:
  - kwešiša le go diriša polelo go bontšha tatelano le kwešišego, mohlala, lebaka le pheletšo, tatelano ya kgonthe;
  - hlopha tshedimošo (mohlala, dihlopha tša mehuta ya diphoofolo tša go fapana);
  - hlaola dikarolwana tša karolokgolo (mohlala, dikarolwana tša paesekela);
  - bontšha dikwano le diphapano ka go diriša
  - polelo ya mmakgonthe; le go
  - bontšha dikarolwana tša karolokgolo, mohlala, dikarolwana tša mohlare.

- Diriša polelo go nyakišiša le go nyankurela:
  - botšiša dipotšišo go hwetša tlhalošo;
  - efa ditlhalošo le ditharollo;
  - diriša mekgwa ya go hwetša le go ngwalolla tshedimošo, bjalo ka go dira dinyakišišo ka ga polelo yeo e bolelwago sehlopheng, goba go hwetša tshedimošo ya mmakgonthe dingwalweng; le go
  - rarolla mathata a diswantšho le dinyepollantš.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go hlabolla dikgopolo:
  - kwešiša le go diriša polelokakanywa mo go diarea tša go fapafapana tša go ithuta tša go lebana le kgato ye le go itokišetša kgato ye e latelago.

- Diriša polelo go nagana le go gopodišiša:
  - kwešiša le go diriša polelo go bontšha tatelano le kwešišego, mohlala, lebaka le pheletšo, tatelano ya kgonthe;
  - diriša kgopolo ya maemo a godimo go nagana, le polelo ya go nyalelana le yona, mohlala, go diriša tsebo, go lekanyetša (mohlala, ke nagana ... ke makala...);
  - bontšha ditshwano le diphapano le go hlopha dilo; le go
  - bapetša dilo.

- Diriša polelo go nyakišiša le go nyankurela:
  - botšiša dipotšišo go hwetša tlhalošo; efa ditlhalošo le ditharollo;
  - diriša tsebo ka ga methopo ya go fapafapana ya sengwalwa go kgetha dinyakwa tša mmakgonthe le go kgona go fa mabaka a kgetho yeo; le go
  - diriša mekgwa ye bonolo ya go hwetša le go ngwalolla tshedimošo (mohlala, nyakišišo ya bokgobapuku ka thušo ya motho yo mogolo goba moithuti yo mogolo).

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go hlabolla dikgopolo:
  - kwešiša le go diriša polelokakanywa mo go diarea tša go fapafapana tša go ithuta tša go lebana le kgato ye le go itokišetša kgato ye e latelago.

- Diriša polelo go nagana le go gopodišiša:
  - kwešiša le go diriša polelo go bontšha tatelano le kwešišego, mohlala, lebaka le pheletšo, tatelano ya kgonthe;
  - diriša kgopolo ya maemo a godimo go nagana, le polelo ya go nyalelana le yona, mohlala, kakanyo (‘ke gopola gore e ka...’, ‘ge... gona...’); le go
  - diriša polelo go hlaloša dikwano le diphapano le go sekaseka, go bapetša le go farologanya tshedimošo.

- Diriša polelo go nyakišiša le go nyankurela:
  - botšiša dipotšišo go hwetša tlhalošo, go fihlelela ditlhalošo le ditharollo (‘Ge ke dira se, gona...; Go bjang ka se? Re ka leka’).

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 5 (e tšwela pele)

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla šomiša polelo go nagana le go gopodišiša ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya le go e diriša go ithuta

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Go sepetša tshedimošo:
  - rulaganya tshedimošo dibopegong tše bonolo tša dikrafo, bjalo ka tšhate, bjalobjalo.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Go sepetša tshedimošo:
  - hlaola tshedimošo ye e nyakegago go tšwa sengwalweng le go e sepetša; le go
  - rulaganya tshedimošo mo dibopegong tše bonolo tša krafo (mohlala, tšhate, bjalobjalo).

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Dira nyakišišo ye bonolo:
  - botšiša dipotšišo tša go thuša go hlaloša mošomo go hwetša tshedimošo ye e nyakegago (mohlala, Re nyaka go tseba eng; go dira, go hwetša; Re ka hwetša kae tshedimošo);
  - rulaganya magato a mošomo, gomme a abelane maikarabelo (mohlala, Go swanetše go dirwa eng, Ke mang wa go dirwa eng); le go
  - diriša mekgwa ye bonolo ya go hwetša tshedimošo:
    - botšiša dipotšišo tša kgonthe
    - swara dipoledišanonyakišišo le dinyakišišo, le go
    - dira nyakišišo ka bokgobapukung ka thušo ya moithuti yo mogolo goba motho yo mogolo.
  - thekga dipoledišano ka mabaka gore go se be kgakanego; le go
  - akaretša tshedimošo le go e tšweletša ka tshwanelo le ka mokgwa wa kgogedi.

- Go sepetša tshedimošo:
  - ngwala le go rulaganya tshedimošo ka ditsela tša go fapana:
    - hlaola tshedimošo le go ngwala dintlha tše bohlokwa,
    - thala diswantšho, le go
    - bopa ditafola, diswantšho, ditšhate, bj.bj.
  - ditatelano tša tshedimošo le go e rulaganya ka dihlogo; le go
  - diriša polelo go hlaloša dikwano le diphapano le go sekaseka, go bapetša le go faroganya tshedimošo.

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 6

SEBOPEGO LE TIRIŠO YA POLELO

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlohleletša tlhathollo ya dingwalwa

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Lemoga medumo ya ditlhaka le mantšu:
  - aroganya mantšu a dinokontši ge go bolelwa ka dinoko; le go
  - diriša medumo go bala le go peleta mantšu.

- Šomana le mantšu:
  - tseba fao lentšu la go ngwalwa le thomago le bile le felelago gona gomme a tlogele dikgoba magareng ga mantšu;
  - peleta mantšu a mangwe a go tsebega ka tshwanelo;
  - bopa bontši bja mantšu a go tsebega;
  - hlaola le go diriša dihlogo tša mantšu;
  - hlaola meselana;
  - hlopha mantšu (mohlala, mantšu ao a nago le morumokwano wa go swana, dihlogo tša go swana); le go
  - diriša ditlhakakgolo maineng (mohlala, Lesibana).

- Šomana le mafoko:
  - ngwala mafoko a bonolo (mohlala, Lesibana o ja bogobe);
  - diriša maswaodikga - tlhakakgolo mo mathomong a lefoko le khutšo mo mafelelong a lefoko;
  - diriša leina, lešala ka tshwanelo; le go
  - diriša mabaka: lebjale le lefetile ka tshwanelo.

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Lemoga medumo ya ditlhaka le mantšu:
  - diriša medumo go bala le go peleta mantšu.

- Šomana le mantšu:
  - hlaola le go diriša dihlogo le meselana tša maina ka boati;
  - diriša nyenyefatšo;
  - peleta mantšu a a tsebegago ka tshwanelo;
  - diriša pukuntšu go kgonthiša mopeleto; le go
  - lemoga mahlalošetšagotee le maganetši.

- Šomana le mafoko:
  - kopanya mafokonolo a mabedi ka lekopanyi go bopa lefoko;
  - diriša dibopego tša kganetšo ka tshwanelo;
  - hlaola le go diriša maina, mašala, mahlaodi, madiri le matlema gape le mahlathifelo ka tshwanelo;
  - diriša mabaka: lebjale le lefetile ka tshwanelo;
  - diriša mehutahuta ya mafoko; le go
  - diriša maswaodikga ka tshwanelo (lebotšiši, khutšwana, ditlhakakgolo).

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Lemoga medumo ya ditlhaka le mantšu:
  - diriša medumo go bala le go peleta mantšu.

- Šomana le mantšu:
  - diriša melao ya mopeleto ka tshwanelo;
  - diriša methopo ya go fapafapana go hlokomela mopeleto;
  - diriša dihlogo le meselana go bopa mantšu; le go
  - hlaola le go diriša mahlalošetšagotee le maganetši ka boati.

- Šomana le mafoko:
  - hlaola sediri, lediri, sedirwa lefokong;
  - diriša lekgokasediri le lekgokasedirwa ka tshwanelo;
  - diriša makopanyi go hlaloša lebaka le pheletšo;
  - diriša mafoko a mathatana (lefokonolo);
  - diriša mehutahuta ya mafoko;
  - hlaola le go diriša maina, mašala, mahlaodi, madiri le matlema gape le mahlathifelo ka tshwanelo; le go
  - diriša maswaodikga ka tshwanelo (apostrofi/lenalana).

Kreiti ya 1

Tetelo ya go ithuta ya 6 (e tšwela pele)

SEBOPEGO LE TIRIŠO YA POLELO

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlohleletša tlhathollo ya dingwalwa

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šomana le sengwalwa:
  - latelanya sengwalwa (mohlala, ka go diriša mantšu a go swana le bjale, ka morago ga fao mo kanegelong); le go
  - bolela ka ga dingwalwa (mohlala, dikanegelo) ka go diriša mareo a go swana le mathomo, bogare le mafelo.

- Diriša polelo go hlatholla:
  - diriša polelo go hlaloša merero ya leago (mohlala, hle, nthuše); le go
  - fetola segalo sa lentšu go ya ka maikemišetšo.

- Hlabolla temogo ya polelo ka tsenelelo, mohlala, Lemoga phapano magareng ga polelo ya go dirišwa ka phapošingborutelo (mohlala, nakong ya go bala ditaba) le ge go bapala le bagwera le go lemoga gore ke ka lebaka la eng polelo ya go fapana e dirišwa dikamanong tša go fapafapana.

- Diriša polelokakanywa/tiragatšwa, mareo a go swana le, mafoko, ditlhakakgolo, khutšo, pukuntšu).

Kreiti ya 2

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šomana le sengwalwa:
  - kopanya mafoko go bopa temana;
  - latelanya sengwalwa (mohlala, ka go diriša mantšu a go swana le bjale, ka morago ga fao mo kanegelong); le go
  - hlaola diponagalo tša mehutangwalwa ya go fapafapana (mohlala, kanegelo, taelo).
- Diriša polelo go hlatholla:
  - diriša polelo go hlaloša merero ya leago (mohlala, hle, nthuše).
- Hlabolla temogo ya polelo ka tsenelelo, mohlala, sekaseka mantšu a go tsebega gomme o hlaloše, mošemane, mosetsana, mebala ya go nyalelana le bašemane le basetsana (mohlala, go kgwahla, bobotse. Sekaseka khuetšo ya ditlhalošo tšeo ge e ba go ka dirišwa polelo goba aowa.
- Diriša polelokakanywa/tira-gatšwa, mareo a go swana le, leina, hlogo, lehlaodi, lešala, lediri, lehlathi, letlema, khutšwana, lebotšiši, temana.

Kreiti ya 3

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šomana le sengwalwa:
  - kopanya mafoko go bopa temana le go hlokomela tirišo ya mabaka.
- Diriša polelo go hlatholla:
  - diriša polelo go hlaloša merero ya leago (mohlala, hle, nthuše).
- Hlabolla temogo ya polelo ka tsenelelo, mohlala, Lemoga ka fao phapošiborutelo e dirišago polelo ya tseleng ka gona.
- Diriša polelokakanywa/tira-gatšwa, mareo a go swana le, sediri, lediri, sedirwa, potšišo, pego, taelo, lekopanyi, tshwantšhanyo, makalo, lehlalošetšagotee, leganetši).

TIRISANO
WORKING TOGETHER

KGAOLO YA 3
SEHLOPHA SA GARE
(DIKREITI TŠA 4-6)

MATSENO

Mo Sehlopheng sa Gare, baithuti ba tsena bofseng. Ka go realo ga ba iketle, ba na le mafolofolo, ba huetšega gabonolo, ebile ga ba na nnete ya se ba se dirago. Ke bathwana ba go itemoga bile ba rata go tseba seo ba lego sona le gore ba rata go ba eng ka moso. Merero ya go ama boitsebišo e ba bohlokwahlokwa, ka fao go bohlokwa go lemoga gore go be setswalle magareng ga polelo le boitsebišo mo nageng ya rena ya dipolelo le ditšo tša go fapafapana. Tše dingwe tša diponagalo tša baithuti mo sehlopheng di ama gore:

- ba kgwathega gabonolo ge ditiro tša bona di kgotla maikutlo a ba bangwe;
- ba thoma go lemoga dinyakwa le ditlhologelo tša bona gammogo le maele a go tšwa go batho ba bangwe;
- ba thoma go šoma ka tirišano mo phethagatšong ya mediro ya sehlopha ka bolokologi;
- ba thoma go ipshina go iteka le go ikemela ka bobona mešomong yeo ba e dirago;
- ba tšwela pele go kgona go ikhweletša le go itirela ditsela tša go humana tshedimošo;
- ba thoma go oketša tsebo ya go nyakišiša, go bapetša le go tsinkela ka tsenelelo;
- ba tšwela pele go kgona go fihlelela, go ngwala le go diriša tshedimošo; le gore
- ba tšwela pele go kgona go nyakišiša, go bapetša le go fihlelela ka tshwanelo.

Nepišo

Mo sehlopheng se, baithuti ba ithuta go logaganya le go oketša mabokgoni a bona a go ngwala le go bala, gomme ba bopa boitshepo le bokgoni bja go diriša polelo ya bomolomo. Mošomo wa go akaretša thuto ka kharikhulamo o bopa karolo ye bohlokwa mešomong ya go ithuta.

Mehutahuta ya dingwalwa

Baithuti ba tla šoma ka mehutahuta ya dingwalwa go feta ge ba be ba le mo Sehlopheng sa Tlase. Polelo le diteng tša dingwalwa di ka se sa ba boima kudu. Ba tla tsena ka gare ga lefase la dingwalwa tša bomolomo le tša go ngwalwa go akaretšwa gape le merero ye mengwe ye bohlokwa ya leago le tikologo.

Mešomo ya go ithuta ya go logaganywa

Go thuša ka go beakanya maemo a kelo, tetelo ye nngwe le ye nngwe e na le bokgoni goba mabokgoni bjalo ka maikemišetšo a yona (go theeletša, go bolela, go bala, go bogela, go ngwala, go nagana le go gopodišiša). Le ge go le bjalo, mo mananeong a go ithuta, ditaba tšeo di swanetše go akanywa ka mokgwa wa go logaganywa medirong ya go ithuta ka nepo ya maleba.

Diteng tša go fapafapana tša go akaretša

Diteng tša mmakgonthe di swanetše go hlotlwa mererong ya go fapafapana, ya go thewa godimo ga dinywakwa tša baithuti ka go akaretša merero ya leago ka bophara.

Leka go akaretša ditaba tša go ama bodiidi, HIV/AIDS le bosenyi. Ga se di swanele go no bonwa bjalo ka diteng tša dingwalwa, eupša bjalo ka karolo ya boitemogelo bja go ithuta ka temogo. Ka tsela yeo, o ka ruta baithuti polelo ka go se šetše ge ba ithuta yona, ka go realo o tlo ba kgontšha go hlabolla mabokgoni a bohlokwa, mohlala:

- Go lemoga go kgetha lehlakore;
- Go ithuta ka fao dingwalwa di tutuetšago baithuti monaganong wo o rilego; le
- Go hlohleletša tirišo ye bjalo ya polelo.

Ka mokgwa wo, barutiši le baithuti ba tla:

- Fihlelela ditetelo tše bohlokwa le tša go hlabolla tše 12; le
- Go itokišetša mediro ye bothatana ya go nyaka maemo a kelo ao a lebanego le Sehlopha sa Godimo.

DITETELO TŠA GO ITHUTA

Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša

Moithuti o tla theeletša ka nepo ya go hwetša tshedimošo le boipshino, gomme a kgona go iphetolela ka tshwanelo le ka tsinkelo mo bophelong ka kakaretšo:
Mabokgoni a baithuti a betlilwe go ba kgontšha go theeletša dingwalwa tše bothatana tša bomolomo (tša semmušo le tše e sego tša semmušo) mererong ya go fapafapana.

Tetelo ya go ithuta ya 2: go bolela

Moithuti o tla kgokagana ka bokgoni le ka boitshepo ge ba bolela bophelong ka kakaretšo:
Bjalo ka ge baithuti ba gola, maemo a ditaba a thoma go ba a boimanyana, ka go realo a tsoma maikarabelo le bokgoni bja go bolela. Ba tla tšwela pele go hlabolla mabokgoni a go kgokagana le go lemoga diphapano tša setšo gomme ba ithuta mohola wa go tseba dipolelo tše ntši.

Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela

Moithuti o tla bala ka nepo ya go ikhweletša tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolela ka tshwanelo le ka go tsinkela dikokwane tše bohlokwa tša bophelo tša go lebana le dingwalwa tša bokgabo, setšo le maikutlo:
Go bala dingwalwa tša Afrika-Borwa le lefase ka bophara le ka go phatlalala go hlohleletša go gola ga maikutlo a moithuti malebana le tlhabollo ya polelo, go bala le go ngwala, go kwešiša dikokwane tše bohlokwa tša bophelo le boipshino.

Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalo tša nnete le tša boikgopolelo a lebeletše maikemišetšo ao a fapafapanego:
Baithuti ba tšwela pele go hlabolla mabokgoni a bona a go ngwala ka maikemišetšo a go bogela ka ditsela tša go fapafapana. Ka go realo ba tla tšwela pele go ithuta ka fao dingwalwa di hlangwago ka gona. Ba thoma go hlabolla le go rulaganya dikgopolo le dikakanyo ka tshwanelo ge go hlokometšwe dikokwane tša nnete mo tshepetšong ya go ngwala ka go latela magato a tshwanelo.

Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša

Moithuti o tla šomiša polelo go nagana le go gopodišiša, ka go realo, a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya gomme a e diriša go ithuta:
Mabokgoni a go hlabolla go nagana le tshedimošo ya go ngwala le go bala a bohlokwa mo mošomong wa togaganyo ya kharikhulamo gammogo le katlego ya thuto. Ba swanetše go rutwa ka mokgwa wa go tsenelana ka go latela kamano ya mediro ya go rarolla mathata ka maikemišetšotebanywa a go nepiša mehola ya thuto.

Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlama le go hlatholla dingwalwa:
Baithuti ba tla lemoga ka fao polelo e dirišwago ka gona, gomme ba hlabolla polelo ye e dirišwago gore ba kgone go lekanyetša tsebo ya dingwalwa tša bona le ya dingwalwa tša ba bangwe ka tsenelelo mabapi le tlhalošo, nepagalo le temogo. Gape ba tla kgona go diriša tsebo yeo go dira diteko tša polelo go bopa tlhalošo (go tloga kgatong ya lentšu go ya kgatong ya lefoko go fihla go hlangwa sengwalwa sohle, gomme ka go realo ba lemoga setswalle magareng ga sengwalwa seo le kamano (tirišo) ya sona. Ba tla thoma go lemoga ka fao polelo e fetogago ka gona ge nako e dutše e eya, le ge e dutše e tswakana le ditšo tše dingwe, gape le ka fao e fetogago le mabaka ka gona.

MAEMO A KELO LE DINGWALWA (GO DIKREITI TŠA 4 - 6)

Mo dikarolong tše di latelago, Maemo a Kelo a Tetelo ye nngwe le ye nngwe ya go Ithuta a tla thoma kreiting ye nngwe le ye nngwe. Go tla fiwa mehlala ya dingwalwa tšeo di tlogo dirišwa go logaganya polelo ya go ithuta. Ye ga se mehlala ye e ka fiwago fela, ka gobane morutiši a ka tlaleletša ka ya gagwe ka go kgetha dingwalwa tša maleba.

Kreiti ya 4

Dingwalwa tša di šišintšwego

Bomolomo:

- Ditherišano
- Dipoledišano
- Direto
- Dikoša
- Dikanegelo (mohlala, dinonwane, dikanegelo)
- Pego ya ditiragalo
- Metlae, dithai
- Dipego tša boso
- Dipoledišano tša dinyakišišo
- Dipolelo tše kopana
- Ditshwantšhotumo
- Ditsebišo tša dinamelwa
- Dikoša
- Dipapadi tša mantšu
- Ditaelo (mohlala, tša dipapadi)

Dingwalwa:

- Direto
- Dikanegelo
- Dipego (mohlala, tša saense, boso, kotsi, dipapadi)
- Dikanegelo (mohlala, dinonwane)
- Ditshepedišo (mohlala, metswako, ditaelo)
- Ditaetšo
- Mangwalo
- Diposkarata
- Dipukutšatši
- Mananeo
- Methopo (mohlala dipukuntšu, diensaeklopedia)

Multimedia/dipolelotirišwantši:
- Diterama tša bana tša thelebišene
- Dikhathune tša thelebišene
- Dipapatšo tša thelebišene
- Dikhomphutha goba di-CD-Romo (ge di le gona)
- Ditiragatšo tša sefaleng
- Dipapatšo

Kreiti ya 5

Dingwalwa tša di šišintšwego

Bomolomo:
- Dipolelo
- Mananeo a radio
- Direto tša molomo (mohlala, diretotumišo, dibalade)
- Dikanegelo (mohlala, dinonwane)
- Ditaelo
- Ditaetšo
- Ditaba
- Dipolelo tša dipapadi
- Dipego tša boso
- Ditherišano
- Megobo ya bomolomo.
- Dipoledišano
- Dipolelo
- Dingangišano
- Ditsebišo
- Dipapadi
- Metlae

Go ngwala:
- Dikanegelo (mohlala, dikanegelo, dinonwane)
- Ditaodišo (mohlala, dingangišano)
- Mangwalo
- Metlae
- Ditshekatsheko tša dipuku

Dingwalwa tše di šišintšwego di tšwela pele:
Go ngwala:
- Dikanegelo (mohlala, dikanegelo, dinonwane)
- Ditaodišo (mohlala, dingangišano)
- Mangwalo
- Metlae
- Ditshekatsheko tša dipuku
- Dipukutšatši
- Dijenale
- Dipostara (mohlala, melaetša ya tikologo goba ya maphelo)
- Ditshepedišo (mohlala, ditaelo, metswako)
- Dipego
- Methopo ya dipuku (mohlala, dipukuntšu, diensaeklopedia)

Dipolelotirišwantši/Mutlimedia:
- Diterama tša thelebišene
- Difilimi
- Dipostara
- Ditaodišwana tša kuranta
- Dikhathune

Kreiti ya 6

Dingwalwa tša di šišintšwego

Bomolomo:
- Dipoledišano
- Dikopano
- Dingangišano
- Dikanegelo
- Dipapadi (mohlala, metlae, ditshotlo)
- Dipoledišano tša radio
- Ditaba
- Ditaelo
- Ditlhalošo
- Direto tša molomo (mohlala, diretotumišo)
- Dikhetšhe
- Ditherišano

Dingwalwa tše di šišintšwego di tšwela pele:

Go ngwala:

- Difilimi
- Dikanegelophelo
- Dikanegelo tša histori
- Direto
- Dipapatšo
- Ditshwantšhotumo
- Ditaodišo tša kuranta le kgatišobaka (mohlala, dikgatišobaka tša sekolo)
- Dipego (mohlala, bosenyi, kotsi, dipapadi)
- Ditshepedišo (mohlala, metswako, ditaelo)
- Methopo ya dipuku (mohlala, dipukuntšu, diensaeklopedia)

Dipolelotirišwantši/Mutlimedia:

- Difilimi
- Ditshwantšhotumo
- Dikhathune
- Metlae
- Dipoledišano tša thelebišene (mohlala, masetlapelo, tshotlo)
- Dipostara
- Dikrafo
- Ditafola
- Ditšhate
- Mebepe ya tlhaloganyo
- Dikarata tša ditumedišo
- Dipostara
- Dipapatšo

TIRISANO
WORKING TOGETHER

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 1

GO THEELETŠA

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ipshina ka go theeletša mehuta ye e fapanego ya dikanegelo tša molomo gomme a kgona go ntšha maikutlo a maleba mabapi le seo a se theeleditšego (mohlala, dikanegelo, dinonwane le dipego tše kopana).

- Ahlaahla moreromogolo wa kanegelo le dintlha tše di itšego tša sengwalwa seo gomme a se bapetša le tša boitemogelo bja gagwe.

- Ahlaahla mantšu, mafoko le polelo ya mmele tša seboledi le ka fao di amago motheeletši (mohlala: Na o ikwele bjang ka morago ga go theeletša seboledi? Na o dirile eng seo se go dirilego gore o ikwe ka mokgwa wo?

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ipshina ka go theeletša mehuta ye e fapanego ya dikanegelo tša molomo tša go swana le dikanegelo, dinonwane, moopelo, metlae le dithai, le ditiragatšo tše kopana gomme a kgona go ntšha maikutlo a maleba mabapi le seo a se theeleditšego.
- Šupa, a hlaola molaetšamogolo le merero go tšwa go dingwalwa tša molomo gomme a di bapetša le tša bophelo bja ka mehla.
- Šupa dibopego tša dingwalwa tša molomo (sebopego, polelo, segalo le kgetho ya mantšu, bjalobjalo) tšeo di dirago gore di lokele merero le batheeletše ba ba fapanego.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ipshina ka go theeletša le go sekaseka dikanegelo tša molomo tše di fapanego tša go swana le dinonwane, direto, dipapadi, dingangišano le dipolelo.
- Šupa, a hlaola merero, go botšiša, le bapetša le tša boitemogelo bja gagwe.
- Šupa, a hlaola dintlha tše bohlokwa tša go swana le tikologo ya diteng, polelo ya mmele ya seboledi, diteng, mokgwa wa go bolela le kgetho ya mantšu:
  - ahlaahle ka fao di amago batheeletši le gore ka baka la eng;
  - ahlaahle ka fao dintlha tše di ka fetogago ka gona ge go lebeletšwe batheeletši le maikemišetšo a a fapanego;
  - ahlaahle ka fao dintlha tše di beago seboledi le motheeletši maemong a a itšego (mohlala, mabapi le maemo a taolo le go ba le maatla, maikutlo mabapi le moanegwa, bjalobjalo); le go
  - šupa, a ahlaahla ka fao dikgopolo tše di itšego di hlangwago le ka fao di huetšago motheeletši ka gona (mohlala, Na semelo sa moanegwathwadi se tšweletšwa bjang? Na maikutlo a gago ke eng mabapi le se? Na maitshwaro a batho mo bophelong a swana le a gagwe?

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 1 (e tšwela pele)

GO THEELETŠA

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ahlaahla ka fao segalo sa seboledi le kgetho ya mantšu tša seboledi di fetogago ka gona ge a bolela le batheeletši ba go fapana gammogo le maikemišetšo a sona a go fapana.
- Bolela ka medumo le diswantšho tša mantšu gomme a swayaswaya ka maatlakgogedi a tšona go motheeleditše.
- Theeletša ka maikemišetšo a go hwetša tshedimošo go tšwa go dingwalwa tša go fapana tša go swana le pego ya tša bosa, ditsebišo tša sekolo, dipotšišonyakišišo, bjalobjalo, gomme a kgone go gopola dintlha tše bohlokwa le go ntšha maikutlo a maleba.
- Ahlaahla maikutlo, dikgopolo le mehola ya tša leago, botho le setšo tšeo di hwetšwago ka go dikanegelo tša molomo. (mohlala, Na malapa ka moka a na le mme, tate le bana? Na go na le mehuta ye mengwe ya malapa yeo e fapanago le la ka godimo?).
- Diragatša ditaelo le go latela ditaetšo.
- Theeletša a bile a kgatha tema mo dipoledišanong, a laetša tlhompho le kwelobohloko go maikutlo a ba bangwe le go thabela dikakanyo tše a di hwetšago go bangwe.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ahlaahla ka fao polelo e dirišwago ka gona go tšweletša moya le tikologo ye e itšego mo kanegelong.
- Theeletša dingwalwa tše di fapanego tšeo di neago tshedimošo (ditaetšo, ditaelo, dipolelo tšeo di theeletšwago, dipoledišano tša radio, ditshwantšhotumo tša thelebišene), dintlhakgolo goba dintlha tše di rilego le go diriša tshedimošo ye a e hweditšego ka maleba.
- Theeletša ka mafolofolo a ela hloko ditebelelo tša ba bangwe gomme ka boleta a neela dikgopolo tša gagwe mabapi le dintlha tšeo di akanywago.
- Ahlaahla maikutlo, dikgopolo le mehola ya tša leago, botho le setšo tšeo di hwetšwago ka go dikanegelo tša molomo gomme a swayaswaye mabapi le tšeo di lego gona le tšeo di tlogetšwego. (mohlala: Na thuto ye e tšwelelago mo kanegelong e loketše mabaka ka moka ao re phelago go ona? Na ke mabaka afe ao a sa tšwelelego mo kanegelong ye?).

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Swayaswaya ka maatlakgogedi a modumo le a dilo tša go bogelwa tša go swana le mošito, poeletšo, poeletšomedumo, maekiši, dipapišo, bjalobjalo.
- Theeletša ka maano a go hwetša tshedimošo go tšwa dingwalweng tša go fapana tša molomo (dingangišano, ditlhalošo, dipego, ditshwantšhotumo tša thelebišene, dikakaretšo tša dintlha tše kgolo gomme a swayeswaye dintlha tše di itšego).
- Theeletša ka mafolofolo le ka maikutlo le go amogela dikgopolo tšeo di fapanago le tša gagwe gomme a fetole ka maleba.
- Ahlaahla maikutlo, dikgopolo le mehola ya tša leago, botho le setšo tšeo di hwetšwago dikanegelong gomme a swayeswaye ka fao di hlagišwago ka gona mo kanegelong. (mohlala: Na go na le dikgopolo tše di itšeng ka ditumelo goba ditlwaelo tša batho ba bangwe.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 2

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bolela ka boitemogelo, dikakanyo le tshedimošo mabapi le diteng tša go fapana tše di diretšwego batheeletši le merero ye e fapanego:
  - diriša polelo ka ntle le bothata ge a bolela le batho ba bangwe;
  - diriša polelo go ntšhetša dikgopolo tša gagwe kgakala (mohlala, go bolela kanegelo, go reta goba go bapala karolo ya moanegwa yo a itšego);
  - boledišana le ba bangwe ka ga dihlogo tše di tlwaelegilego go tšwa go boitemogelo bja gagwe bja tša bophelo;
  - gopola, a hlaloša ditiragalo tše di itšego;
  - neela ditaetšo goba ditaelo;
  - botšiša, a fetola dipotšišo; le go
  - ahlaahla, a bapetša dikgopolo tša gagwe le tša ba bangwe.

- Diriša mabokgoni a go nyalelana le maano a go šoma mo dihlopheng:
  - amogetšana;
  - bolela fela ka hlogo yeo;
  - botšiša dipotšišo tša maleba;
  - go tšwetša pele dipoledišano;
  - go araba dipotšišo tša ba bangwe ka šedi le ka tlhompho;
  - go fa dikakanyo tša go kwala le tša leago ka ga seo go boletšwego ka sona;

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bolela ka boitemogelo, dikakanyo le tshedimošo mabapi le diteng tša go fapana tša tlhohlo tše di diretšwego batheeletši le merero ye e fapanego:
  - diriša polelo ka go naganišiša ge a bolela le batho ba bangwe (mohlala, ge a reta maitekelo a mongwe, a sa kwane le seo yo mongwe a se bolelago);
  - diriša polelo gore a kgone go hlama le go ntšhetša dikgopolo tša gagwe kgakala (mohlala, go hlagiša maikutlo le dikgopolo, le go diragatša seo);
  - boledišana le ba bangwe ka ga dihlogo le ditiragalo tše di sa tlwaelegago ka go no swantšhetša;
  - hlaloša ditiragalo, go hlagiša pego ya tšeo di bego di ahlaahlwa, gomme a ba a neela ditaetšo gabotse ka mokgwa wo o kwešišegago;
  - botšiša dipotšišo tše bohlokwa tše di se nago dikarabo tše di lego molaleng; le go
  - hlagiša le go kgonthiša dikgopolo tša gagwe ka go di fahlela.
- Diriša mabokgoni a go nyalelana le maano a go šoma mo dihlopheng:
  - amogetšana, go bolela fela ka hlogo ye e itšego, botšiša dipotšišo tša maleba, go tšwetša pele dipoledišano, go araba dipotšišo tša ba bangwe ka šedi le ka tlhompho;
  - go fa dikakanyo tša go kwala le tša leago ka ga seo go boletšwego ka sona;
  - diriša segalo sa maleba le go bolela ka sefahlego; le go

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bolela ka boitemogelo, dikakanyo tše di raranego le tshedimošo mabapi le diteng tša go fapana tša tlhohlo tše di diretšwego batheeletši le merero ye e fapanego:
  - diriša polelo ka leano la go kgona go bolela le batho ba bangwe fao a ntšhetšago maikutlo a gagwe le go itekola gabonolo (mohlala, go bolela ka ga maikutlo le dikganyogo;
  - diriša polelo gore a kgone go hlama le go ntšhetša dikgopolo tša gagwe gabonolo (mohlala, go direto le go mmino);
  - boledišana le ba bangwe ka ga dikgopolo le maikutlo a gagwe ka tatelano ya dintlha ya maleba godimo ga dihlogo tše go bolelwago ka tšona (mohlala, tlhagišo ya dintlha ka postara, dipego, dingangišano);
  - botšiša le go fetola dipotšišo tše bohlokwa; le go
  - hlagiša ngangišano le go thekga dikgopolo le dikakanyo tša gagwe.
- Diriša mabokgoni a go nyalelana ao a šomišwago mo dihlopheng:
  - latela mekgwa ya go bolela ya maswanedi ge a šoma le go ba karolo ya sehlopha;
  - go fa dikakanyo tša go kwala le tša leago ka ga seo go boletšwego ka sona;
  - diriša segalo sa maleba le go bolela ka sefahlego;

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 2 (e tšwela pele)

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- go diriša segalo le tšhomišo ya sefahlego gabotse ge go bolelwa; le go
- go laetša tlhompho go bao ba nago nayo mo sehlopheng.

- Go diriša ditho tša mmele ka maleba ge a bolela, segalo le go godišwa ga lentšu mohlala, tšhomišo ya matsogo le sefahlego:
  - lebelela thwii gomme a fokotša go itshwaratshwara;
  - diriša ditho tša mmele ka maleba, mohlala, tšhomišo ya matsogo le sefahlego; le go
  - diriša segalo le go godišwa ga lentšu, a khutša gomme a bolela gabotse ka go iketla.

- Diriša mantšu le dibopego tša maleba tše di amago batheeletši ba go fapafapana le maikemišetšo a mehutahuta:
  - diriša polelo ya maleba (kgetho ya mantšu) go ya le gore o bolela le mang (segalo, kgetho ya mantšu le mokgwa, tirišo ya ditho tša mmele);
  - diriša polelo ya maleba ge a laetša tlhompho ye e bonwago mo setšhabeng (ditshwarelo, dikgopelo, ditebogo, thekgo); le go
  - bolela le go se diriše polelo yeo e tlogo kgopiša ba bangwe.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- go laetša ka kwelobohloko go ditokelo le maikutlo a bangwe ge ba šoma mmogo e le sehlopha.

- Diriša polelo ya maleba ya mmele le mabokgoni a go tšweletša dintlha:
  - lebelela batheeletši ka moka ge a bolela;
  - diriša segalo sa maleba le go bolela ka sefahlego;
  - bolela ka boiketlo mo go swanetšego ka leano la go gatelela dintlh; le go
  - ikhutša mafelong a maleba mo polelong ya gagwe go ya ka dinyakwa tša batheeletši.

- Diriša polelo ya maleba ye e nepilego maikemišetšo a mehutahuta le batheeletši ba go fapana:
  - diriša polelo ya maleba (kgetho ya mantšu) go ya le gore o bolela le mang mo maemong ao a sa tlwaelegago;
  - diriša dibopego tša thutapolelo le dika tšeo e lego tša maleba;
  - diriša polelo ka kelohloko go tšweletša maikutlo a go swana ao a raranego bjalo ka pefelo, go hloka kgotlelelo, kwelobohloko, kganyogo;
  - lemoga le go ganana le polelo ye e kgethollago le go tla ka dikakanyo tša go e fetola; le go
  - lemoga le go ganana le polelo ye e kgethollago le go tla ka dikakanyo tša go e fetola.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- go laetša ka kwelobohloko go diphapano tša setšo le tša leago (mohlala, a dumela le go amogela dipolelo tše di fapanego, boitemogelo, mehlala); le go
- diriša polelo ya go phuphutha mo go bonalago go ka ba diphapano.

- Diriša mabokgoni a maleba le polelo ya maleba ya mmele :
  - lebelela batheeletši ka moka ge a bolela ga a ba fularele;
  - fetola bogodimo bja lentšu, segalo, lebelo ka maikemišetšo a go tliša kgatelelo; le go
  - lekola tlhagišo le mabokgoni a gagwe ka leano la go a kaonafatša.

- Diriša polelo ya maleba ye e swanetšego maikemišetšo le batheeletši ba go fapana:
  - diriša polelo ya maleba (kgetho ya mantšu) go ya le gore o bolela le mang mo maemong a go ba le tlhohlo gomme a laetše temogo ya batheeletši ka go fapana ga bona;
  - diriša polelo gore a kgone go fihlelela merero ye e fapanego go swana le go tutuetša, go nganga le go ipona bjalo ka yo mongwe wa bona; le go
  - tliša dikakanyo tšeo di fapanego tše di gananago le tšhomišo ya polelo ya kgethollo.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 3

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tseba dingwalwa tša Afrika-Borwa le tša boditšhabatšhaba, tša nnete le tša boikgopolelo: (mohlala, direto, tshekatsheko ya dipuku, dipadi tše kopana, mangwaloditaba, dipuku tša methopo, bjalobjalo):
  - go ipalela ka boyena a diriša mabokgoni ao a fapanego a go bala le go kwešiša merero;
  - go bala ka go okola gore a hwetše dikgopolo tše di nabilego;
  - go balela godimo ka leano la go hwetša dintlha tše di itšego;
  - go lekola letlakala la diteng le dihlogo;
  - go dupelela seo diteng e ka bago sona goba seo e ka bago mafelelo a kanegelo; le
  - go balela godimo ka lebelo la maleba leo le sepelelanago le morero le batheeletši.

- Lebelela le go swayaswaya mabapi le dingwalwa tša go bogelwa le tša polelotirišwantši (mohlala: diswantšho, dipostara, dikhathune, dikhomphutha le di-CD mo kgonegago, bjalobjalo):
  - hlaloša melaetša; le go; le go
  - hlaola le go ahlaahla dithekniki tša go thala tša go swana le mmala, moakanyetšo, kgetho ya diswantšho, bjalobjalo le gore na di ama bjang molaetša wo o bonwago.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tseba dingwalwa tša Afrika-Borwa le tša boditšhabatšhaba, tša nnete le tša boikgopolelo: (mohlala, direto, tshekatsheko ya dipuku, dipadi tše kopana, mangwaloditaba, dipuku tša methopo, bjalobjalo):
  - go ipalela ka boyena a diriša mabokgoni ao a fapanego a go bala le go kwešiša merero;
  - go beakanya gore a hwetše dikgopolo tše di nabilego;
  - go balela godimo ka leano la go hwetša dintlha tše di itšego;
  - go lekola letlakala la diteng le dihlogo;
  - diriša tsebo ye e fetilego goba mehlala ya diteng ka leano la go ka hwetša ditlhalošo;
  - go dupelela seo diteng e ka bago sona goba seo e ka bago mafelelo a kanegelo;
  - go ntšha dintlhakgolo tša kanegelo go bona ge e ba o a kwešiša; le go
  - go balela godimo ka lebelo la maleba leo le sepelelanago le morero le botheeletši.
- Lebelela le go swayaswaya mabapi le dingwalwa tša go bogelwa le tša polelotirišwantši (mohlala: dipapatšo, divideo/difilimi, ditiragatšo tša thelebišene gomme mo go kgonegago dikhomphutha le di-CD, bjalobjalo):
  - ahlaahla molaetša wo o tšwelelago; le go
  - hlaola le go ahlaahla dithekniki tša go thala tša go swana le mmala, kgetho ya diswantšho, mohuta le bogolo bja mangwalo, moakanyetšo, kgetho ya diswantšho bjalobjalo, le gore naa di ama bjang molaetša wo o bonwago.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tseba, a ahlaahla dingwalwa tša go fapana tša Afrika-Borwa le tša boditšhabatšhaba, tša nnete le tša boikgopolelo: (mohlala, dijenale, direto, dipadi, dipapadi tše kopana, dikuranta, dipukukgakollo, bjalobjalo):
  - go balela godimo le go bala ka setu go elwa hloko mabokgoni a go bala le botheeletši;
  - diriša mabokgoni a maleba a go bala le go kwešiša (go bala le go ngwala dintlha tše bohlokwa; le go
  - go beakanya gore a hwetše dikgopolo tše di nabilego, bjalobjalo).
- Lebelela, a swayaswaya dikgopolo mabapi le dingwalwa tša go bogelwa le tša polelotirišwantši (mohlala: dinepe,dipapatšo tša thelebišene, ditiragatšo le ditshwantšhotumo, inthanete le di-CD mo go kgonegago, bjalobjalo):
  - ahlaahla molaetša wo o tšwelelago; le go
  - hlaola le go ahlaahla dithekniki tša go swana le tšhumo ya mabone le taolo ya medumo, kgetho ya diswantšho, dikhutlo tše go emiwago go tšona, sebopego le moakanyetšo, le maatlakgogedi a tšona go mmogedi.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 3
(e tšwela pele)

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

- Hlaloša maikutlo a gagwe ka seo a se badilego (tša dintlha goba tša go no tšewa bjalo, tša go bogelwa goba tša polelotirišwantši) gomme a thekga kabo ya gagwe.
- Ahlaahla ka fao kgetho ya mantšu le dithalwa di huetšago mmadi ka gona.
- Laetša kwešišo le go kgona go hlaola morero, baanegwathwaadi, tikologo le thulaganyo tša sengwalwa.
- Lemoga dintlha le ditiragalo tše bohlokwa tša sengwalwa.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Hlaloša le go sekaseka maikutlo a gagwe mabapi le temana yeo a e badilego.
- Hlaloša ka fao bangwadi le bakgabiši ba bolelago ka gona le babadi ba bona le ka fao ba tšweletšago dikgopolo tše di fapanego ka go diriša polelo le dilo tšeo di bogegago.
- Laetša kwešišo ya sengwalwa sa boikgopolelo:
  - ahlaahla kgopolokgolo, thulaganyo, tikologo le baanegwa;
  - dira dinyakišišo ka ga thulaganyo le baanegwa; le go
  - hlaloša merero le dikakanyo tše dingwe gomme a fela a ntšha maikutlo a gagwe.
- Kwešiša tlotlontšu ya gona gomme a kgona go ahlaahla ka fao bangwadi ba dirišago polelo go fihlelela maikemišetšo a bona (papišo, mošito, poeletšo ya medumo, bjalobjalo).

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Maikutlo a gagwe mabapi le sengwalwa ka moka ga sona.
- Ahlaahla ka fao dithekniki tšeo bangwadi, baakanyetši le baswantšhi ba di dirišago go tšweletša dintlha tše di rilego ka ga bophelo, gomme di bea mmadi mafelong a a fapanego.
- Laetša kwešišo ya sengwalwa le kamano ya sona le maphelo a bona le gore na mohola wa sona ke eng le gore se šoma bjang:
  - hlaloša merero, thulaganyo, tikologo le tshwantšho ya baanegwa; le go
  - ahlaahla tebelelo ya mongwadi, ka fao tlhalošo e tšweletšwago le maemo a mmadi (mohlala: Na mongwadi o anega taba bjalo ka mmogedi goba modiragatši? Na maikutlo a gago ke eng mabapi le moanegwathwadi? Na mongwadi o kgwatha bjang maikutlo a gago?).
- Lemoga le go hlaloša dibopego tša polelo tša go fapana, tšhomišo ya polelo, morero le batheeletši ba dingwalwa tša go fapana:
  - laetša le go sekaseka tšhomišo ya polelo ya sengwalwa le batheeletši bao se diretšwego bona; le go
  - laetša le go sekaseka diphapantšho tša mehuta ye e fapanego ya dingwalwa (peakanyo le diphapantšho tša mehuta ye e fapanego ya direto, ditaodišophelo, bjalobjalo).

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 3 (e tšwela pele)

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Kwešiša tlotlontšu ya gona gomme a kgone go ahlaahla kgetho ya mantšu, tshwantšhokgopolo le khuetšo ya medumo mo go direto, dikanegelo le go dikanegelo tša polelotirišwantši (mohlala, mošito, morumokwano, di swantšho le tshegišo).

- Lemoga dibopego tša polelo tša go fapana, tšhomišo ya polelo, morero le batheeletši ba dingwalwa tša go fapana:
  - hlaola merero ye e fapanego ya dingwalwa (mohlala, dipolelo, dikanegelo, direto, dipapatšo);
  - hlaola ka fao dikanegelo di rulagantšwego ka gona; le go
  - hlaola polelo yeo e dirišitšwego dingwalong tša go fapana (mohlala: polelothwii ye e hwetšwago mo dinonwaneng, tatelano ya mantšu gammogo le tirwa yeo e hwetšwago ge go ngwalwa pego, bjalobjalo).

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Lemoga dibopego tša polelo tša go fapana, tšhomišo ya polelo, morero le batheeletši ba dingwalwa tša go fapana:
  - laetša ka fao dingwalwa tša go fapana di rulaganywago ka gona (mohlala, dinonwane, mangwalo, le tshekatsheko ya dingwalwa);
  - laetša ka fao dingwalwa tša go fapana di hlopšhago ka go latela mohuta wa sengwalwa sa go swana le tša boikgopolelo tša saense, dikanegelo tša dimakatšo; le go
  - hlaola merero ye e fapanego ya dingwalwa gomme a be a laetše ka fao mokgwa wa go bolela o fapanago ka gona go ya le gore o bolela le bomang.

- Hlaola, a ahlaahla mehola ya dilo tša tikologo, setšo le leago ka go dingwalwa:
  - hlaola le go ahlaahla mokgwa wa go anegela, morero le khuetšo ya wona;
  - lemoga le go ahlaahla dikgopolo tše batho ba nago natšo ka ditumelo le ditšo tša batho ba bangwe le gore di hlamilwe bjang; le go
  - ahlaahla le go bapetša ka fao bangwadi ba go fapana ba tšweletšago dikgopolo tša leago le setšo ka dihlogo tša go fapana.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Hlaola le go sekaseka mehola ya dilo tša tikologo, setšo le leago ka go dingwalwa:
  - hlaloša merero ya mongwadi yeo e lego nyanyeng le yeo e utamilego;
  - hlaloša ditebelelo tše di tšwelelago mo sengwalweng gomme a neele tebelelo ya gagwe le go e thekga ka karabo le ka mehlala ye e tšwago go sona;
  - ahlaahla diphapano tše di tšwelelago mo sengwalweng gomme di ama mehola ya setšo le leago; le go
  - sekaseka khuetšo ya tebelelo ya kgethollo go ya ka ditumelo tša batho le gore na dikgopolo tše di ka fetolwa bjang. Ntšha maikutlo a gago.

- Kwešiša, a diriša dingwalwa tša tshedimošo ka maleba:
  - akaretša dikgopolokgolo le tšeo di di thekgago;
  - kgetha le go ngwala dintlha tše bohlokwa tša tshedimošo; le go
  - kwešiša, a latela ditaelo le ditaetšo tše di hlakahlakanego gannyane ka boyena.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 3 (e tšwela pele)

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o kgona go bala le go bogela tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolele ka tshwanelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Hlaola, a ahlaahla mehola yeo e hwetšwago dingwalweng gomme e sepelelana le tša setšo, leago, tikologo le tša go agiša (mohlala, thuto ya kanegelo le mohola wa yona go diteng tša go fapana, ditaba tša go se kgetholle go lebeletšwe le kamano ya baanegwa, bjalobjalo).

- Kwešiša, a fetola ka maleba mabapi le tshedimošo ye e lego ka dingwalweng.

- Hlaola dintlhakgolo le tšeo di di thekgago/dikgopolothuši; le go
  - bala fela ka godimo ka leano la go hwetša dintlha tše di itšego go swana le pego ya tša boso, nakotaolo ya dipese, mmepe, bjalobjalo; le go
  - latela ditaelo le ditaetšo tše kopana tšeo di gatišitšwego.

- Hlaloša dingwalwa tše bonolo tša go bogelwa (ditafola, ditšhate, dipostara, dikrafo, mmepe) gomme a ka kgona go fetola sengwalwa go tšwa go mohuta wo go ya go wola (mohlala, go tloga go krafo go ya go tlhalošo ka mantšu mo temaneng.

- Go ikgethela dingwalwa tša maleba tšeo di kgotsofatšago dinyakwa tša gagwe (mohlala, dipukuntšu, diensaeklopedia tša bana le dipuku tša methopo.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Kwešiša, a fetola ka maleba mabapi le tshedimošo ya go fapana ye e lego ka dingwalweng:
  - hlaola dintlhakgolo le tšeo di di thekgago, a swaya dintlha tše di itšego le go di akaretša; le go
  - bala le go latela ditaelo tše bothatana ba latela ditaetšo ka thušo ye nnyane.

- Hlaloša, a ahlaahla dingwalwa tša rarana tša go bogelwa (ditafola, ditšhate, dipostara, dikrafo, mmepe) gomme a ka kgona go fetola sengwalwa go tšwa go mohuta wo go ya go wola (mohlala: go ngwalwa ga dintlha tše bohlokwa ka krafong).

- Go ikgethela dingwalwa tša maleba gomme gwa latelwa mabokgoni a dinyakišišo go wetša tshedimošo go tšwa go dipukuntšu, dipukukgakollo, go setšhaba goba methopong ya elektroniki (ge e le gona).

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Hlaloša, a sekaseka ka boyena dintlha tša dingwalwa tša krafo (mebepe, dikrafo tša methalo, ditšhate, bjalobjalo) gomme a kgone go tšea dintlha go mohuta wo go di iša go wola.

- Ikgethela dingwalwa tša maleba tša go tšwa methopong ye e fapanego, bjalo ka batho ba motse le ka elektroniki (mo go kgonegago).

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 4

GO NGWALA

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo, a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ngwalela mafapha le batheeletši ba go fapana dingwalwa tše di fapafapanego:
  - diriša mokgwa wa go ngwala ka go raloka le go ikgopolela (mohlala, direto, mangwalo, ditemana, dikanegelo, bjalobjalo);
  - ngwalela batheeletši ba ba fapafapanego melaetša ka go tšweletša dintlha gabotse le go kgetha sengwalwa go ya ka maikemišetšo a sona (mohlala, dipego tše kopana, ditaelo, bjalobjalo);
  - ngwala, a akanyetša dingwalwa tše di fapanego tše di direlwago batheeletši ba go fapafapana (postara, khathune, mangwalwana a go bapatša); le go
  - fetolela tshedimošo go tšwa mohuteng wo mongwe go ya go wo mongwe (mohlala: temana ya go ngwalwa ka mokgwa wa taodišo o fetolelwe go tlhopho ka lenaneo, bjalobjalo).

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ngwalela mafapha le batheeletši ba go fapana dingwalwa tše di fapafapanego:
  - diriša mokgwa wa go ngwala ka go raloka le go ikgopolela (mohlala, pukutšatši, dikanegelo tša go segiša, direto, dikanegelo, bjalobjalo);
  - ngwalela batheeletši ba ba fapafapanego melaetša ka go tšweletša dintlha gabotse ka lenaneo le go kgetha sengwalwa go ya ka maikemišetšo a sona (mohlala, dipego tše kopana, ditsebišo, ditaelo, bjalobjalo);
  - ngwala le go akanyetša dingwalwa tše di fapanego tša go bogelwa tše di tšweletšago tshedimošo (mohlala, dipapatšo, mangwalwanatsebišo, mmepe wo o nago le diswantšho le ditlankana); le go
  - fetišetša tshedimošo go tšwa mohuteng wo mongwe go ya go wo mongwe (mohlala, tshedimošo go tšwa go peakanyo ya lenaneo go ya go temana le go ya go sengwalwa).

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Ngwalela mafapha le batheeletši ba go fapana dingwalwa tše di fapafapanego:
  - diriša mokgwa wa go ngwala ka go raloka le go ikgopolela (mohlala, pukutšatši, dikanegelo tša go segiša, direto, dikanegelo, bjalobjalo);
  - ngwalela batheeletši ba ba fapafapanego melaetša ka go tšweletša dintlha gabotse ka lenaneo le go kgetha sengwalwa go ya ka maikemišetšo a sona (mohlala, dijenale, direto, dinonwane, le dipoledišano, ditaodišo, bjalobjalo);
  - ngwala le go akanyetša dingwalwa tše di fapanego tša go bogelwa tše di tšweletšago tshedimošo ka go diriša polelo, khuetšo ya medumo, dikrafo tša batheeletši ba ba fapanego (mohlala, di-CD le bokantle bja dipuku, dipapatšo tša thelebišene goba radio, mangwaloditaba le dinepe);
  - laetša kwešišo ya mongwalelo le kgetho ya mantšu (mohlala, fetišetša tshedimošo ya go tšwa go kanegelo a e dira pego ya kuranta, bjalobjalo); le go
  - gopodišiša le go sekaseka mošomo wa gagwe.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 4 (e tšwela pele)

GO NGWALA

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo, a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Go tšweletša le go beakanya dintlha ka go ngwala:
  - sekaseka hlogo, a ntšha maikutlo ka go ngwala ka mokgwa wa go no ngwala seo se tlago ka dihlogong, ka mananeo goba ditšhate tša go ngwalwa mantšu;
  - beakanya dikgopolo ka ditemana a diriša mafokonolo le mafokontši;
  - tšweletša mošomo wa mathomo wa hlogo ka go hlokomedišiša polelo le mopeleto ka go di kgetha go ya ka babadi/ batheeletši;
  - boeletša mošomo ka go šomiša boitemogelo bja polelo ya maleba, peakanyo le mongwalelo, le go kgatha tema le ga baithuti ba bangwe ka phapošingborutelo;
  - badišiša mo a ngwadilego a lebeletše kudu thutapolelo, maswaodikga le mopeleto, a tlaleletša ka ditshwaotshwao tša baithuti le tša morutiši; le go
  - 'gatiša' dikakanywa tša gagwe tša mafelelo ka go boledišana le babadi ba maleba goba morutiši.

- Tšweletša mošomo wa go balega le go beakanywa gabotse ka go diriša, mohlala, dihlogo tša maleba, ditemana, bjalobjalo.

- Diriša tsebo ya polelo magatong a go fapafapana.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Go tšweletša le go beakanya dintlha ka go ngwala:
  - sekaseka hlogo, a ntšha maikutlo ka go ngwala ka mokgwa wa go no ngwala seo se tlago ka dihlogong, ka mananeo goba ditšhate tša go ngwalwa mantšu;
  - nyakišiša ka hlogo ye e itšego ka go diriša methopo ye e fapanego le go beakanya dikgopolo;
  - tšweletša mošomo wa mathomo wa hlogo ka go hlokomedišiša polelo le mopeleto ka go di kgetha go ya ka babadi/batheeletši;
  - diriša mafokonolo, mafofokwana le mafokontši ka maikemišetšo ao a rilego;
  - boeletša mošomo go lebeletšwe kudu diteng, polelo ya maleba, peakanyo le mongwalelo, le go kgatha tema ga baithuti ba bangwe ka phapošingborutelo;
  - badišiša mo a ngwadilego la mafelelo; le go
  - tšweletša mošomo wa mafelelo.
- Tšweletša mošomo wa go balega le go beakanywa gabotse ka go diriša, mohlala, letlakala la ka ntle, hlogo, dihlogwana, bjalobjalo go akaretšwa le dikrafo tša maleba).
- Diriša tsebo ya polelo magatong a go fapafapana.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Go tšweletša le go beakanya dintlha ka go ngwala:
  - nyakišiša ka hlogo ye e itšego ka go diriša methopo ye e fapanego le go beakanya dikgopolo ka go diriša mabokgoni a go swana le mmepe wa tlhaologanyo, ditšhate tša go ngwalwa ka mantšu, bjalobjalo;
  - tšweletša mošomo wa mathomo ka go hlokomedišiša polelo le mopeleto ka go di kgetha go ya ka babadi/batheeletši;
  - boeletša mošomo go lebeletšwe kudu kaonafatšo ya polelo, peakanyo le mongwalelo, le go kgatha tema ga baithuti ba bangwe ka phapošingborutelo;
  - badišiša le go ngwala gape le gape pele a ka tliša mošomo wa mafelelo;
  - boledišana le baithuti ba bangwe ka boleta go kgonthiša dikgopolo tša bona;
  - tšweletša mošomo wa mafelelo wo o akaretšago dikgopolo tša baithuti le tša morutiši; le go
  - nagana le go sekaseka mošomo wa mafelelo wo o nago le dikgopolo tša baithuti le morutiši.
- Tšweletša mošomo wa go balega le go beakanywa gabotse ka go diriša, mohlala, letlakala la ka ntle, hlogo, peakanyo le dithalwa tša maleba goba dikrafo, bjalobjalo).
- Diriša tsebo ya polelo magatong a go fapafapana.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 4 (e tšwela pele)

GO NGWALA

Moithuti o tla ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo, a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Legato la lentšu:
  - kgetha le go diriša mantšu ka go fapana go tšwa go boitemogelo bja gagwe, dipukung, tša molomo, ditiragatšo le tše dingwe.

- Legato la lefoko:
  - godiša mafoko ka go oketša ka mahlaodi le mahlathi, dikafoko le dithabe; le go
  - fetoša mabaka.

- Legato la temana:
  - diriša hlogo le mafokothuši go ngwala temana ya go kwala; le go
  - diriša thutapolelo le mopeleto le maswaodikga a maleba.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Legato la lentšu:
  - kgetha le go diriša mantšu ka go fapana go tšwa go boitemogelo bja gagwe, dipukung, tša molomo, ditiragatšo le tše dingwe; le go
  - diriša dipukuntšu.

- Legato la lefoko:
  - godiša mafoko ka go oketša ka tlhaolo, mahlaodi le mahlathi, dikafoko le dithabe;
  - fetoša mabaka; le go
  - diriša polelosebodeledi le polelopego ka tsela ya maleba.

- Legato la temana:
  - ngwala lefokokgolo leo le rwelego tshedimošo ya temana;
  - diriša mekgwa ye e fapanego ya go kopanya ditemana; le go
  - diriša thutapolelo le mopeleto le maswaodikga a maleba.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Legato la lentšu:
  - kgetha le go diriša mantšu ka go fapana go tšwa go diarea tše dingwe tša go ithuta le go boitemogelo tšeo di tšweletšago tlhalošo ya maleba; le go
  - peleta mantšu a tlwaelo gabotse le go kgonthiša mopeleto wa mantšu a mafsa.

- Legato la lefoko:
  - godiša mafoko ka go oketša ka mahlaodi le mahlathi, dikafoko le dithabe;
  - fetoša mabaka;
  - diriša polelosebodeledi le polelopego ka tsela ya maleba; le go
  - fetola tatelano ya mantšu gore kgatelelo e tšweletšwe.

- Legato la temana:
  - ngwala lefokokgolo leo le rwelego tshedimošo ya temana; le go
  - diriša mekgwa ye e fapanego ya go kopanya ditemana go akaretšwa le dikrafo gore temana e nape e felele.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 5

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla šomiša polelo go nagana le go gopodišiša ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya le go e diriša go ithuta

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nagana:
  - boledišana ka tšeo di hlolago le go tliša khuetšo go sengwalwa gammogo le polelo yeo e dirišwago (mohlala, neng..., ke moka..., ge...);
  - hlaola dikarabo/dintlha tše dingwe le gore ke eng seo se dirago gore di fapane; le go
  - kgetha ditlhalošo tšeo di sego pepeneneng ka go thekga dikarabo tša bona go tšwa sengwalweng.

- Diriša polelo go nyakišiša le go utolla:
  - hlama dipotšišo gore a kgone go hwetša tshedimošo;
  - hlaola methopo ya maleba;
  - hwetša tshedimošo ka go diriša mantšu a bohlokwa; le go
  - kgetha le go nyakišiša methopo ye e fapanego mabapi le hlogo ye e filwego.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nagana:
  - hlaola tšeo di hlolago le go tliša khuetšo go sengwalwa sa molomo le sa go ngwalwa gomme a hlaloše kamano ya tšona;
  - dira ditekanyetšo tšeo di laolwago ke tshedimošo;
  - hlaola magareng ga go ba le mohola le go hloka mohola ga selo le go fahlela maemo ao;.
  - botšološiša le go godiša ditebelelo tše di fapanego ka dihlogo tše di tlwaelegilego; le go
  - ahlaahla khuetšo ya diteng le maemo mo go tshedimošo.

- Diriša polelo go nyakišiša le go utolla:
  - hlama dipotšišo gore a kgone go hwetša tshedimošo;
  - diriša dipotšišonyakišišo go hwetša tshedimošo;
  - a ka bea dipotšišo ka mokgwa wo mongwe gore a hwetše tshedimošo;
  - ahlaahle ka fao dipotšišonyakišišo di šomago ka gona go hwetša tshedimošo; le go
  - nyaka tshedimošo ka go diriša methopo ye mengwe ya maleba.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nagana:
  - hlaola tšeo di hlolago le go tliša khuetšo go dingwalwa tša diarea tše dingwe;
  - ntšha maikutlo a be a fahlele;
  - hlagiša dingangišano tša go kwagala mabapi le ditaba tše di nago le tlhohlo;
  - tšweletša dikgopolo tše di fapanego le tša ba bangwe gomme a fahlele maemo a gagwe; le go
  - botšološiša mohola le khuetšo diteng tša sengwalwa le maemo a mongwadi.

- Diriša polelo go nyakišiša le go utolla:
  - hlama dipotšišo tše bohlokwa tše di hlohlago gomme a nyake ditlhalošo tša mohuta wo mongwe;
  - hlama dipotšišo tše di latelago tšela ka leano la go hwetša dikarabo tše di tseneletšego;
  - ahlaahla mohola wa tshedimošo ka go bapetša le methopo ye mengwe; le go
  - bapetša ka fao dipolelo tše di fapanego di hlagišago mareo a a fapanego a diarea tša go ithuta.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 5 (e tšwela pele)

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla šomiša polelo go nagana le go gopodišiša ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya le go e diriša go ithuta

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tshepedišo ya tshedimošo:
  - ahlaahla le go bapetša tshedimošo go tšwa go methopo ye e fapanego;
  - hlaola dikgopolo tša maleba;
  - kgetha mehlala go tšwa go ditlhalošo;
  - beakanya tshedimošo ka lenaneo;
  - akaretša tshedimošo ka mekgwa ya go fapana (mohlala, diswantšho, ditemana, mmepe wa monagano, mananeo); le go
  - ahlola go ya ka tshedimošo ye a nago le yona.

- Diriša polelo go nagana ka go hlama:
  - akanya seo se tlogo latela goba se tlilego ba mafelelong go laola tshedimošo ye e filwego;
  - hlagiša mekgwa ye e fapanego mo maemong ao a filwego; le go
  - hwetša mekgwa ye e fapanego ya go hlohla maikutlo ka go šomiša pukuntšu ya mafoko le go ahlaahla diphapano tša ditlhalošo tšeo di tšwelelago.

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tshepedišo ya tshedimošo:
  - kgoboketša le go beakanya dikgopolo tša maleba gomme a neele mabaka go thekga tlhopho yeo a e dirilego;
  - hlaola magareng ga tshedimošokakaretšo le tshedimošothwii;
  - beakanya tshedimošo ka tlase ga dihlogo tša go fapana;
  - beakanya molokoloko wa magato goba ditiragalo ka maleba gomme a fahlele maemo a gagwe;
  - beakanye tshedimošo ka ditemana, ditafola/mananeo, tatelano ya nako, tšhate goba sengwalwa se sengwe le se sengwe sa maleba; le go
  - sekaseka le go tšea sephetho mo go swanetšego.

- Diriša polelo go nagana ka go hlama:
  - akanya seo se tlogo latela goba se tlilego ba mafelelong go ya ka magato goba ditiragalo;
  - akanya seo se kago direga mo maemong a boikgopolelo;
  - nagana ka ditshepetšo goba ditiragalo le dithuto tše di fetilego e le go lokišetša tša nako ye e tlago;
  - dira diteko ka diswantšho le medumo; le go
  - nyakišiša kamano ya mantšu le mareo go hwetša mekgwa ye mengwe ya go ahlaahla hlogo yeo.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tshepedišo ya tshedimošo:
  - hlopha le go beakanya tshedimošo gomme a hlaloše ka fao tshepetšo e dirwago ka gona a neela mehlala go tšwa go diarea tša go fapana;
  - bapetša tshedimošo le dikgopolo gomme a neele mabaka a dira papetšo ye;
  - hlakanya dikgopolo go tšwa go methopo ya go fapana gore go tšwelele sengwalwa se se feletšego;
  - tšea diphetho le go tšweletša ditigelo;
  - fetola tshedimošo go tšwa go polelo ye go ya go yela; le go
  - fetola mokgwa wa go tšweletša tshedimošo (mohlala, go tloga go lenaneo/tafola go iša go mokgwa wa go ngwala ka ditemana goba dikrafo).

- Diriša polelo go nagana ka go hlama:
  - hlaloša seo a se akanyago ka morago ga go theeletša le go bala sengwalwa;
  - bolela le go hlaloša dipolelo tšeo a di ratago;
  - akanya le go neela dikarabo tše di fapanego ge a leka go rarolla mathata; le go
  - dira diteko ka polelo ka tsela ye e fapanego go swana le popego ya mantšu le mareo dipolelong tša go fapana.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 6

SEBOPEGO LE TIRIŠO YA POLELO

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlohleletša tlhathollo ya dingwalwa

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mantšu go:
  - diriša dihlogo, dikutu le mesela/dikoketšo go bopa mantšu;
  - utolla setšo sa mantšu (mohlala, mantšu ao a adimilwego go tšwa go Seafrikanse le Seisimane);
  - ngwala mantšu ka go pukuntšu yeo a itiretšego yona;
  - diriša medumo le melao ya mopeleto gore ba pelete ka tshwanelo; le go
  - kgonthiša mopeleto ka go nyaka lentšu ka go pukuntšu.

- Šoma ka mafoko go:
  - hlaola sediri le tiro ya lefoko;
  - diriša makopanyi go hlama mafokontši (mohlala, O šoma kudu gore a tle a tšwelele ditlhahlobong);
  - diriša lekgokasediri le lekgokasedirwa;
  - diriša mehuta ye e fapanego ya mafoko ka tshwanelo (dipego, dipotšišo, ditaelo, tlabego);
  - hlaola le go diriša maina, mašala, mahlathi, mahlaodi, mabopi;
  - diriša mabaka a lediri ka tshwanelo (mohlala, lebjaletšweledi - Ngwana o sa robetše);
  - diriša polelosebolediri le polelopego; le go
  - diriša maswaodikga ka tshwanelo (mohlala, khutlo, tsebjana, leswaopotšišo, bjalobjalo).

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mantšu go:
  - diriša dihlogo, dikutu le mesela/dikoketšo go bopa mantšu;
  - utolla setšo sa mantšu (mohlala, mantšu ao a adimilwego go tšwa go Seafrikanse le Seisimane);
  - ngwale mantšu ka go pukuntšu yeo a e tiretšego yona; le go
  - diriša medumo le melao ya mopeleto gore ba pelete ka tshwanelo.

- Šoma ka mafoko go:
  - hlaola sediri le tiro ya lefoko;
  - diriša lekgokasediri le lekgokasedirwa mo go se nago sediri le sedirwa;
  - diriša polelosebolediri le polelopego;
  - hlaola le go diriša maina, mašala, mahlathi, mahlaodi, mabopi;
  - diriša mabaka a mathatana a lediri ka tshwanelo (mohlala, lebjaletšweledi - Ngwana o sa robetše); le go
  - diriša maswaodikga ka moka ka tshwanelo.

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mantšu go:
  - diriša dihlogo, dikutu le mesela/dikoketšo go bopa mantšu;
  - utolla setšo sa mantšu (mohlala, mantšu ao a adimilwego go tšwa go Seafrikanse, Seisimane le go maleme a mangwe);
  - ngwale mantšu ka go pukuntšu yeo a e tiretšego yona; le go
  - diriša medumo le melao ya mopeleto gore ba pelete ka tshwanelo.

- Šoma ka mafoko go:
  - diriša lekgokasediri le lekgokasedirwa mo go se nago sediri le sedirwa;
  - hlaola le go diriša maina, mašala, mahlathi, mahlaodi, mabopi;
  - diriša mafokontši ao a nago le dithabe tša go fapana;
  - diriša tirwa moo kgatelelo e welago godimo ga sedirwa;
  - diriša mabaka a mathatana a lediri ka tshwanelo (mohlala, lebjaletšweledi - Ngwana o sa robetše); le go
  - diriša maswaodikga ka moka ka tshwanelo.

Kreiti ya 4

Tetelo ya go ithuta ya 6 (e tšwela pele)

SEBOPEGO LE TIRIŠO YA POLELO

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlohleletša tlhathollo ya dingwalwa

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka dingwalwa:
  - diriša hlogo le mafokothuši go hlama ditemana, le go
  - kopanya mafoko mo ditemaneng ka go šomiša makopanyi le mantšu a mangwe a go kopanya.

- Godiša temogo le tšhomišo ya mongwalelo:
  - diriša dika le diema;
  - diriša mokgwa wa go bolela wa maleba go ya le gore o bolela le mang; le go
  - kwešiša le go diriša dikapolelo (mohlala, tshwantšhišo, phefolo).

- Godiša temogo ya polelo ka tsinkelo:
  - mohlala, utolla mekgwa ya go fapana ya kgopela goba go botšiša motho dipotšišo (ka diriša, anke, hle, bjalobjalo) le gore na se se ama bjang mmoledi le motheeletši; le go
  - poeletšo ya tšhomišo ya polelo(mareo a go swana le, polelosebodi, polelopego, dika, diema, dikapolelo, bjalobjalo).

Kreiti ya 5

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka dingwalwa:
  - diriša hlogo le mafokothuši go hlama ditemana;
  - kopanya mafoko mo ditemaneng ka go šomiša makopanyi le mantšu a mangwe a go kopanya; le go
  - mabaka a lediri a elwe hloko ka moka ga ona.

- Godiša temogo le tšhomišo ya mongwalelo:
  - diriša dika le diema;
  - diriša polelo le mokgwa wa go bolela wa maleba go ya le gore o bolela le mang; le go
  - kwešiša le go diriša dikapolelo (mohlala, tshwantšhišo, phefolo).

- Godiša temogo ya polelo ka tsinkelo:
  - mohlala, utolla mekgwatlwaelo goba kgethollo ka go diriša mantšu ao a kgethollang batho go ya ka ditumelo tša bona, semorafe, bong le tše dingwe; le go
  - poeletšo ya mošomo wa tšhomišo ya polelo (mareo a go swana le, makopanyi, mabaka, bjalobjalo).

Kreiti ya 6

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka dingwalwa:
  - diriša hlogo le mafokothuši go hlama ditemana;
  - kopanya mafoko mo ditemaneng ka go šomiša makopanyi le mantšu a mangwe a go kopanya; le go
  - mabaka a lediri a elwe hloko ka moka ga ona.

- Godiša temogo le tšhomišo ya mongwalelo:
  - diriša dika le diema;
  - hlaloša ka fao tšhomišo ya polelo e fapanago go ya ka batheeletši maikemišetšo le diteng; le go
  - kwešiša le go diriša dikapolelo (mohlala, tshwantšhišo, phefolo).

- Godiša temogo ya polelo ka tsinkelo:
  - mohlala, utolla polelo e dirišwago ge go bapatšwa dilo go swana le thelebišeneng e le maano a go dira gore batho ba reke dilo tšeo; le go
  - diriša polelo ka go bopa mehuta ya mafoko, go elwa hloko thabekutu le dithabenyana, mafoko a tirwa le dikapolelo.

TIRISANO
WORKING TOGETHER

KGAOLO YA 4
SEHLOPHA SA GODIMO
(DIKREITI 7-9)

MATSENO

Mo sehlopheng se, baithuti ba matlafaditšwe ka tšeo ba ithutilego tšona mo dikreiting tša go feta, gomme ba itokišetša go tšwetša pele thuto le go itlhama go lokišetša lefase la go šoma. Ba swanetše go diriša polelo go tiišetša dinyakwa tša go dirišwa ga polelo ge go phelwa le setšhaba ka go ithuta thwii goba ka go širela.

Ka polelo, baithuti ba swanetše go lemošwa ka ga:
- dibaka tša go ithutela mošomo; le
- go tseba ditokelo le maikarabelo a bona, e le baagi mo setšhabeng sa demokrasi, sa ditšo tše dintši.

Nepišo

Nepokgolo ya sehlopha se e lebane le go logaganya le go godiša polelo le go ithuta go ngwala le go bala. Mo mafelelong a Kreiti ya 9, baithuti ba swanetše go:
- kgona go bala le go ngwala ka bophara ka ga dingwalwa tša go naba - tša semmušo le tšeo e sego tša semmušo le tša go ama motho le setšhaba;
- ba babadi ba maikemišetšo bao ba ka kgonago go ikhweletša tshedimošo ka bobona;
- ba le mahlahla, ba be ba theeletše ka tsenelelo, gape e be diboledi tša kgonthe tša polelo, ebile gape ba be ba hlomphe le baithuti ba bangwe; le go
- sekaseka polelo, ba kwešiše le ka fao e dirišwago ka gona, ba be ba e dirišetše dinepong tša bona.

DITETELO TŠA GO ITHUTA

Tetelo ya go ithuta ya 1: go theeletša

Moithuti o tla kgona go theeletša ka nepo ya go hwetša tshedimošo, gomme a kgona go iphetolela ka tshwanelo le ka tsinkelo mo bophelong ka kakaretšo:
Baithuti ba tla ithuta go theeletša ka mafolofolo, ka tsenelelo le ka go tsinkela dingwalwa tša go fapafapana tša go bolelwa, le go di akaretša, go di ngwala le go ntšha maikutlo a bona ka tšona.

Tetelo ya go ithuta ya 2: go bolela

Moithuti o tla kgona go kgokagana ka bokgoni le boitshepo ge a bolela bophelong ka kakaretšo:
Baithuti ba tla bolela ka bolokologi le ka sebete mo bophelong, ba kgokagana/bolela ka tshwanelo le ka mafolofolo le ba bangwe. Taba yeo e bohlokwa, ka fao e swanetše go tšwetšwa pele mo thutong.

Tetelo ya go ithuta ya 3: go bala le go bogela

Moithuti o tla kgona go bala ka nepo ya go ikhweletša tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolela ka tshwanelo le ka go tsinkela dikokwane tše bohlokwa tša bophelo tša go lebana le dingwalwa tša bokgabo, setšo le maikutlo:
Go bala ke motheo wa go ngwala le sebetša sa moomela go ithuteng. Baithuti ba swanetše go bala dingwalwa tša saense le tše e sego tša saense tša Afrika-Borwa le tša boditšhabatšha ka maikemišetšo a go thušega mo tlhabollong ya polelo gammogo le tsebo ka kakaretšo go akaretšwa gape le boipshino le go gola ga baithuti.

Tetelo ya go ithuta ya 4: go ngwala

Moithuti o tla kgona go ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo a lebeletše mafapha a a fapafapanego.
Go ngwala ke mokgwa wa go itlhaloša le wa go ithuta, le gona ke sona sebetša sa kgokagano. Ka mehla ke sebetša seo baithuti ba elwago ka sona, ka tsela yeo go ngwala go bohlokwa ge ba tšwela pele ka thuto lefaseng la mošomo.

Tetelo ya go ithuta ya 5: go nagana le go gopodišiša

Moithuti o tla kgona go diriša polelo go nagana le go gopodišiša, ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya gomme a e diriša go ithuta polelo:
Mabokgoni a go nagana ka tsenelelo le go hlagiša tshedimošo ya go ngwala le go bala, ke moratho wo bohlokwa wa go ithuta mo go fihlelelweng ga ditetelo tša go tsenelela le tša go hlabolla tša go ithuta.

Tetelo ya go ithuta ya 6: sebopego le tirišo ya polelo

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlama le go hlatholla dingwalwa: Baithuti ba tla lemoga ka fao polelo e dirišwago ka gona, gomme ba hlabolla polelo ye e dirišwago gore ba kgone go lekanyetša tsebo ya dingwalwa tša bona le ya dingwalwa tša ba bangwe ka tsenelelo mabapi le tlhalošo, nepagalo le temogo. Gape ba tla kgona go diriša tsebo yeo go dira diteko tša polelo go bopa tlhalošo (go tloga kgatong ya lentšu go ya kgatong ya lefoko go fihla go hlangwa sengwalwa sohle, gomme ka go realo ba lemoga setswalle magareng ga sengwalwa seo le kamano (tirišo) ya sona. Ba tla thoma go lemoga ka fao polelo e fetogago ka gona ge nako e dutše e eya, le ge e dutše e tswakana le ditšo tše dingwe, gape le ka fao e fetogago le mabaka ka gona.

MAEMO A KELO LE DINGWALWA

Mo dikarolong tše di latelago, Maemo a Kelo a Tetelo ye nngwe le ye nngwe ya go Ithuta a tla thoma kreiting ye nngwe le ye nngwe. Go tla fiwa mehlala ya dingwalwa tšeo di tlogo dirišwa go logaganya polelo ya go ithuta. Ye ga se mehlala ye e ka fiwago fela, ka gobane morutiši a ka tlaleletša ka ya gagwe ka go kgetha dingwalwa tša maleba.

Kreiti ya 7

Dingwalwa tše di šišintšwego

- Dikanegelokopana
- Dipadinyana
- Direto
- Ditiragatšokopana
- Kanegelotšhaba (fao go nyakegago gona)
- Dinonwane le dingwalwa tša mohuta woo
- Tlhaolo ya dingwalwa tše kopana bjalo ka dikgatišobaka, dikuranta, dipapatšo Dipostara, dipolelo tša radio

Kreiti ya 8

Dingwalwa tše di šišintšwego

- Dikanegelokopana
- Dipadi
- Theto
- Ditiragatšo
- Kanegelotšhaba (ge go nyakega)
- Dinonwane le mehuta ya tšona
- Thutafilimi
- Kgetho ya dingwalwa tše kopana bjalo ka kgatišobaka, kuranta, papatšo, postara, polelo ya radio le ya thelebišene, mmino wa divideo

Kreiti ya 9

Dingwalwa tše di šišintšwego

- Dikanegelokopana:
- Dipadi ka botlalo
- Theto
- Ditiragatšo tše kopana tše tharo/tlhano
- Kanegelotšhaba (ge go tsomega)
- Thutafilimi
- Tlhaolo ya dingwalwa tše kopana bjalo ka dikgatišobaka, dikuranta, dipapatšo, go fa mantšu le dithuto, radio, diterama, ditiragatšo tša thelebišene le ditshwantšhotumo mmino wa divideo

Diteng tša dingwalwa

Go ya ka dingwalwa ka bophara tšeo di boletšwego, moithuti o swanetše go itemogela tše di latelago:

- Ditikologo tša histori le leago tša go nepagala tša go hlabolla kwešišo ya bohwa bja polelo
- Dithulaganyo le dikathulaganyo
- Merero ya go kgahliša ya go hlohla maikutlo a go hlabolla kwešišo ya go tsenelela ya dikokwane tše bohlokwa tša bophelo
- Baanegwa ba mmakgonthe ba tswalano ya go tia
- Maikutlo a go fapafapana a nnete, segalo le retšistara
- Mongwalelo wa go phatlalala, wa maleba, wa dibopego tša mafoko
- Tlotlontšu ya go ba le kgogedi le tirišo ya maleba ya dika le diema polelong
- Go nona ka dikapolelo le tirišo ya diema
- Go nona ga dibopego tša theto diretong tša go kgethwa
- Dingwalwa tša go bogelwa (go akaretšwa le difilimi) tša go tšweletšwa ka tirišo ya mebala, bohlokwa bja taodišo, tirišo ya boswantšhi bja difilimi
- Dingwala tša go diriša diswantšhokgopolo (le merero ye mengwe ya kgokagano) ge go beakanywa moakanyetšo wa tšona
- Dingwalwa tša go kgontšha baithuti go lemoga setšo le dipolelotirišwa tša go tsenega
- Tirišo ya polelo le merero ye mengwe, e lego:
  - Ka fao polelo e tšweletšago tlhalošo - mongwadi o ikgethela tebelelo ka go dumelela babadi go ikhweletša tlhalošo ka tsela ya bona;
  - Ka fao babadi ba ikhweletšago tlhalošo sengwalweng, ka fao ba dirišago maitemogelo le maikutlo sengwalweng;
  - Ditsela tša go phurolla mafahla malebana le sengwalwa tša go hlohleletša kwešišo ye e tseneletšego ya tlhamo le tlhalošo ya dingwalwa; le
  - Merero ya go fapafapana ya polelo: Phapano ya go nyalelana le tikologo/selete (mebotwana), bogolo bja batho (seleng), bj.bj.; khuetšano ya dipolelo tše dingwe.

TIRISANO
WORKING TOGETHER

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 1

GO THEELETŠA

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša ka kgahlego, ka go itlhaloša, ka go ikgopolela dikanegelong (mohlala, dibalade, dikoša, dikanegelokopana, dikanegelotšhaba).

- Theeletša ka tlhoafalo le ka šedi malebana le tshedimošo le dikgopolokgolo tše di rilego le go fetola ka tshwanelo, mohlala, ka go:
  - ngwala dintlha tše bohlokwa, go akaretšwa le go kgokaganya tshedimošo ka tshwanelo; le go
  - tšweletša dikakanyo, go botšiša dipotšišo tša go šišinya mabjoko le go hlohla ge go tsomega.

- Lemoga ka fao dingwalwa tša bomolomo tša go tuma di rulagantšwego le go hlaloša diponagalo tše dingwe (mohlala, dipego tša boso, go šupa ditsela, metlae, dikoša) taba yeo e tla akaretša thulaganyolefsa ya dibetša tša go dirišetšwa metlae, bjalo ka khutšo le go tlogela dikgoba lefokong gammogo le go hlaola tirišo ya modumo dingwalweng tša go bogelwa ka go theeletša.

- Kgetha, a hlatholla mekgwa ya tirišo ya lediri (mohlala, tlhagišo ya sefahlego, tirišo ya ditho tša mmele le go oketša lentšu).

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithti a:

- Theeletša le go bontšha kgahlego, tlhohlo, boinaganelo le go inyakela tsebo dingwalweng (mohlala, direto, direto tše telele, dikanegelo tše pedi goba tše tharo tša diterama tša radio, dipolelo tša radio, dipapatšo tša radio, dingangišano).
- Theeletša ka tlhoafalo le ka šedi malebana le tshedimošo le dikgopolokgolo tše di rilego le go fetola ka tshwanelo mohlala, ka go:
  - ngwala dintlha tše bohlokwa, go akaretšwa le go kgokaganya tshedimošo ka tshwanelo, le go
  - tšweletša dikakanyo, go botšiša dipotšišo tša go šišinya mabjoko le go hlohla ge go tsomega.
- Lemoga ka fao dingwalwa tša bomolomo tša go tuma di rulagantšwego le go hlaloša diponagalo tše dingwe (mohlala, dipego tša boso, go šupa ditsela, metlae, dikoša) taba yeo e tla akaretša thulaganyolefsa ya dibetša tša go dirišetšwa metlae, bjalo ka khutšo le go tlogela dikgoba lefokong gammogo le go hlaola, go lemoga le go sekaseka tirišo ya modumo dingwalweng tša go bogelwa ka go theeletša.
- Kgetha, a sekaseka mekgwa ya tirišo ya lediri (mohlala, tlhagišo ya dika tša mmele, segalo sa lentšu, khutšo).

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Theeletša ka kgahlego, ka go itlhaloša, ka go ikgopolela dikanegelokakanywa tša bomolomo (mohlala, diterama tša radio, ditshwantšhotumo, diretotiragatšo, ditshwaotshwao tša dipuku).
- Theeletša ka tlhoafalo le ka šedi malebana le tshedimošo le dikgopolokgolo tše di rilego le go fetola ka tshwanelo mohlala, ka go:
  - akanya ka diphetho; le go
  - tšweletša tshedimošo le dikakanyo, go botšiša dipotšišo tša go šišinya mabjoko le go hlohla maikutlo ge go tsomega.
- Sekaseka, a bapetša ka fao dingwalwa tša mehutahuta tša bomolomo tša go tuma di rulagantšwego le go hlaloša diponagalo tše dingwe tša mohuta o tee (mohlala, dikanegelokopana, dibalade, dipolelokopana, diterama tša radio, dingangišano). Taba yeo e tla akaretša thulaganyolefsa ya dibetša tša go dirišetšwa metlae, bjalo ka khutšo le go tlogela dikgoba lefokong, tshotlo, tlopelo gammogo le go hlaola le go lemoga le go sekaseka tirišo ya modumo dingwalweng tša go bogelwa ka go theeletša.
- Kgetha, a hlatholla khuetšo ya tirišo ya mekgwa ya lediri (mohlala, poledišanothwi, segalo, khutšo, tirišo ya ditho tša mmele, segalo le lebelo).

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 1 (e tšwela pele)

GO THEELETŠA

Moithuti o kgona go theeletša tshedimošo le boithabišo, gomme a amega ka tshwanelo le ka tsenelelo mo bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Kgetha mantšu, dikafoko le mafoko a a rilego a go huetša motheeletši gomme a hlaloše khuetšo yeo (mohlala, polelotlhohleletšo, go kgethologanya magareng ga taba le kgopolo, go lemoga ditumelo le khuetšano).
- Lemoga, a amogela tirišo ya polelo ya go fapafana bjalo ka phapano ya segalo, dimmotwana le polelo ya dihlopha go ya ka phapano ya mengwaga (seleng).
- Kgetha dikokwane tše bohlokwa tša bophelo le tša histori, tša dikamano tša leago le setšo dingwalweng tše di hlaotšwego.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Kgetha mantšu, dikafoko le mafoko a a rilego a go huetša motheeletši gomme a hlaloše khuetšo yeo (mohlala, polelotlhohleletšo, go kgethologanya magareng ga taba le kgopolo, go lemoga ditumelo le khuetšano).
- Lemoga, a amogela tirišo ya polelo ya go fapafana bjalo ka phapano ya segalo, dimmotwana le polelo ya dihlopha go ya ka phapano ya mengwaga (seleng).
- Kgetha dikokwane tše bohlokwa tša bophelo le tša histori, tša dikamano tša leago le setšo dingwalweng tše di hlaotšwego.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Sekaseka lebaka la kgetho ya seboledi malebana le mantšu, dikafoko le mafoko a a rilego le khutšo ya mongwalelo go hlohleletša motheeletši gore a hlaloše khuetšo yeo (mohlala, polelotlhohleletšo, go hlola kgakanego, go kgethologanya magareng ga taba le kgopolo, go lemoga tebelelo ya seboledi le ditumelo le khuetšano le go hlaloša dikgethollo le dipropaganda).
- Lemoga, a amogela tirišo ya polelo ya go fapafana bjalo ka phapano ya segalo, dimmotwana le go ahlaahla polelo ya dihlopha go ya ka phapano ya mengwaga (seleng).
- Kgetha, a sekaseka dikokwane tše bohlokwa tša bophelo le tša histori, malebana le dikamano tša leago le setšo dingwalweng tše di hlaotšwego.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 2

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bolela dikgopolo le maikutlo ka sebete le ka go thuša ka tsela ya tirišo ya mehuta ye e hlaotšwego ya dingwalwa tša bomolomo (mohlala, dikanegelo, metlae, ditiragatšo).

- Bolela dikgopolo, dintlha le dikakanyo ka tshwanelo, ka nepagalo le ka kgokagano ka go diriša mehutangwalwa ya bomolomo ya go se be le dintlha tše ntši (mohlala, ditherišano tše kopana le dipoledišano).

- Bontšha mabokgoni a motheo go kgetha mehutangwalwa ya bomolomo ye e hlaotšwego ka:
  - nepagalo ya tatelano ya ditaelo le ditlhalošo ka molomo;
  - tšweletša ditherišano tša mmakgonthe; le go
  - dira dipotšišonyakišišo tše bonolo go dihlopha tša baithuti, ka tsela ya go theeletša le go fa ditshwaotshwao tša kgonthe.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bolela dikgopolo le maikutlo ka sebete le ka tlhalošo ka go thušwa gannyane ka tsela ya tirišo ya mehuta ye e hlaotšwego ya dingwalwa tša bomolomo (mohlala, ditiragatšo, diterama le dikoša).
- Bolela dikgopolo, dintlha le dikakanyo ka tshwanelo, ka go ba le bokgoni bja nepagalo le kgokagano ka go diriša mehutangwalwa ya bomolomo ya go se be le dintlha tše ntši (mohlala, ditherišano, ngangišano).
- Bontšha mabokgoni a motheo go kgetha mehutangwalwa ya bomolomo ye e hlaotšwego ka:
  - nepagalo ya tatelano ya ditaelo le ditlhalošo ka molomo;
  - hlaloša ka fao diteko di dirwago ka gona; le go
  - dira dipotšišonyakišišo go ditho tša setšhaba ka go diriša dithekniki tša motheo tša dipotšišonyakišišo.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bolela dikgopolo le maikutlo ka sebete le ka tlhalošo ye e tseneletšego ka go thušwa kutšwana ke tsela ya tirišo ya mehuta ya dingwalwa tša bomolomo (mohlala, ditiragatšo, direto).
- Bolela dikgopolo, dintlha le dikakanyo ka tshwanelo, ka go ba le bokgoni bja nepagalo le kgokagano ka go diriša mehutangwalwa ya bomolomo ya go se be le dintlha tše ntši (mohlala, tlhalošo ya tshepetšo ya theknolotši bjalo ka: khomphutha goba segatišamantšu le gore di šoma bjang).
- Bontšha mabokgoni a a hlabologilego go kgetha mehutangwalwa ya bomolomo ye e hlaotšwego ka go:
  - hlaloša ditshepetšo tša theknolotši le go lemoga dikgopolo tše bothata go ya ka tatelano, mohlala, khomphutha e dirišwa bjang; le go
  - dira dipotšišonyakišišo tša ditho tša setšhaba ka go diriša dithekniki tša go hlabologa tša dipotšišonyakišišo, mohlala, go botšiša dipotšišo tša go šišinya mabjoko.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 2 (e tšwela pele)

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bontšha mabokgoni a motheo a kgokagano ka go kgatha tema ka mafolofolo mo dipoledišanong, ditherišanong, dipoledišanongnyakišišo, dingangišanong tša sehlopha, gomme ge a dira bjalo a:
  - swaragana le merero ye bohlokwa (mohlala, ya leago le ya boitshwaro ya go nyalelana le tikologo le ditokelo tša batho);
  - kgatha tema mererong ya go fapafapana;
  - amogela dikgopolo tša ba bangwe;
  - hlaloša tebelelo ya gagwe;
  - sola;
  - tswalela dikgoba ka go botšiša dipotšišo, go tšweletša dikgetho, go tšweletša dipotšišokakaretšo, go bontšha kgahlego le bohlale;
  - bontšha kamego go ditokelo le maikutlo tša ba bangwe; le go
  - hlohla tirišo ya kgethollo ya polelo.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bontšha mabokgoni a motheo a kgokagano ka go kgatha tema ka mafolofolo mo dipoledišanong, ditherišanong, dipoledišanongnyakišišo, dingangišano tša sehlopha, gomme ge a dira bjalo a:
  - swaragana le merero ye bohlokwa (mohlala, ya leago le ya boitshwaro ya go nyalelana le tikologo le ditokelo tša batho);
  - botšiša dipotšišo tša maleba;
  - amogela dikgopolo tša ba bangwe, a thulane le tšona ka boleta ge go nyakega;
  - sola a be a amogele ge le yena a solwa;
  - tswalela dikgoba ka go botšiša dipotšišo go fihlelela tlhalošo, go tšweletša dikgetho, go tšweletša dipotšišokakaretšo, go bontšha kgahlego ye bohlale;
  - bontšha kamego go ditokelo le maikutlo go ba bangwe mo dipoledišanong ge go nyakega;
  - kgatha tema mererong ya go fapafapana;
  - hlaloša ka botlalo tebelelo ya gagwe;
  - hlohleletša ba bangwe; le go
  - hlohla tirišo ya kgethollo ya polelo.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bontšha mabokgoni a bothatana a kgokagano ka go kgatha tema ka mafolofolo mo dipoledišanong, ditherišanong, dipoledišanongnyakišišo, dingangišanong tša sehlopha, gomme ge a dira bjalo a:
  - swaragana le merero ye bohlokwa (mohlala, ya leago le ya boitshwaro ya go nyalelana le tikologo le ditokelo tša batho);
  - botšiša dipotšišo tša go tsenelela;
  - amogela ditlhohlo le ditsholo ge go nyakega;
  - eta pele dingangišano;
  - tswalela dikgoba ka go botšiša dipotšišo go fihlela tlhalošo, go tšweletša dikgetho, go tšweletša dipotšišokakaretšo, go bontšha kgahlego ye bohlale;
  - bontšha kamego go ditokelo le maikutlo go ba bangwe mo dipoledišanong ge go nyakega;
  - rerišana le ba bangwe diphapano go fihlela tharollo ya go sekamela go yena goba go bao; le go
  - fahlela tebelelo ya gagwe ka go diriša bohlatse le dikgopolo tše bjalo go amogela dikgopolo tša ba bangwe, a thulane le tšona ka boleta ge go nyakega.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 2 (e tšwela pele)

GO BOLELA

Baithuti ba tla boledišana ka boitshepo le bokgoni ge ba bolela bophelong ka kakaretšo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tšweletša polelo ya bomolomo ka nepagalo le ka hloko ye kgolo, ka go hlokomela:
  - pitšo ya mantšu ye e kwagalago;
  - khutšo;
  - fetolafetola lebelo le modumo wa lentšu;
  - maikemišetšo le batheeletši;
  - tirišo ya polelo ya mmele;
  - Ddikwano tša go fapafapana tša leago le tša setšo; le go
  - tirišo ya dithekniki tša kgonthe bjalo ka sehloa le sekasehloa.
- Lemoga le go hlaloša katlego ya kgokagano ya gagwe.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tšweletša polelo ya bomolomo ka nepagalo le ka hloko ye kgolo, ka go hlokomela:
  - pitšo ya mantšu ye e kwagalago;
  - khutšo;
  - fetolafetola lebelo le modumo wa lentšu;
  - maikemišetšo le batheeletši;
  - tirišo ya polelo ya mmele;
  - ditšweletšo tša go fapafapana ka tsela ya:
  - retšistara;
  - segalo;
  - dikwano tša go fapafapana tša leago le tša setšo; le
  - tirišo ya dithekniki tša kgonthe bjalo ka sehloa le sekasehloa, pheteletšo.

- Kgetha le go sekaseka diponagalo tša go hlohleletša katlego ya poledišano ya gagwe.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tšweletša polelo ya bomolomo ka nepagalo le ka sebete, ka go ela hloko:
  - khutšo le mehutana ya lebelo/tempo le modumo wa lentšu mafelong a bohlokwa;
  - fetolafetola lebelo le modumo wa lentšu;
  - maikemišetšo le batheeletši;
  - tirišo ya polelo ya mmele, le dika tša maswao a sefahlego go kgahla babogedi;
  - ditšweletšo tša go fapafapana ka tsela ya:
  - retšistara;
  - segalo;
  - dikwano tša go fapafapana tša leago le tša setšo, le
  - tirišo ya dithekniki tša kgonthe bjalo ka sehloa le sekasehloa, pheteletšo.

- Lekanyetša katlego ya poledišano ya gagwe gomme a tšweletše dikaonafalo.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 3

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o tla kgona go bala ka nepo ya go ikhweletša tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolela ka tshwanelo le ka go tsinkela dikokwane tše bohlokwa tša bophelo tša go lebana le dingwalwa tša bokgabo, setšo le maikutlo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bala ka bolokologi le ka go ipshina le go hwetša tshedimošo mehutangwalweng ya go ithuta ka bophara, go hlaloša kamego le go ahlaahla mehuta ya dingwalwa tšeo a di ratago.
- Balela godimo le fase go nepiša merero ya go fapafapana ka go diriša mekgwa ya maleba ya go bala (mohlala, ka dikakanyo, tshekatsheko, tshinkelo, ditsela tša go hwetša karabo dingwalweng, methopong).
- Kgetha morero, batheeletši le kamano ya sengwalwa.
- Bontšha kwešišo ya tshedimošo ya dingwalwa ka go:
  - kgetha kgopolokgolo le go e hlaloša ka fao a ka e thekgago ka mabaka.
- Hlaola mehutangwalwa ya go fapafapana le diponagalo tša yona gomme a hlaloše ka fao sengwalwa seo se rulagantšwego ka gona (mohlala, direto, ditaodišwana tša dikuranta, dikanegelokopana, dipapatšo, ditaodišwana tša dikgatišobaka tše kopana).

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bala ka bolokologi le ka go ipshina le go hwetša tshedimošo mehutangwalweng ya go ithuta ka bophara, go sekaseka kamego le go ahlaahla mehuta ya dingwalwa tšeo a di ratago, le go tsebiša bangwe dingwalwa.
- Balela godimo le fase go nepiša merero ya go fapafapana ka go logaganya mekgwa ya maleba ya go bala, ya go hlabollwa ka dikgato mabakeng a go feta.
- Sekaseka morero, batheeletši le kamano ya sengwalwa.
- Bontšha kwešišo ya tshedimošo ya dingwalwa ka go:
  - kgetha kgopolokgolo le go e hlaloša ka fao a ka e thekgago ka mabaka;
  - senkasenka dikgopolo ge di seno amogelwa ge go nyakega;
  - diphetho gomme a tšweletše diphetho ka ga dikgopolo tša go bopša ka ditiragalokgolo; le go
  - hlaola le go hlaloša ditebelelo tša go fapafapana.
- Hlaloša ka fao diponagalo tša go fapafapana le thulaganyo ya mehutangwalwa ya go fapana di tšweletšago sengwalwa ka gona (mohlala, direto, dipadinyana, ditaodišwana tša dikuranta, dipukutšatši, mangwalo, dibalade, ditshwaotshwao tša dipuku).

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bala ka botlalo le ka go ipshina le go hwetša tshedimošo mehutangwalweng ya go ithuta ka bophara, go sekaseka kamego le go bapetše mehuta ya dingwalwa tšeo a di ratago, a tsebiše dingwalwa go ba bangwe.
- Balela godimo le fase ka go ikemela go nepiša merero ya go fapafapana ka go logaganya mekgwa ya maleba ya go bala ya go hlabollwa ka dikgato mabakeng a go feta.
- Sekaseka, a hlaloša morero, batheeletši le kamano ya sengwalwa.
- Bontšha kwešišo ya tshedimošo ya go phatlalala ya dingwalwa ka go:
  - kgetha kgopolokgolo le go e hlaloša ka fao a ka e thekgago ka mabaka;
  - senkasenka dikgopolo; le go
  - sekaseka ditebelelo ka go fapafapana.
- Sekaseka mehuta ya go fapana ya dingwalwa ka go hlaloša ka fao diponagalo tša go fapafapana di rulaganywago ka gona le go di tšweletša (mohlala, direto tše telele, dipadinyana, ditaodišwana tša dikuranta, dipukutšatši, mangwalo, dibalade, ditshwaotshwao tša dipuku).

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 3 (e tšwela pele)

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o tla kgona go bala ka nepo ya go ikhweletša tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolela ka tshwanelo le ka go tsinkela dikokwane tše bohlokwa tša bophelo tša go lebana le dingwalwa tša bokgabo, setšo le maikutlo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bontšha kwešišo ya sengwalwa, maikemišetšo le tebanyo ya sona bophelong bja gagwe ka go boledišana ka ga thulaganyo, merero, baanegwa le tikologo

- Hlaola, a sekaseka dithekniki tša go dirišwa ge go tšweletšwa maikutlo a a rilego mo sengwalwengbogelwa, sengwalwengngwalwa le sengwalwengpolelotirišwa bjalo ka:
  - rulaganya dikarolwana (mohlala, kgetho le peakanyo ya diswantšho/dinepe, tirišo ya bogolo bja kgatišo le bja ditlhakangwalwa, tirišo ya mebala);
  - dithekniki tše bonolo tša dingwalwa le tirišo ya polelo (mohlala, lentšutiragatšo, retšistara); le go
  - dithekniki tša khamera le filimi (go tšea diswantšho tša kgole le kgauswi).

- Sekaseka dingwalwa ka tsenelelo:
  - hlaola tebelelo ya mongwadi;
  - hlaola melaetšaširela sengwalweng;
  - hlaola kgapeletšo goba kgetha lehlakore goo go lego molaleng; le go
  - hlaola ditsela tšeo mongwadi a di dirišago ge a rulaganya sengwalwa sa gagwe bjalo ka kgetho ya mantšu.

- Hlaola, a sekaseka merero ya leago, setšo, tikologo le ya boitshwaro ye e tšwelelago sengwalweng (bjalo ka ge e utollwa ke dikarolo tša go fapana tša sengwalwa bjalo ka diteng, polelo, bokgabo, semelo).

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bontšha kwešišo ya sengwalwa, maikemišetšo le tebanyo ya sona bophelong bja gagwe ka go boledišana ka ga thulaganyo, merero, mehola, baanegwa le tikologo.
- Sekaseka dithekniki tša go dirišwa ge go tšweletšwa maikutlo a a rilego mo sengwalwengbogelwa, sengwalwengngwalwa le sengwalwengpolelotirišwa bjalo ka:
  - go šoma ga dithekniki tša dingwalwa le tirišo ya polelo;
  - khuetšo ya dikarolo tša moakanyetšo (mohlala, mohuta le maemo a bokgabo, tirišo ya mmala); le
  - khuetšo ya dithekniki tša khamera le filimi (mohlala, go tšea diswantšho tša kgauswi le tša kgole, bj.bj.).
- Sekaseka dingwalwa ka tsenelelo:
  - ahlaahla tebelelo ya mongwadi;
  - sekaseka melaetšaširela sengwalweng le go kgetha lehlakore;
  - tsinkela ka fao kamano e huetšago molaetša;
  - hlaola tšeo di tlogetšwego sengwalweng, o hlaloše ka go fa mabaka; le go
  - botšiša ge e ba a kwana le melaetša ya sengwalwa.
- Sekaseka dingwalwa tša merero ya leago, setšo, tikologo le ya boitshwaro ye e tšwelelago sengwalweng gomme a hlaole merero ya sengwalwa ya go amana le mehola ya go nyalelana le yona (mohlala, diteng, polelo, bokgabo, tebelelo, semelo).

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bontšha kwešišo ya sengwalwa, maikemišetšo le tebanyo ya sona bophelong bja gagwe ka go boledišana ka ga thulaganyo, merero, mehola, baanegwa le tikologo.
- Sekaseka dithekniki tša go dirišwa ge go tšweletšwa maikutlo a a rilego mo sengwalwengbogelwa, sengwalweng le sengwalwengpolelotirišwa bjalo ka:
  - go šoma ga dithekniki tša dingwalwa le tirišo ya polelo;
  - khuetšo ya dikarolo tša moakanyetšo (mohlala, mohuta le maemo a bokgabo, tirišo ya mmala); le
  - khuetšo ya dithekniki tša khamera le filimi (mohlala, go tšea diswantšho tša kgauswi le tša kgole, bj.bj.).
- Sekaseka dingwalwa ka tsenelelo:
  - ahlaahla tebelelo ya mongwadi;
  - sekaseka melaetšaširela sengwalweng; le go
  - tsinkela ka fao kamano ya leago le setšo e huetšago molaetša ka gona.
- Tsinkela dingwalwa tša merero ya leago, setšo, tikologo le ya boitshwaro ye e tšwelelago sengwalweng gomme a hlaole merero ya sengwalwa ya go amana le mehola ya go nyalelana le yona (mohlala, diteng, polelo, bokgabo, tebelelo, semelo).

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 3 (e tšwela pele)

GO BALA LE GO BOGELA

Moithuti o tla kgona go bala ka nepo ya go ikhweletša tshedimošo le boipshino gomme a kgona go iphetolela ka tshwanelo le ka go tsinkela dikokwane tše bohlokwa tša bophelo tša go lebana le dingwalwa tša bokgabo, setšo le maikutlo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tšweletša mabokgoni a gagwe bjalo ka mmadi.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tšweletša, a sekaseka mabokgoni a gagwe bjalo ka mmadi.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Tšweletša, a sekaseka mabokgoni a gagwe bjalo ka mmadi.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 4

GO NGWALA

Moithuti o tla kgona go ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bala dingwalwakakanywa tša go fapafapana tše di hlaotšwego ka go:
  - hlaloša kakanyo, kgopolo le maikutlo a gagwe le a ba bangwe; le go
  - lemoga tlhamo le thaloko ya polelo ka tsela ya dikanegelo, ditaodišo, dipukutšatši, mangwalo a segwera, dikhathune tša direto le dikoša.

- Tšweletša dingwalwa tša saense le dingwalwapolelotirišwa tša go fapafapana (dingwalwa tša go diriša kgatišo le diswantšhokgopolo) go tšweletša maikutlo a go fapafapana ka go diriša dikarolwana tša dibogelwa le tša moakanyetšo tša maleba ka tsela ya go diriša dikanegelo tša bohlatse, dipostara, dipapatšo, ditshwaotshwao tša dipuku, metswako, ditaelo tša dipapadi.

- Bontšha mabokgoni a motheo mo mehutangwalweng ye e hlaotšwego (mohlala, go tšweletša tikologo le thulaganyo tša dikanegelo, go laola morethetho le morumokwano mo thetong, go diriša polelo ya mehleng ditaelong tše bonolo, go bontšha tatelano ya ditshepedišo).

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bala dingwalwakakanywa tša go fapafapana ka go:
  - hlaloša kakanyo, kgopolo le maikutlo a gagwe le a ba bangwe; le go
  - lemoga tlhamo le tsenelelo ya thaloko ya polelo ka tsela ya dikanegelo, ditaodišo, dipoledišano, mangwalo a segwera, dikhathune tša direto le dikoša.
- Tšweletša dingwalwa tša saense le dingwalwapolelotirišwa tša go fapafapana (dingwalwa tša go diriša kgatišo le diswantšhokgopolo) go tšweletša maikutlo a go fapafapana ka go diriša dikarolwana tša go fapafapana tša dibogelwa le tša moakanyetšo tša maleba ka tsela ya go diriša dikanegelo tša bohlatse, dipego tša diprojeke tša dinyakišišo, diphamfolete, dipostara, ditshwaotshwao tša dipuku.
- Bontšha mabokgoni a motheo a bongwadi a go fapafapana mo mehutangwalweng (mohlala, go tšweletša baanegwa, tikologo le go hlabolla thulaganyo ya dikanegelo, le go hlaloša bongwadi ka go diriša tshwantšhokgopolo diretong).

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Bala dingwalwakakanywa tša go fapafapana ka go:
  - hlaloša kakanyo, kgopolo le maikutlo a gagwe le a ba bangwe; le go
  - lemoga tlhamo le tsenelelo ya thaloko ya polelo ka tsela ya dikanegelo, ditaodišo, dipoledišano, mangwalo a segwera, dikhathune tša direto le dikoša, dikanegelokopana tša motheo, diterama tša radio.
- Tšweletša dingwalwa tša saense le dingwalwapolelotirišwa tša go fapafapana (dingwalwa tša go diriša kgatišo le diswantšhokgopolo) go tšweletša maikutlo a go fapafapana ka go diriša dikarolwana tša go fapafapana tša dibogelwa le tša moakanyetšo tša maleba ka tsela ya go diriša emeile, dipego ka ga merero ya bjale dipapatšo, ditshwaotshwao tša difilimi, dikanegelo tša bohlatse, dipego tša dikuranta, kanegelophelo ya mošomo, diagenda, metsotso ya dikopano, diprojeke tša dinyakišišo, diphamfolete, dipostara, ditshwaotshwao tša dipuku.
- Bontšha mabokgoni a a hlabologilego a bongwadi a go fapafapana mo mehutangwalweng (mohlala, go hlabolla baanegwa, tikologo le go hlabolla thulaganyo ya dikanegelo, le go hlaloša bongwadi ka go diriša tshwantšhokgopolo diretong).

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 4 (e tšwela pele)

GO NGWALA

Moithuti o tla kgona go ngwala mehuta ye e fapafapanego ya dingwalwa tša nnete le tša boikgopolelo a lebeletše mafapha a a fapafapanego

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša tshepetšo ya go ngwala ka thekgo ya tirišanommogo ya go hlama dingwalwa ka go:
  - kgetha, a lemoga ditaba/direrwa ka go rerišana mmogo, ka go diriša mehutahuta ya mananeo;
  - diriša dingwalwa tše dingwe bjalo ka mehlala bongwading;
  - rulaganya, a hlabolla sererwa/taba ka go diriša tshedimošo ya go tšwa methopong ye mengwe;
  - rulaganya dikgopolo ka togagano ka boleta le ka tatelano ye botse go tšweletša sehlangwa sa mathomo;
  - tšweletša sehlangwa sa mathomo, ka go ela hloko morero, batheeletši, tirišo ya polelo, thulaganyo ye botse le poeletšo ya maleba;
  - tšweletša, a sekaseka bongwadi bja gagwe le bja sehlopha, ka go bontšha kamego mererong ya ditokelo le maikutlo a ba bangwe;
  - bala gape gomme a phošolle diphošo mo sehlangweng sa mafelelo ka go bontšha tsebo ya polelo go ya ka kamano, ka go nepiša thutapolelo, mopeleto le tlotlontšu tša go lebana le kreiti yeo; le go
  - gatiša sengwalwa sa mafelelo ka go hlokomela tšweletšo le dikarolo tša motheo tša moakanyetšo.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša tshepetšo ya go ngwala ka thekgo ya tirišanommogo le boikemelo bja go hlama dingwalwa ka go:
  - kgetha le go lemoga ditaba/direrwa ka go rerišana mmogo, ka go diriša mehutahuta ya mananeo;
  - diriša dingwalwa tše dingwe tše bothatana bjalo ka mehlala bongwading;
  - rulaganya le go hlabolla sererwa/taba ka go diriša tshedimošo ya maleba ya go tšwa methopong ye mengwe;
  - rulaganya dikgopolo ka togagano le ka tatelano ye botse go tšweletša sehlangwa sa mathomo;
  - tšweletša dihlangwa tša mathomo tše ntši ka go ela hloko morero, batheeletši, tirišo ya polelo, thulaganyo ye bothata gammogo le dikarolwana tše bonolo tša mongwalelo, le poeletšo ya maleba;
  - ka tsenelelo a tšweletša bongwadi bja gagwe le bja sehlopha, ka go bontšha ditšhišinyo tša kamego mererong ya ditokelo le maikutlo a ba bangwe go dira ditshwaotshwao, go bontšha kamego go ditokelo le maikutlo a ba bangwe;
  - bala gape gomme a phošolle sehlangwa ka go diriša tsebo ya polelo go ya ka kamano ya tshwanelo ya kreiti; le go
  - gatiša sengwalwa sa mafelelo ka go hlokomela tšweletšotsenelelo le dikarolo tša motheo tša moakanyetšo.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša tshepetšo ya go ngwala ka boikemelo le ka bolokologi ka tsela ya go hlama dingwalwa ka go:
  - kgetha le go lemoga ditaba/direrwa tše bothatana ka go rerišana mmogo, ka go diriša mehutahuta ya mananeo;
  - diriša dingwalwa tše dingwe tše bothatana bjalo ka mehlala bongwading;
  - rulaganya le go hlabolla sererwa/taba ka go hlaola tshedimošo ya maleba ya go tšwa methopong ye mengwe;
  - rulaganya dikgopolo ka togagano le ka tatelano ye botse go tšweletša sehlangwa sa mathomo;
  - tsinkela dihlangwa tša mathomo tše ntši ka go ela hloko morero, tebelelo, batheeletši, tirišo ya polelo, thulaganyo ye bothata gammogo le dikarolwana tše bonolo tša mongwalelo, le poeletšo ya maleba, maemo a mmadi, tirišo ya polelo, go kgetha lehlakore, dithulaganyo tše bothatana, dikarolo tša go fapana tša mongwalelo;
  - tsinkela bongwadi bja gagwe le bja sehlopha; sekaseka le go dira ditshwaotshwao ka go bontšha go amega malebana le ditokelo, maikutlo le mongwalelo wa gagwe le wa ba bangwe;
  - gatiša sengwalwa sa mafelelo ka go hlokomela tšweletšotsenelelo le dikarolo tša motheo tša moakanyetšo; le go
  - badišiša le go phošolla sehlangwa sa mafelelo ka go diriša tsebo ya polelo go ya ka maemo a tshwanelo a kreiti.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 5

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla kgona go diriša polelo go nagana le go gopodišiša, ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya gomme a e diriša go ithuta polelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nagana le go gopodišiša:
  - hlokomedišiša, a sekaseka tlhalošo, le ka go hlaloša maikemišetšo a mongwadi ge go hlathollwa seng-walwa sa go ngwalwa, sa go bogelwa le sa go theeletšwa mo mererong yohle ya kharikhulamo:
  - hlaloša lebaka le pheletšo;
  - lekola dikgonagalo ka go kgetha dikgonagalo tše kaone;
  - hlaloša, a hlabolla tebelelo ya gagwe ya go kwagala;
  - thekga poledišano/ngangišano ka mabaka a go kwagala a go fapafapana (mohlala, dipalopalo le tše dingwe);
  - diriša dipotšišo go hlabolla kgopolo ya gagwe goba ya ba bangwe; le go
  - diriša dibopego tša polelo ya mmakgonthe go hlaloša kgopolo ye bothata (mohlala, tirišo ya medirišopealano “ge ditlabakelo di be di le gona go be go ka se be mathata a.”).

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nagana le go gopodišiša:
  - diriša mabokgoni a go nagana le go gopola mo dikamanong tša go fapafapana go phatlalala le kharikhulamo;
  - sekaseka le go hlaloša tebelelo le maemo a mongwadi dingwalweng ka go fapafapana;
  - hlaloša, a sekaseka lebaka le pheletšo (Ke ka lebaka la eng go diregile bjalo? Taba yeo e hlotšwe ke eng ge e tlo ba ka tsela yeo?);
  - tšweletša ngangišano ye e lego kgahlanong le ya ba bangwe a fe mabaka (mohlala, Ga ke kwane le seo ka gobane...Ke thekga polelo ya ka ka...);
  - lemoga, a hlaloša lebaka la go amogela tshedimošo goba go ganana le taba yeo;
  - tšweletša boitemogelo bja gagwe go thekga tebelelo ye e rilego; le go
  - botšišiša, a swantšha tharollo ya mathata gammogo le go hlabolla monagano mabapi le merero ye bothatana: dikgopolo le maikutlo a bothatana (mohlala, merero ya ditokelo tša batho, merero ya tikologo, kgakanego, ditaba/direrwa tša go phatlalala le kharikhulamo).

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nagana le go gopodišiša:
  - diriša mabokgoni a go nagana le go gopola mo dikamanong tša go fapafapana go phatlalala le kharikhulamo le mo tikologong;
  - lemoga, le go sekaseka le go hlaloša tebelelo le maemo a mongwadi dingwalweng ka go fapafapana;
  - sekaseka lebaka le pheletšo ka tsenelelo mo dingwalweng go phatlalala le kharikhulamo (Ke ka lebaka la eng go diregile bjalo? Taba yeo e hlotšwe ke eng ge e tlo ba ka tsela yeo?);
  - hlabolla, a diriša dingangišano ka go:
    - kwagala mo go mmadi le go motheeletši;
    - akanyetša dikarabo le kganano.
  - tšweletša boitemogelo ka go bo farologanya le bja ba bangwe go hlagiša tebelelo ya gagwe;
  - diriša dipotšišo, methopo le tshekatsheko go hlabolla go nagana go go tseneletšego le go rarolla mathata;
  - tšweletša ngagišano le go hlagiša mabaka; le go
  - diriša tshedimošo ya nnete le go hlatholla dipalopalo ka sebete go thekga ngangišano yeo.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 5 (e tšwela pele)

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla kgona go diriša polelo go nagana le go gopodišiša, ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya gomme a e diriša go ithuta polelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nyakišiša le go lemoga go:
  - kgetha tshedimošo yeo e tsomegago go thuša dinyakišišong tša bothata;
  - diriša mantšu le dikgopolo tše bohlokwa go hlaola methopo ya maleba ya tshedimošo;
  - theeletša, a bala le go bogela dingwalwa tša go tšwa methopong ya go fapafapana go kgoboketša le go kgetha dikgopolo;
  - diriša dithekniki le dikwano tša go hwetša tsebo ka tshwanelo ge go ngwalollwa tshedimošo go tšwa methopong (mohlala, ngwala: mongwadi, leina/thaetlele, tšatšikgwedi, mogatiši, nomoro ya letlakala, website, bjalobjalo; le go
  - rulaganya mananeotogagano go phatlalala le diarea ka moka tša go ithuta gomme a hlagiše setšweletšwa sa mabonwa.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nyakišiša le go lemoga go:
  - botšiša dipotšišo ka ga merero ya bosetšhaba le ya go phatlalala le kharikhulamo (mohlala, kotlo: legotlo le lefa ka setopo, dingangišano tša tikologo);
  - dira dinyakišišo tša go ikemela ka go hlokomedišiša palo ya dikgonagalo;
  - hwetša le go fihlelela tshedimošo go tšwa methopong ya go fapafapana (mohlala, radio, inthanete, mehutahutana ya dingwalwa tša go ngwalwa, makgobapuku);
  - betla tirišo ya maleba ya go diriša dithekniki le dikwano ge go ngwalollwa tshedimošo ya go tšwa methopong (mohlala, ngwala: mongwadi, leina/thaetlele, tšatšikgwedi, bagatiši, nomoro ya matlakala, website); le go
  - swaragana le mošomo/diprojeke wo bothatana mo go diarea tša go ithuta le go tšweletša setšweletšwatswako.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go nyakišiša le go lemoga ka go:
  - botšiša dipotšišo ka ga merero ya bosetšhaba le ya go phatlalala le kharikhulamo (mohlala, HIV/AIDS, go gola ga mašokotšo ka pankeng);
  - lemoga ge seboledi/mothopo se sa kwagale gabotse, bohlatse bja ditlaišo, go llela dilo moo go sego tshwanelo, go botšiša dipotšišo tša maleba go hwetša tshedimošo;
  - botšiša le go lekanyetša dikgonagalo;
  - diriša mekgwa ya go fapafapana go beakanya, go rulaganya le go tšweletša dinyakišišo ka ga sererwa/taba se se rilego (mo dipolelong le mo go diarea tša go ithuta;
  - swaragana le mošomo/diprojeke wo bothatana mo go diarea tša go ithuta le go tšweletša setšweletšwatswako;
  - akanya ditebelelo tša go fapafapana ge a kgetha tshedimošo; le go
  - oketša methopo le mekgwa ya go humana lefelo, tshedimošo ya mmakgonthe (mohlala, dipolelotirišwa le dielektroniki tše dingwe, bjalo ka bolotwangwalwa bja dikuranta, difilimi tša ditshwantšhotumo, makgobapuku a a sego a mehleng).

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 5 (e tšwela pele)

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla kgona go diriša polelo go nagana le go gopodišiša, ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya gomme a e diriša go ithuta polelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Sepetša tshedimošo:
  - ngwalolla tshedimošo ka tsela ye e tlogo hwetša-gala gabonolo (mohlala, mananeo, ditshwaotshwao, dikakaretšo);
  - rulaganya tshedimošo ka tshwanelo (mohlala, go ya ka nako, ka bohlokwa);
  - fetola tshedimošo ya sebopego [goba polelo ge go nyakega] go ya go ye nngwe (mohlala, go bopa ditemana ka diswantšho, mananeo a kakaretšo);
  - tšweletša ka tsenelelo kabagano le tlhohlo ya dikgopolo;
  - bapetša ditebelelo tša go fapafapana, le go hlaola dikwano le diphapano;
  - diriša polelo ya mmakgonthe ge go dirwa dipapatšo (mohlala, go swana le, ka lehlakoreng le lengwe, ka thoko ye nngwe); le go
  - kgetha tshedimošo ye kaonekaone ya maleba go tšwa methopong le bathong ba go fapafapana, a e nyalanye le dikgopolo tša gagwe go bopa mošomo wo o logaganego wa moomela.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Sepetša tshedimošo:
  - Ttsopola, a logaganya tshedimošo, ka go diriša mabokgoni a go theeletša, go bala, go ngwala le go bogela;
  - fetola tshedimošo go tšwa lehlakoreng le go ya go le lengwe, goba go tšwa polelong ye go ya go ye nngwe (go fetolela);
  - tšweletša dikgopolo ka molomo le ka go ngwala tše di tlogo dirišwa ka mekgwa ya go tsenelela ge go dirišwa tsebo ya polelo (mohlala, go ngwala mafoko a bonolo go ya go a bothata);
  - dira diteko tša go fapafapana tša go ngwalolla ditaba/dintlha le go dira/bontšha dintlha (mohlala, go tšea dintlha mabakeng a go fapafapana ka go diriša dikhutsofatšo ge go peletwa);
  - hlokomela ditaba tše go bolelwago ka tšona; le go
  - akaretša tshedimošo goba go hlaola dikgopolo, go hlopha le go rulaganya gammogo le go tšweletša setšweletšwa ka kelo hloko.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Sepetša tshedimošo:
  - hlabolla mabokgoni a go tšea le go bopa dintlha dingwalweng (mohlala, kgetha, late-lanya, hlopha le go rulaganya tshedimošo ka go diriša mananeo, dikrafo) go akaretšwa le merero ya methopo ka botlalo;
  - fetola tshedimošo go tšwa lehlakoreng le go ya go le lengwe, goba go tšwa polelong ye go ya go ye nngwe (go fetolela);
  - Ssekaseka botshepegi bja tshedimošo magareng ga ya go gatišwa le ya dipolelotirišwa (mohlala, merero ya ditaba tša bjale);
  - ngwala, a bolela ka go diriša dibopego tša polelo le tša thutapolelo ye thatana go bontšha kwešišo; le go
  - kgetha tshedimošo ye kaonekaone go tšwa methopong ya go fapafapana le go batho ba go fapana, ka go di logaganya le dikgopolo tša gagwe go bopa sengwalwa sa mmakgonthe.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 5 (e tšwela pele)

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla kgona go diriša polelo go nagana le go gopodišiša, ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya gomme a e diriša go ithuta polelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Nagana go hlama:
  - akanya ka go bona selo ka mahlo a moya, a lore a phegelela go hwetša tlhalošo ya go rarolla mathata;
  - nagana dikgonagalo go katološa kgopolo (sererwakakanywa le go akanyetša dilo);
  - lekola diphapano le tirišo ya tšona go fihlelela se sengwe (mohlala, diphapano tša boitemogelo, setšo, dikgahlego le bomotho);
  - diriša bongwadi go hlabolla dikgopolo (mohlala, dijenale, go ngangišana/rerišana mmogo go fihlela kgopolo ye e rilego, go ngwala ka bolokologi);
  - bapetša ka fao dipolelo tša go fapana di hlalošago mareo ka gona mo go diarea tša go fapana tša go ithuta, le go hlola kgokagano go thuša kwešišano gape le go thuša tharollo ya mathata; le go
  - diriša polelo go phatlalala le kharikhulamo go rarolla mathata (mohlala, go hlakahlakanya dipolelo).

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Nagana go hlama:
  - akanya ka go bona selo ka mahlo a moya, a lore a phegelela go hwetša tlhalošo ya go rarolla mathata;
  - nagana dikgonagalo go katološa kgopolo (sererwakakanywa le go akanyetša dilo);
  - lekola diphapano le tirišo ya tšona go fihlelela se sengwe (mohlala, diphapano tša boitemogelo, setšo, dikgahlego le bomotho);
  - ngwalela go dira diteko go lemoga dikgopolo, maikutlo le boitemogelokakanywa; le go
  - bapetša ka fao dipolelo tša go fapafapana di dirišwago meroro ya diarea tša go ithuta, le go bopa tlemagano go thuša kwešišo le go thuša tharollo ya mathata.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Nagana go hlama:
  - akanya ka go bona selo ka mahlo a moya, a lore a phegelela go hwetša tlhalošo ya go rarolla mathata;
  - nagana dikgonagalo go katološa kgopolo (sererwakakanywa le go akanyetša dilo);
  - diriša mekgwa ya go fapafapana ka go lemoga dikgopolo tše di katološitšwego (mohlala, go ngwala, go thala, go tantsha, go diragatša);
  - ngwalela go dira diteko go lemoga dikgopolo, maikutlo le boitemogelokakanywa; le go
  - bapetša ka fao dipolelo tša go fapafapana di dirišwago ka gona mererong ya diarea tša go ithuta, le go bopa tlemagano go thuša kwešišo le go thuša tharollo ya mathata.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 5 (e tšwela pele)

GO NAGANA LE GO GOPODIŠIŠA

Moithuti o tla kgona go diriša polelo go nagana le go gopodišiša, ka go realo a hwetša tsebo yeo a tlogo e beakanya gomme a e diriša go ithuta polelo

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go tšweletša:
  - seo se kwewago goba se balwago le go botšiša dipotšišo tša go hlohletša go nagana;
  - tlhabollo ya bokgoni bja gagwe bjalo ka seboledi, motheeletši le mongwadi dikamanong tša go tsebega, le go kgetha dikarolo tšeo go ka bago dikaonafatšo go tšona; le go
  - bokgoni bja gagwe bjalo ka motšweletši wa dikgopolo mererong ya sehlopha le go kgetha dibaka tša tlhabollo.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go tšweletša:
  - seo se kwewago goba se balwago le go botšiša dipotšišo tša go hlohletša go nagana;
  - tlhabollo ya bokgoni bja gagwe bjalo ka seboledi, motheeletši le mongwadi dikamanong tša go fapafapana, le go kgetha dikarolo tšeo go ka bago dikaonafatšo go tšona; le go
  - logaganya tšweletšo ya bokgoni bja motho bjalo ka mokgathatema sehlopheng le go hlaola dibaka tše dingwe tša tlhabollo.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Diriša polelo go tšweletša:
  - seo se kwewago goba se balwago le go botšiša dipotšišo tša go hlohletša go nagana;
  - tšweletša le go sekaseka nepagalo ya tshedimošo mošomong wa moithuti le wa ba bangwe;
  - lekola ka tsenelelo mabokgoni a bobadi, bongwadi le botheeletši bja gagwe, go akaretšwa le ditlwaelo le maitemogelo le mafelo a a tsomago tlhabollo;
  - tšweletša le go botšiša dipotšišo tša go tsenelela le go fetola ditebelelo (go akaretšwa go hlohla ditumelo le ditlwaelo) tšeo di bonwago, di kwewago le tše di balwago; le go
  - tsinkela dikgopolo tša gagwe, ge e ba ke tša maleba, morago ga go kwa goba go bala dikgopolo tša ba bangwe.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 6

SEBOPEGO LE TIRIŠO YA POLELO

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlama le go hlatholla dingwalwa

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mantšu go:
  - diriša mekgwa ya go fapana ya go peleta mantšu ao e sego a mehleng;
  - hlama lenaneo la mopeleto wa gagwe le pukuntšu ya mantšu a gagwe go phatlalala le kharikhulamo;
  - diriša pukuntšu le thesaurose go oketša tlotlontšu le go kaonafatša mopeleto;
  - diriša dikhutsofatšo le diakronimi tša go tsebega ka tshwanelo;
  - hlaola le go diriša magoro a maina a go swana/sehlopha se tee, goba ao a amanago go hlabolla tlotlontšu ya go lebana le kamano;
  - hlaola dihlogo le meselana tša go fapafapana go šogana le tlhalošo; le go
  - sekaseka ka fao dipolelo di adimanago mantšu ka gona, go tšwa polelong ye go ya go ye nngwe, le ka fao mantšu a mafsa a bopšago ka gona le go a dirišwa ka tshwanelo.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mantšu go:
  - diriša mekgwanakgwana ya go fapana ya go peleta mantšu ao e sego a mehleng;
  - hlama lenaneo la mopeleto wa gagwe le pukuntšu ya mantšu a gagwe go phatlalala le kharikhulamo ka go sekaseka mantšu ao a fago bothata;
  - diriša pukuntšu le thesaurose go oketša nyakišišo ya tlotlontšu le kaonafatšo ya mopeleto;
  - diriša dikhutsofatšo le diakronimi tša go tsebega ka tshwanelo;
  - diriša magaro a maina a go swana/sehlopha se tee, goba ao a amanago go hlabolla tlotlontšu ya go lebana le kamano;
  - diriša dihlogo le meselana tša go fapafapana go šogana le tlhalošo; le go
  - hlaloša ka fao dipolelo di adimanago mantšu ka gona, go tšwa polelong ye go ya go ye nngwe, le ka fao mantšu a mafsa a bopšago ka gona le go dirišwa ka tshwanelo.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mantšu go:
  - diriša mekgwanakgwana ya go fapana ya go peleta mantšu ao e sego a mehleng le go ahlaahla mekgwa yeo e dirišwago;
  - hlama lenaneo la mopeleto wa gagwe le pukuntšu ya mantšu a gagwe go phatlalala le kharikhulamo ka go sekaseka mantšu ao a fago bothata;
  - diriša pukuntšu le thesaurose go oketša nyakišišo ya tlotlontšu le kaonafatšo ya mopeleto le tlhabollo ya mantšu;
  - diriša dikhutsofatšo le diakronimi tša go tsebega ka tshwanelo;
  - hlaloša, a diriša maina a go swana/sehlopha se tee, goba ao a amanago go hlabolla tlotlontšu ya go lebana le kamano;
  - diriša dihlogo le meselana tša go fapafapana go šogana le tlhalošo; le go
  - tsinkela ka fao dipolelo di adimanago mantšu ka gona, go tšwa polelong ye go ya go ye nngwe, le ka fao mantšu a mafsa a bopšago ka gona le go dirišwa ka tshwanelo.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 6 (e tšwela pele)

SEBOPEGO LE TIRIŠO YA POLELO

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlama le go hlatholla dingwalwa

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mafoko go:
  - hlaola le go diriša maina, madiri, medirišo, mahlaodi, mašala, matlema, makopanyi, makgoke-di, malahlelwa, maekiši;
  - hlaola le go diriša dithabe ka mehutahuta ya tšona ka nepagalo le ka tshwanelo;
  - hlaola le go diriša dithabeamanyi le mašalaamanyi;
  - diriša mehuta ya go fapafapana ya mafoko, bjalo ka dipego, dipotšišo, ditaelo le ditlabego;
  - hlaola le go diriša dikarolo tša lefoko bjalo ka sediri, lediri le sedirwa, thabeina); le go
  - diriša maswaodikga ka go fapafapana ga ona ka tshwanelo (mohlala, kgorwana, khutlo).

- Šoma ka dingwalwa go:
  - tirišo ya direrwa/ditaba tša go fapafapana ka go di thekga ka mafoko (mohlala, go bopa lefoko la go thewa godimo ga sererwa/taba kua mafelelong) go hlabolla togagano ya ditemana;
  - diriša mantšukopanyi bjalo ka le ge go le bjalo, ka tsela yeo, go hlabolla tatelano ya dikgopolo temaneng;
  - swaraganya mafoko ka go a kgokaganya le ditemana bjalo ka poeletšo ya mantšu, mašala, mantšu a go se amogelwe polelong; le go
  - latelanya ditemana ka tshwanelo go bopa dingwalwa tše tetelele.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mafoko go:
  - hlaola le go diriša maina, madiri, medirišo, mahlaodi, mašala, matlema, makopanyi, makgokedi, malahlelwa, maekiši;
  - hlaola le go diriša dithabe ka mehutahuta ya tšona ka nepagalo le ka tshwanelo;
  - hlaola le go diriša dithabeamanyi le mašalaamanyi;
  - sekaseka phapano ya thutapolelo magareng ga dipego, dipotšišo, ditaelo le ditlabego;
  - hlaola le go diriša dikarolo tša lefoko bjalo ka sediri, lediri le sedirwa, thabeina, mohlala, khutšwana e kgaoganya matseno a sekafoko le bogolo bja lefoko leo, le go kgaoganya dikafoko le dithabe temaneng; le go
  - diriša maswaodikga ka go fapafapana ga ona ka tshwanelo, mohlala, kgorwana, khutlo).

- Šoma ka dingwalwa go:
  - tirišo ya direrwa/ditaba tša go fapafapana ka go di thekga ka mafoko (mohlala, go bopa lefoko la go thewa godimo ga sererwa/taba kua mafelelong) go hlabolla togagano ya ditemana;
  - diriša mantšukopanyi bjalo ka le ge go le bjalo, ka tsela yeo, go hlabolla tatelano ya dikgopolo temaneng;
  - swaraganya mafoko ka go a kgokaganya le ditemana bjalo ka poeletšo ya mantšu, mašala, mantšu a go dirišwa mmogo polelong; le go
  - latelanya ditemana ka tshwanelo go bopa dingwalwa tše tetelele.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Šoma ka mafoko go:
  - hlaola le go diriša maina, madiri, medirišo, mahlaodi, mašala, matlema, makopanyi, makgokedi, malahlelwa, maekiši;
  - hlaola, a diriša dithabe ka mehutahuta ya tšona ka nepagalo le ka tshwanelo;
  - diriša tirwa go nepiša sedirwa lefokong (mohlala, Kgomo e gangwa ke modiši);
  - sekaseka phapano ya thutapolelo magareng ga dipego, dipotšišo, ditaelo le ditlabego;
  - hlaola, a diriša dikarolo tša lefoko bjalo ka sediri, lediri le sedirwa, thabeina, mohlala, khutšwana e kgaoganya matseno a sekafoko le bogolo bja lefoko leo, le go kgaoganya dikafoko le dithabe temaneng; le go
  - diriša maswaodikga ka go fapafapana ga ona ka tshwanelo, mohlala, kgorwana, khutlo).

- Šoma ka dingwalwa go:
  - tirišo ya direrwa/ditaba tša go fapafapana ka go di thekga ka mafoko (mohlala, go bopa lefoko la go thewa godimo ga sererwa/taba kua mafelelong) go hlabolla togagano ya ditemana;
  - diriša mantšukopanyi bjalo ka le ge go le bjalo, ka tsela yeo, go hlabolla tatelano ya dikgopolo temaneng;
  - swaraganya mafoko ka go a kgokaganya le ditemana bjalo ka poeletšo ya mantšu, mašala, mantšu a go dirišwa mmogo polelong; le go
  - latelanya ditemana ka tshwanelo go bopa dingwalwa tše tetelele.

Kreiti ya 7

Tetelo ya go ithuta ya 6 (e tšwela pele)

SEBOPEGO LE TIRIŠO YA POLELO

Moithuti o kgona go diriša medumo, mantšu le thutapolelo go hlama le go hlatholla dingwalwa

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Hlabolla temogo le tirišo ya mongwalelo:
  - diriša botelele le mehutahuta ya mafoko;
  - farologanya magareng ga polelo ya semmušo le yeo e sego ya semmušo; le go
  - diriša dika le diema ka tshwanelo mo polelong.

- Hlabolla temogo ye e tseneletšego ya polelo:
  - hlaola dingwalwa tšeo go tšona polelo e sa bolelego thwi seo go bolelwago ka sona, lemoga ditlhalošo tšeo go bolelwago ka tšona;
  - hlaola tirišo ya polelo ye bohlale; le go
  - hlaola le go diriša mantšu ao a bontšhago maikutlo mererong ya bong, semorafe, tikologo, maphelo le merero ya leago le setšo.

- Diriša polelokakanywa, mohlala, ditaba tša mabapi le mafokonolo, mafokontši le mafokofokwana.

Kreiti ya 8

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Hlabolla temogo le tirišo ya mongwalelo:
  - sekaseka le go diriša botelele le mehutahuta ya mafoko;
  - farologanya magareng ga polelo ya semmušo le yeo e sego ya semmušo le go diriša mongwalelo wa maleba ge go ngwalwa goba ge go bolelwa; le go
  - diriša dika le diema ka tlhohleletšo le ka tshwanelo mo polelong.

- Hlabolla temogo ye e tseneletšego ya polelo:
  - hlaola dingwalwa tšeo go tšona polelo e sa bolelego thwi seo go bolelwago ka sona, lemoga ditlhalošontši tšeo go bolelwago ka tšona;
  - hlaola tirišo ya polelo ye bohlale, ngwalolla gape taba yeo ntle le khuduego; le go
  - logaganya kgetho le tirišo ya mantšu ao a bontšhago maikutlo mererong ya bong, semorafe, tikologo, maphelo le merero ya leago le setšo.

- Diriša polelokakanywa, mohlala, thesaurose, diakronimi, ditaodišwana, dithabeamanyi.

Kreiti ya 9

Maemo a Kelo

Re lemoga se ge moithuti a:

- Hlabolla temogo le tirišo ya mongwalelo:
  - diriša botelele le mehutahuta ya mafoko;
  - farologanya magareng ga polelo ya semmušo le yeo e sego ya semmušo le go diriša mongwalelo wa maleba ge go ngwalwa goba ge go bolelwa;
  - diriša dika le diema ka tlhohleletšo le ka tshwanelo mo polelong; le go
  - tlogela go diriša dikgopolo tše di sa kwagalego.

- Hlabolla temogo ye e tseneletšego ya polelo:
  - hlaola dingwalwa tšeo go tšona polelo e sa bolelego thwi seo go bolelwago ka sona, lemoga ditlhalošontši tšeo go bolelwago ka tšona;
  - sekaseka tirišo ya polelo ye bohlale, ngwalolla gape taba yeo ntle le khuduego; le go
  - sekaseka tirišo ya mantšu a tumelo go bontšha kamego mererong ya bong, semorafe, tikologo, maphelo le merero ye mengwe ya leago le setšo.

- Diriša polelokakanywa, mohlala, mantšu (polelo) ao a dirišwago kudu, togagano, tatelano, maswaodikga.

TIRISANO
WORKING TOGETHER

KGAOLO YA 5
KELO YA MOITHUTI

MATSENO

Tlhako ya kelo ya Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba sa Dikreiti tša R-9 (dikolong) se theilwe godimo ga dikokwane tša thuto ya go thewa godimo ga ditetelo. Kelo e swanetše go tšweletša katlego ya moithuti ka tsela ya maleba, le go kgonthiša gore baithuti ba logaganywe le gore ba diriše tsebo le mabokgoni ka tshwanelo. Kelo, gape, e swanetše go thuša baithuti go dira diphetho ka ga mabokgoni a bona gore ba kgone go fihlelela maikemišetšo a bona a go amana le kgatelopele le go hlohleletša go ithuta.

Go thuša mo tshepetšong ya kelo ya moithuti, Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba se:

- tšweletša ditetelo tša go ithuta gammogo le maemo a kelo mo go area ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta mo go kgato ya Thutokakaretšo le Tlhahlo (Dikreiti tša R-9);
- akanyetša ditetelotsenelelo le ditetelotlhabollo ka gare ga ditetelo tša go ithuta le maemo a kelo;
- bea maemo a kelo mo modung wa tshepetšo ya kelo kreiting ye nngwe le ye nngwe. Maemo a kelo a hlaloša kgato yeo baithuti ba swanetšego go bontšha katlego ya bona ya ditetelo tša go ithuta ka tsela ya go teba ya go utolla katlego ya bona.

Seswantšho se se latelago se laetša kamano magareng ga dikarolwana tša moakanyetšo wa Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba:

DIKOKWANE TŠA KELO TŠE DI DIRIŠWAGO MO GO THUTO YA GO THEWA GODIMO GA DITETELO

Tlhalošo

Kelo mo go Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo go Dikreiti tša R-9 (dikolong) ke tshepetšo ye e tšwelago pele, ye e beakantšwego, ya go kgoboketša tshedimošo ya go ela bokgooni bja baithuti ka go bo bapetša le maemo a kelo go ya ka ditetelo tša go ithuta. E nyaka tlhabološo ye e tiilego ya dinyakwa gammogo le mekgwa ya maleba yeo e tlogo kgontšha baithuti go fana ka pegelo ye bohlokwa go baithuti le go begela batswadi le batho ba bangwe bao ba nago le kgahlego mererong yeo.

Dikarolwana tše bohlokwa

Thuto ya go thewa godimo ga ditetelo ke mokgwa wa go ruta le go ithuta woo o hlalošago ka nepagalo tšeo go letetšwego gore moithuti a di fihlelele. Kokwane ye bohlokwa ya yona e lebane le gore morutiši o bolela pele ga nako tšeo go letetšwego gore baithuti ba di fihlelele. Mošomo wa morutiši ke go thuša go ruta baithuti go fihlelela dinyakwa tša kelo ya go ithuta go ya ka kharikhulamo; mošomo wa baithuti ke go ithuta goba go phethagatša maemo ao a letetšwego a kelo. Kelo e bohlokwa mo thutong ya go thewa godimo ga ditetelo ka gobane ke setlabakelo sa go ela/lekanyetša phihlelelo ya moithuti mo kreiting ye nngwe le ye nngwe.

Go thuša baithuti go fihlelela bokgoni bja bona ka botlalo, kelo e swanetše go:

- bonagala le go nepiša ka tshwanelo;
- logaganywa le go ruta le go ithuta;
- thewa godimo ga dinyakwa goba maemo;
- logaganywa, ka go diriša mešomo ya go nyalelana, go akaretšwa le mekgwa, le kamano; le go
- loka, botega, kgotsofatša, gata mošito o tee le moithuti le gore e be ya go kobega ka tshwanelo go dumelela go oketšego ga dibaka.

Maikemišetšo a maemo a kelo

Maikemišetšo a magolo a go ela baithuti ke gore ba gole le gore ba hlabologe. Ka tsela yeo kelo e dirišetšwa go hlokomela kgatelopele ya baithuti le go kgonagatša go ithuta. Tirišo ye nngwe ya kelo e akaretša:

- *Kelo ya motheo ya go ithuta pele ga mathomo a thuto*
  Gantši kelotheo (ya motheo) e direga mo mathomong a kreiti goba sehlopha go kgonthiša seo baithuti ba šetšego ba se tseba. E thuša baithuti go rulaganya mananeo le mešomo ya go ithuta.

- *Kelonyakišišo*
  Kelonyakišišo e dirišwa go hwetša mekgwa le mabaka a ditšhitiša/mapheko a go ithuta ao a itemogelwago ke baithuti ba ba rilego. E latelwa ke tlhahlo, thekgo ya maleba le mekgwa ya tsenelano.

- *Kelo ya fomatifi*
  Kelo ya fomatifi e dirišwa go hlokomela le go thekga tshepetšo ya go ithuta le go ruta, gomme gape e sedimoša baithuti le barutiši ka ga kgatelopele ya go ithuta. Pegelo ya maleba e fiwa go kgontšha baithuti go gola.

- *Kelo ya samatifi*
  Kelo ya samatifi e hlaloša seswantšhokakaretšo sa kgatelopele ya baithuti mo nakong ye filwego, mohlala, mo mafelelong a sehla goba ngwaga, goba ge go le tšhutišo go ya sekolong se sengwe.

- *Kelo ka lenaneo*
  Kelo go ya ka lenaneo ke tsela ya go hlokomela bokgoni bja lenaneo la thuto. Karolwana ya yona ke kelo ya bokgoni bja moithuti ge bo bapetšwa le dinyakwa tša bosetšhaba. Kelo ya go ya ka lenaneo e phethagatšwa mo mafelelong a sehlopha se sengwe le se sengwe mo kgatong ya Thutokakaretšo le Tlhahlo. Sampolekemedi ya dikolo le baithuti e hlaolwa go tšwa kelong ka lenaneo ya profense gona ya bosetšhaba.

KELO YA GO GATELA PELE

Diponagalo tša kelo ya go gatela pele

Kelo ya go gatela pele ke mokgwakgolo woo kelo e dirišwago ka gona mo go Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba. E akaretša dikokwane ka moka tša kelo ya thuto ya go thewa godimo ga ditetelo, gomme e tiiša gore kelo e:

- *phethagatšwe le lebakeng le rilego gomme e be e tšwele/gatele pele:* Go ithuta go elwa ka mehla gomme direkoto tša kgatelopele ya baithuti di tsebišwa ngwaka ka moka;

- *thekga kgolo le tlhabollo ya baithuti:* Baithuti e ba bakgathi ba tema ba mafolofolo mo thutong le ge ba elwa, ba bile ba kwešiša dinyakwa tša go dirišwa ge go elwa mešomo ya bona, gape ba angwa ke morero wa go itekanyetša, ebile ba iphehlela dinyakwa tša bona, ka go itšweletša ka go ithuta, gomme ka go dira bjalo, ba hlohleletša maitemogelo a bona;

- *fa pegelo ya go tšwa lehlakoreng la ithuta le go ruta:* Pegelo ke karolwana ye bohlokwa ya kelo ya fomatifi. Mekgwa ya pegelo e akaretša go botšiša dipotšišo tša maleba, ka go nepiša ditshwaotshwao tša morutiši tša bomolomo le tša go ngwalwa tša go lebana le maikemišetšo a peleng ao a swanetšego go fihlelelwa ka mošomo wa kelo ebile gape le go hlohleletša go kgatha tema ga moithuti;

- *dumelela togaganyo ya kelo:* Taba ye e ka akaretša go elwa ga palo ya ditetelo tša go ithuta ka gare ga mošomo wa go elwa, gomme gwa tswakanywa palo ya mekgwa ya go fapafapana ya go ela. Bokgoni mo go ditetelo tša go ithuta tše di ikgethago, bo ka laetšwa ka ditsela tša go fapana, gomme ka yona tsela yeo mekgwa ya go fapafapana ya kelo go akaretšwa le dibaka di swanetše go fiwa gore baithuti ba bontšhe bokgoni bja bona;

- *diriša mekgwa ya go nepiša dinyakwa tša go fapafapana tša moithuti (polelo, nama, maikutlo le setšo):* Kelo ya go tšwela pele e dumelela barutiši go angwa ke merero ya baithuti ya go lebana le dinyakwa tša thuto ya go ikgetha le go kgona go fediša mapheko a go ithuta ka go diriša mekgwa ye bonolo. Mo sehlopheng sefe kapa sefe sa baithuti, go na le mekgwa ya go fapafapana ya go ithuta. Ga se gore go swanetše go elwa baithuti ka moka ka nako e tee le gona ka tsela e tee; le go

- *dumelela kelo ya samatifi:* Go kgoboketšwa ga dipoelo tša mešomo ya go ela kgatelopele go fa seswantšomoka sa kgatelopele ya moithuti mo nakong ye e filwego. Kelo ya samatifi e swanetše go rulaganywa ka hloko ye kgolo go tloga mathomong a ngwaga, go akaretšwa le dibaka tša go fapafapana tša go bontšha tšeo ba di tsebago/ithutilego tšona.

Mekgwa ya kelo

Kgetho ya go diriša mekgwa ya kelo ga e nape e kgotsofatša le ge e le gore e ikgetha go ya ka morutiši yo mongwe le yo mongwe, kreiti ye nngwe le ye nngwe le sekolo ka sekolo, godimo ga fao e itshamile ka tsebo ya seprofešene ya morutiši. Go ba gona ga tikologo le methopo go huetša dikwano tša mohuta woo, eupša le ge e le gore methopo e a swana, barutiši ba fapana go ya ka dikgetho tša bona. Mekgwa ya go kgethwa ya mešomo ya go elwa e swanetše go nepiša maemo a kelo a go lekanyetšwa, gammogo le maikemišetšo a kelo ao a swanetše go kwešišwa ka botlalo ke baithuti le barutiši bao ba angwago. Mabokgoni a ka bontšhwa ka ditsela tše di fapanego. Ka fao go myakega mekgwa ya go fapafapana ya go bontšha mabokgoni a bona ka botlalo.

Mešomo ya go swana ya kelo

Maikemišetšo a mešomo ya kelo ya go swana ke go:

- Tiiša kwano/tshwano ge morutiši a ela;
- Hlohleletša maemo a go swana;
- Matlafatša bokgoni bja kelo ya go tšwela pele ya ka sekolong;
- Oketša nepagalo ya tshepetšo ya kelo go akaretšwa le ditlabakelo;
- Kgonthiša dibaka tša go oketšwa tša baithuti; le go
- Kgonthiša gore mešomo ya go elwa ka dikolong e nepiše mabokgone le katlego.

Mešomo ya ka mehla ya kelo e ka rulaganywa ke dikolo kgatong ya bosetšhaba, profense, selete goba sehlopha gomme e swanetše go lekolwa go tšwa ka ntle.

GO LAOLA KELO

Batho bao ba angwago ke kelo

Sekolo le barutiši ba šikere maikarabelo a go elwa ga baithuti. Go letetšwe gore barutiši ba tšweletše tshepetšo ya maleba ya go nepagala ya kelo. Merero/melao ya profense e swanetše go tiiša gore baithuti ba kgatha tema mererong ya go ithuta, gape go ba le dihlophakelo tša sekolo, dihlophathekgo tša selete, ditirelothušo le batswadi.

Lenaneo la kelo la sekolo

Sekolo se sengwe le se sengwe se swanetše go hlabolla lenaneo la kelo la go thewa godimo ga ditlhahlo tša profense le tša bosetšhaba. O swanetše go ba le leanokelo le sehlopha la sekolo go hlohleletša phethagatšo ya lenaneo leo. Sehlopha se swanetše go ba le kemedi go tšwa Sehlopheng se sengwe le se sengwe le go area ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta.

Go kgonthiša mokgwa wo wa go ela wa seprofešene, lenaneo la sekolo la kelo o swanetše go hlalošwa gabotse:
- Ka fao kelo ya go gatela pele e swanetšego go rulaganywa ka gona gammogo le go phethagatšwa;
- Ka fao dipuku tša direkoto di swanetšego go swarwa ka gona, go akaretšwa le phihlelelo le polokego ya tšona;
- Dikhoutu tša kelo di laolwa ke profense;
- Ka fao kgonthišo ya kelo ya ka ntle e swanetšego go ba gona;
- Go tlwaelwa ga mokgwa wa go bega;
- Go hlokomelwa ga ditshepetšo ka moka tša kelo; le
- Go hlahlwa ga bašomedi mererong a kelo.

Mererong yeo tlhahlo e nyakegago sekolong e akaretša:
- Tsela ya go diriša dinyakwa/dipapatšo go ela;
- Go hwetša kwano magareng ga barutiši mo kreiting e tee go ya ka dinyakwa tše di kgotsofatšago tša ditetelo tša go ithuta;
- Ka fao ditshwaotshwao di ka ngwalwago ka gona go elwa ga dipoelo le dipego; le
- Go fihlelela kwešišo ya go swana ya lenaneo la sekolo la kelo.

GO BOLOKA DIREKOTO

Dipuku tša direkoto

Go boloka direkoto ka tshwanelo go bohlokwa mererong ya kelo ka moka, gagolo kelo ya go gatela pele. Puku ya direkoto goba faele e swanetše go bolokwa ka tshwanelo ke morutiši yo mongwe le yo mongwe. E swanatše go ba le:
- Leina la moithuti;
- Tšatšikgwedi ya kelo;
- Leina le tlhalošo tša mošomo wa go elwa;
- Dipoelo tša mešomo ya kelo, go ya ka diarea tša go ithuta goba mananeo a go ithuta; le
- Ditshwaotshwao go thekga maikemišetšo.

Direkoto ka moka di swanetše go fihlelelwa, di swanetše go hlathollega gabonolo, di swanetše go bolokwa ka tshwanelo, di se bonwe ke mang goba mang le gore di be le thušo mo tshepetšong ya go ruta le go bega.

Lenaneo la sekolo la kelo le ntšha ditaba ka botlalo tša mabapi le go tlatšwa ga dipuku tša direkoto. Dikhoutu tša kelo di dirišwa go hlaloša ka fao moithuti a tšweletšago bokgoni ka gona ge go bapetšwa le ditetelo tša go ithuta. Dikhoutu tšeo di dirišwago, di swanetše go ba bonolo di be di kwešišwe ke baithuti le batswadi.

Dikhoutu tša go dirišwa ge go elwa

Go na le ditsela tše ntši tšeo ka tšona kelo ya pegelo e ka fiwago baithuti ka gona le ka fao e ka ngwalollwago ke barutiši ka gona. Go kgetha tsela ye kaone go ela mošomo go magetleng a palo ya dinyakwa tša go swana le:

- Palo ya baithuti ka phapošingborutelo le bogolo bja nako yeo e fiwago morutiši;
- Bothata le botelele bja mošomo wo o elwago;
- Diteng tše go ithutwago tšona go akaretšwa le mabokgoni ao a elwago (mohlala Mmetse goba bongwadi);
- Ka fao pegelo e ka fiwa ka potlako;
- Ka fao pegelo e ka nepiša motho ka gona;
- Go dirišwa ga dinyakwa (dipapatšo) ke morutiši ka go hlaloša bokgoni bja moithuti; le
- Go bona ka fao moithuti a tšweletšago bokgoni ka gona ge go bapetšwa le bokgoni bja gagwe bja go feta; le/goba dinyakwa tša maemo a kelo le ditetelo tša go ithuta.

Dikhoutu tša kelo di kaone go phala merero ye mengwe. Mohlala, ditshwaotshwao di ka fiwa ka botlalo, moithuti yo mongwe le yo mongwe a ka tšwelela ka ditšhišinyo ka maikemišetšo a go kaonafatša. Ditshwaotshwao gape di bohlokwa ge go begwa ka ga bokgoni bja moithuti ge go bapetšwa le maemo a kelo. Le ge go le bjalo, ditshwaotshwao di tšea nako go ngwalwa ebile ga di bonolo go ngwalollwa. Dikhoutu tša go swana le ‘Go kgona kudukdu’, ‘Go kgona kudu’, ‘Go kgona’, Go ba le bokgoni’ le ‘Go se be le bokgoni’ di ngwalega gabonolo ebile ka potlako, gape di dumelela kgatelopele ya kelo ge e bapetšwa le mošomo wa peleng le ge go bapetšwa le maemo a kelo ao. Le ge go le bjalo, ga a fe ditaba ka botlalo tša malebana le ditshwaotshwao. Ka lehlakoreng le lengwe, meputso yona e ngwalollwa ka potlako gomme ebile e ka hlakanywa, ya atišwa ya be ya aroganywa. Ditaba tšeo ka moka di bohlokwa ge go elwa bokgoni/tsebo bja moithuti bja go nyalana le bja ba bangwe ka phapošingborutelo, gammogo le ka dikreiting le dikolong tše dingwe. Le ge go le bjalo, di fa tshedimošo ye nnyane ya bokgoni bja moithuti ge bo bapetšwa le maemo a kelo.

Mehlala, magareng ga tše dingwe, dikhoutu tše dingwe gape tša kelo di lebane le:

- Go se atlege, go nyakile go ba gona, go fihleletšwe;
- Bokgoni bja go kgotsofatša, go nyakega thekgo;
- A, B, C; le
- Dikafoko (goba dipapatšo) di rulaganyeditšwe go ela mošomo goba pego.

Ge go dirišwa khoutu ya kelo, pegelo e bohlokwa ge e tswakanywa le ditshwaotshwao. Go na le kgonagalo ya dikaonafatšo tšeo di tlogo fihlelelwa ge baithuti ba fiwa pegelo ya go ngwalwa go phala go fa meputso fela. Le ge e le gore meputso le dipersente di na le mohola kudu go ngwalolla mošomo, ka gobane go bonolo go ngwala meputso ka gare ga puku ya direkoto, gantši ga di bohlokwa ge go begwa le ge go fiwa pegelo. Mathata a mangwe a go hlagišwa ke meputso ke a gore meputso e ka oketšwa kudu le go hlakahlakanywa, gomme ka tsela yeo ga e tšweletše seswantšho se sebotse sa katlego le kgatelopele ya baithuti. Ge baithuti ba feditše mošomo wa go feta o tee go na le bofokodi bja go diriša dipalo meputsong, go hlakanya le go hwetša palogare. Ge seo se phethilwe, meputso e lahlegelwa ke maatla a yona a go tšweletša/begela tshedimošo ya kgonthe. Palogare goba moputso wa magareng ga o tšweletše seo moithuti a lego sona, ke gore moithuti a ka no be a fihleletše seo a ithutilego sona ka tshwanelo karolong e tee, eupša e sego go tšona ka moka.

Meputso e fa palomoka ya katlego/phihlelelo eupša e šitiša mabaka a kelo ya katlego yeo (goba go hloka katlego) ga moithuti, gomme yona taba yeo e šitiša nepišo ya go ithuta se sengwe malebana le kelo ye e rilego. Gape meputso ga e hlaloše kgatelopele ya moithuti ka tshwanelo ge go hlokometšwe kharikhulamo. Mabakeng a mantši go hwetša moputso wa go swana (ka ntle le ge o kgotsofatša), o ka bonwa bjalo ka kgatelopele ye botse. Moputso wa go kaaka 70 ge o bapetšwa le maemo a kelo a Kreiti ya 5, le moputso wa go lekana 70 ge o bapetšwa le maemo a kelo a Kreiti 6 o ka lahletša motho mabapi le kgatelopele ya moithuti yeo a e dirilego mo ngwageng, yeo e ka hlalošwago bokaone ke setatamente, khoutu goba tshwaotshwao.

Dikhoutu tša bosetšhaba

Ge go ngwalollwa goba go begwa ka ga katlego ya moithuti mo go ditetelo tša go ithuta tša go ikgetha go ya ka kreiti, dikhoutu tše di latelago di ka dirišwa:

1 = Bokgoni bja moithuti **bo fetile** dinyakwa tša tetelo ya go ithuta ya kreiti.
2 = Bokgoni bja moithuti **bo fetile ka go kgotsofatša** dinyakwa tša tetelo ya go ithuta ya kreiti.
3 = Bokgoni bja moithuti **bo kgotsofaditše kudu** dinyakwa tša tetelo ya go ithuta ya kreiti.
4 = Bokgoni bja moithuti **ga bo kgotsofatše** dinyakwa tša tetelo ya go ithuta ya kreiti, fela bo kgauswi.

Mananeo a kgatelopele

Mo mafelelong a ngwaga ka ngwaga, lenaneo la kgatelopele le swanetše go tlatšwa, le be le saenwe ke hlogo ya sekolo le mohlankedi wa kgoro. Lenaneo la kgatelopele ke rekoto ya go akaretša tshedimošo ka ga kgatelopele ya baithuti ka moka mo kreiting mo sekolong.

Lenaneo la kgatelopele le swanetše go akaretša tshedimošo ye e latelago:

- leina la sekolo le setempe sa sekolo;
- lenaneo la baithuti kreiting ye nngwe le ye nngwe;
- dikhoutu tša go laetša kgatelopele kreiting ye nngwe le ye nngwe (kgatelopele ya go ya kreiting goba go se ye kreiting ye nngwe);
- dikhouta tša go laetša kgatelopele mo ga area ya go ithuta (Lenaneo la Dikhoutu la Bosetšhaba) ye nngwe le ye nngwe;
- ditshwaotshwao ka ga go kgona le mafapha ao a nyakago thekgo lenaneong la go ithuta; le
- letšatšikgwedi le tshwaeno ya hlogo ya sekolo, morutiši goba setsebi se sengwe sa thuto, le mohlankedi wa kgoro.

Profaele ya moithuti

Profaele ya moithuti ke rekoto ya go gatela pele ya tshedimošo ya go akaretša kgatelopele ya moithuti, go akaretšwa tlhabollomoka ya dikokwane tše bohlokwa tša bophelo, maikutlo le tlhabollo ya leago. E thuša morutiši go kwešiša moithuti bokaone mo kreiting ye e latelago goba mo sekolong se sengwe, ka yona tsela yeo o kgona go fetola ka tshwanelo mabapi le dinyakwa tša moithuti. Profaele ya moithuti yo mongwe le yo mongwe e swanetše go hlokomelwa ka tshwanelo gomme gape e swanetše go šika le moithuti ka dinaklo tšohle mererong yohle ya sekolo.

Mehuta ye e latelago ya tshedimošo e swanetše go akaretšwa mo profaeleng ya moithuti:

- tshedimošo ya moithuti;
- maemo a bophelo le histori ya maphelo a gagwe;
- sekolo se a tsenago go sona le rekoto ya go tsena ga gagwe;
- go kgatha tema le dikatlego mererong ya go amana kudu le kharikhulamo;
- maikutlo le maitshwaro a leago;
- go amega ga batswadi thutong;
- mafapha ao a nyakago thekgo;
- pego ya samatifi ya mešomo ka moka ya ngwaga; le
- tšwetša pele direkoto tša go akaretša, tša mengwaga ya sekolo.

Ditshwaotshwao:

- Profaele ya moithuti e emela mangwalo/didokumente ka moka tša peleng tša direkoto tša kgatelopele ao a bego a dirišwa ke dikolo, a go swana le dikarata tša direkoto, dikarata tša mohlahli, le dikarata tša Edlab. Maikemišetšomagolo a profaele ya moithuti ke go thuša moithuti gore a kgone go fihlelela tshedimošo ka go fapafapana ga yona.
- Tshedimošo ya moithuti ka mo faeleng ga se e swanele go dirišwa go kgetholla moithuti yo a rilego e se tshwanelo.
- Profaele ya moithuti ga se e swanele go hlakahlakanywa le dipotfolio. Potfolio ke mokgwa wa go ela wa go fa moithuti le morutiši sebaka sa go lekola mošomo woo o dirilwego wa go elwa ka mešongwana ya go fapafapana. Mošomo woo a bewa ka gare ga pampiri ya go phuthwa, faele goba lepokisi. Ka lehlakoreng le lengwe, profaele ya moithuti ke rekoto ya go ba le tshedimošo ka ga moithuti.

DIPEGO

Tshedimošo ya go akaretšwa ka gare ga dipego

Barutiši ba swanetše go rwala maikarabelo godimo ga baithuti, batswadi, lenaneo la thuto le setšhaba ka bophara ge ba ela baithuti. Taba yeo e phethagatšwa ka tsela ya pego. Go oketša dipego tša go ngwalwa, tša molomo goba tša go diragatšwa, dibontšhwa tša mošomo wa baithuti le dibontshwa ka bophara di ka dirišwa.
Pego ye nngwe le ye nngwe ya kgatelopelekakaretšo ya moithuti e swanetše go akaretša tshedimošo ye:

- katlego ya moithuti;
- bokgoni bja moithuti;
- thekgo fao go nyakegago; le
- pegelo ya mmakgonthe e swanetšego go ba le ditshwaotshwao ka ga bokgoni bja moithuti bja go nyalelana le bokgoni bja sehlopha le bja moithuti bja nakong ya go feta ge e bapetšwa le dinyakwa tva diarea tša go ithuta.

Go begela batswadi go swanetše go dirwa ka mehla go ba hlohleletša go kgatha tema mererong ya thuto. Barutiši ba swanetše go bega mo mafelelong a sehla se sengwe le se sengwe ka go diriša dikarata tša pego ya semmušo.

Gantši go ka se kgonege go fa tshedimošo ka ga katlego mo tetelong ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta. Le ge go le bjalo, dipego di swanetše go aba tshedimošo ka ga katlego/phihlelelo mo go area ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta goba lenaneong le lengwe le le lengwe la go ithuta (ge go hlokometšwe Sehlopha sa Tlase).

Dikarata tša pego

Bonnyane dinyakwa tša karata ya pego ke:
1) *Tshedimošo ya motheo*

- leina la sekolo;
- leina la moithuti;
- kreiti ya moithuti;
- letšatšikgwedi la matswalo a moithuti;
- ngwaga le sehla;
- letšatšikgwedi le tshaeno ya motswadi goba mohlokomedi;
- letšatšikgwedi le tshaeno ya morutiši;
- letšatšikgwedi le tshaeno ya hlogo ya sekolo;
- letšatšikgwedi la go tswalelwa le go bulwa ga sekolo;
- setempe sa sekolo;
- profaele ya go tsena sekolo;
- tlhalošo ya dikhoutu tša lenaneo la dikhoutu tša bosetšhaba.

2) *Bokgoni le dinyakwa*

- Fa tlhalošo ya bokgoni, dinyakwatlhabollwa, goba mafapha a go nyaka thekgo ka lehlakoreng la moithuti mo go area ya go ithuta ye nngwe le ye nngwe goba lona lenaneo la go ithuta le lengwe le le lengwe
- Diriša lenaneo la dikhoutu la bosetšhaba go lekanyetša bokgoni bja ditetelo tša go ithuta go fihlela fao - ga go bohlokwa go fa khoutu ya tetelo ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta. Pego ya mafelelo a ngwaga, bokgonikakaretšo bja moithuti mo go diarea tša go ithuta bo swanetše go bontšhwa

3) *Ditshwaotshwao ka ga area ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta goba lenaneo le lengwe le le lengwe la go ithuta*

- fa ditshwaotshwao ka ga area ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta goba lenaneo le lengwe le le lengwe la go ithuta, ka go gatelela baithuti bao ba fetilego dinyakwa goba bao ba nyakago thekgo ye nngwe. Ditshwaotshwao ka ga bokgoni bjo bo ikgethago le mafapha ao a nyakago thekgo di swanetše go kgokaganywa le maemo a kelo. Ditshwaotshwao tšeo di tla dumelela batswadi, baithuti le ditsebi tše dingwe tša thuto go hwetša kwešišo yeo e lebanego le go thušwa ga moithuti.

MANANEO A METHOPO

TLHALOŠO YA MAREO/KLOSARI A KHARIKHULAMO

Le ke lenaneo la mareo a bohlokwa a alfabete, la go dirišwa ge go rulaganywa go beakanywa Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo go Dikreiti tša R-9 (dikolong) gammogo le dikokwane tša kelo ya moithuti.

Kelo - ke tshepedišo ya go rulaganywa ya go tšwela pele ya go kgoboketša tshedimošo ka ga modiro wa moithuti woo o elwago go ya ka maemo a kelo.

Maemo a kelo - ke tsebo, mabokgoni le dikokwane tše bohlokwa tša bophelo, tšeo moithuti a swanetšego go di tšweletša le go di fihlelela mo go area ya go ithuta ye nngwe le ye nngwe.

Kelotheo/-tsenelelo - Ke kelo ya mathomothomo ya go dirišwa go nyakišiša seo moithuti a šetšego a se tseba.

Kelotšwelopele - ke mohuta (mmotlolo) wa kelo wa go hlohleletša togagano ya kelo thutong le tlhabollong ya baithuti ka tsela ya go tšwela pele ya pegelo.

Ditetelotsenelelo - ke ditetelo tša tsenelelo tša Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo go Dikreiti tša R-9 (dikolong) tša go thewa godimo ga Molaotheo; di akaretša mabokgoni a bohlokwa a bophelo le go baithuti, bjalo ka kgokagano, go gopodišiša ka tsenelelo, taolo ya mošomo wa le tshedimošo, mošomo ka sehlopha le ka setšhaba le mabokgoni a go lekanyetša.

Kharikhulamo 2005 - e bolela tlhalošo ya mathomo ya Setatamente sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba ka morago ga Apartheid. Lengwalo le la morero wa thuto la 1997, le hlaloša Tlhako ya Tlhabollo ya Thuto ya ngwana go tloga bonnyaneng, Thutokakaretšo le Tlhahlo, Thutotšelopele le Tlhahlo, le Thutomotheo le Tlhahlo ya Batho ba bagolo. Setatamente sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba sa go beakanywa lefsa mo go Dikreiti tša R-9 (dikolong), se nepiša go tiiša/kgonthiša Kharikhulamo 2005.

Ditetelotlhabollo - ke ditetelo tša go ithuta tša tsenelelo tša Setatamente sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba tša go akaretša le ditetelotsenelelo tša go hlohleletšwa/šušumetšwa ke Molaotheo: di akaretša go kgontšha baithuti go ithuta ka tshwanelo gore ba be badudi ba mmapaale, ba maikarabelo, ba go ema tsoro, ka bokgoni bja go phethagatša tšweletšo.

Kgato ya mafelelo ya go tšwa sehlopheng - ge baithuti ba phethile Kreiti ya 9, ba fiwa Setifikheiti sa Thutokakaretšo le Tlhahlo.

Kelo ya mabokgoni a mešomotšwelopele ngwageng (fomatifi) - ke mohuta wa kelo wa go ela tšwelopele/kgatelopele ya moithuti ge a dutše a ithuta go phethagatša dikarabo le ditshwaotshwao tša go tiiša thuto ya gagwe.

Sehlopha sa Tlase - se lebane le kgato ya Thutokakaretšo le Tlhahlo go tloga go Dikreiti tša R, 1, 2, le 3.

Kgato ya Thutokakaretšo le Tlhahlo - mengwaga ye 10 ya kgapeletšo ya go tsena sekolo e bopilwe ka Sehlopha sa Tlase, sa Gare le sa Godimo.

Setifikeiti sa Thutokakaretšo le Tlhahlo - ke setifikeiti sa go tsena le go phetha dithuto ka katlego sa kgato ya Thutokakarretšo le Tlhahlo.

Togagano - ke kokwane ya peakanyo ye bohlokwa ya Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba ya go hlahla baithuti go diriša tsebo le mabokgoni a go rutwa. Diareeng tše dingwe tša go ithuta goba go tšwa dikarolong tše dingwe tša go fapafapana tša ye nngwe ya diarea tšeo, go phethagatša mediro le mešongwana ye e rilego.

Sehlopha sa Gare - se lebane le kgato ya bobedi ya Thutokakaretšo le Tlhahlo - Dikreiting tša 4, 5 le 6.

Polelo ya go ithuta le go ruta - ke polelo ya go dirišwa kudu go ithuta le go ruta go go rilego. Baithuti ba bangwe ba itemogela go ithuta le go rutwa ka polelo ya go tlaleletša, ke gore e sego polelo ya ka gae.

Diarea tša go Ithuta - mafapha a 8 a tsebo mo go Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba mo go Dikreiti tša R-9 (dikolong) ke: Dipolelo, Mmetse, Disaense tša Tlhago, Theknolotši, Disaense tša Leago, Bokgabo le Setšo, Mafapha a go tlwaetša merero ya Bophelo le Disaense tša Ekonomi le Taolo.

Ditatamente tša area ya go go ithuta - ke Setatamente sa area ye nngwe le ye nngwe ya go ithuta seo se tšweletšago/rulaganyago ditetelo tša go ithuta le maemo a kelo.

Ditetelo tša go ithuta - ditetelo tša go ithuta di tšwa mo go ditetelo tša go ithuta tša tsenelelo le tlhabollo, gomme di hlaloša seo baithuti ba swanetšego go se tseba le go kgona go se dira mo mafelelo a kreiti, sehlopha goba kgato.

Profaele ya moithuti - ke rekotokakaretšo ya tšwetšopele ya moithuti yeo e akaretšago tshedimošo ya gagwe, tlhabollo ya leago, dinyakwathekgo, disampole tša modiro le dipego tša ngwaga ka ngwaga.

Mananeo a go ithuta - mananeo a, a lebane le mešomo go akaretšwa le diteng le mekgwa ya go ruta - ona a hlahlwa ke Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba, ya go hlabollwa ke diprofense, dikolo le barutiši.

Lenaneo la molaotšhomo - ke lenaneo la bosetšhaba la maemo a go tšweletša modiro/mošomo ka tsela ya go bega ka ga tšwelopele ya moithuti.

Ditetelo - ke dipoelo tša mafelelo a tshepedišo ya go ithuta mo go thuto ya go thewa godimo ga ditetelo tša go ithuta - ditetelo tšeo di thuša go betla tshepedišo ya go ithuta.

Thuto ya go thewa godimo ga ditetelo tša go ithuta - e lebane le tshepedišo le katlego, mešomo le thutotshepetšo ya go thewa godimo ga moithuti. Ge go latelwa mokgwa woo, gona Kharikhulamo 2005 le Setatamente se se Boeleditšwego sa Kharikhulamo ya Bosetšhaba di nepiša go hlohleletša go ithuta ga go ya go ile.

Potfolio - e lebane le faele (goba setsekana) ye nngwe ye nngwe ya mošomo wa moithuti yo mongwe le yo mngwe.

Manaeo a kgatelopele - ke setlabakelo sa go dirišwa mo mafelelong a ngwaga sa go ngwalolla kgatelopele ya baithuti ka moka mo kreiting, go akaretšwa dikhoutu tša kgatelopele mo go a re ya go ithuta ye nngwe le ye nngwe le kreiti ye nngwe le ye nngwe go akaretšwa ditshwaotshwaothekgo ge go tsomega.

Kelo ya samatifi - go fapana le kelo ya fomatifi, e hlagiša dipego tša ka mehla ka ga kgatelopele ya moithuti, gantši mo mafelelong a sehla goba ngwaga.

TLHALOŠO YA MAREO/KLOSARI A AREA YA GO ITHUTA

Go theeletša ka mafolofolo - ge motho a leka go itira seboledi gomme a theeletša ka tlhoafalo go tšohle tšeo a ratago go di bolela.

Polelotlaleletšo - polelo ya go rutwa ka go tlaleletša polelo ya ka gae.

Go ithuta dipolelontši - ge motho a ithuta polelo goba dipolelo go tlaleletša polelo ya ka gae. Seo ga se go fediša polelo ya ka gae eupša go ithuta yona mmogo le yeo.

Bokgabo - tirišo ya polelo go hlohleletša go tšweletša bobotse bja selo gore se kganyogege.

Sengwalwatshwantšhišo, tshwantšhišo/seka - tshwantšhišo ke kanegelo yeo baanegwa le ditiro di emelago nnete ya kakaretšo gammogo le diponagalo tša botse le bobe. Polelo ya seswantšho/seka ke polelo yeo baanegwa le ditiro ba dirišwago go tšweletša morero wa boitshwaro.

Poeletšamodumo - go boeletšwa ga modumo wa go swana mo mathomong a mantšu ka tatelano ye e rilego (mohlala, O na le potane ya popota).

Lelatodi - lentšu la go ganetša tlhalošo ya le lengwe mo polelong e tee (mohlala, sega - lla).

Memo a kelo - tsebo ya polelo, mabokgoni le dikokwane tša bohlokwa tša bophelo tšeo moithuti a swanetšego go bontšha gore o a di tseba goba o a di kgona mo mafelelong a kreiti ye e rilego.

Batheeletši - motho goba batho bao ba theeletšago, ba balago goba ba bogelago sengwalwa se se rilego (mohlala, batheeletši ba polelo ya radio, ba taodišwana ya kuranta goba papatšo ya thelebišene).

Dingwalwa tša nnete - ke dingwalwa tšeo di dirišwago lefaseng la nnete (mohlala, ditaodišwana tša dikgatišobaka, dikgatišo tša radio le thelebišene, dipapatšo, ditlankana tša difomo, mangwalo, dipukwana).

Mokgwa wa tekatekano wa go bala le go ngwala - ke mokgwa wa go thekga bobadi le bongwadi bja baithuti (bona difiwa ka tlase), wa go hlohleletša baithuti go ipshina ka go bala dipuku le go nepiša tlhalošo, gammogo le go ba thuša ka dithekniki le mekgwa ya go utolla le go diriša khoutu ya lentšu la go ngwalwa.

Go sekamela ka lehlakoreng le le rilgo - ke mokgwa wa go kgetha lehlakore gore kelo ya maleba e se phethagatšwe ka tshwanelo.

Go hlakanya ditlhaka - ke tsela ya go ithuta medumo ya go hlakanya ditlhaka/ngwala ditlhaka mmogo (go ngwalwa ga ditlhaka tše pedi goba tše tharo mmogo go bopa modumo wo o rilego).

Mmolelwana wa go lahlegelwa ke tlhalošo - ke kgopolo yeo e dirišitšwego kudu gomme mafelelong ya lahlegelwa ke tlhalošo ya yona ya maleba.

Sehloa/sehlwa - ke magomo a kgohlano mo sengwalweng, morago ga thulano yeo ga go sa tlo ba ye nngwe (thulano ya mafelelo ya sengwalwa).

Go tswaka dipolelo - ke go hlakahlakanya dipolelo ka maikemišetšo a a rilego (gore o kwewe le ke bao ba sa tsebego polelo yeo).

Momagano/togagano - seo se logagantšhago dikgopolo go ba kgopana e tee ya go ba le moko. Temana ya go logaganywa ke yeo go yona go lego tlhabollo le go gola ga dikgopolo fao mafoko a gona a nyalanego.

Kwano/kopano - dithekniki tša go bopa kwano di kopanya mafoko temaneng goba sengwalweng go bopa kgopana e tee. E ka ba ka tsela ya mašala goba mantšu ao a boeletšwago ka mokgwa wa go fapafapana go bopa diteng.

Mantšutshwano/-kwano - mediro ya go swana/kwana goba mantšu a kgoro e tee, a go bolela ka ga taba/sererwa e tee (mohlala, letswai, pherefere).

Lekopanyi - ke lentšu la go dirišwa go kopanya mantšu le dithabe mafokong (mohlala, le, fela, ka fao).

Ditlkhalošontši - ke ditlhalošo tšeo di ka bolelwago/hlalošwago ke lentšu le le rilego.

Kopanyo ya ditlhaka - ke go kopanywa ga ditlhaka go bopa modumo wa polelo (pšh, psh, tlh).

Kamano - sengwalwa se ka tšweletšwa go fihlelela kamano ye rilego. Kamano e swanetše go nyalelana le sengwalwa.

Tlhalošotshwanelo - ke tlhalošo ya go lebana le sengwalwa goba tlhalošo ye e bolelwago thwi ke lentšu.

Daekrafo (Tlhakapedi) - go diriša ditlhaka tše pedi go bopa modumo o tee (mohlala, oo, aa, tl, ts, tš).

Taetšobobadi - go bala go tloga ka letsogong la nngele go ya letsogong la go ja, go thoma gape go tloga letsogong le letshadi go ya letsogong le letona. Baithuti ba swanetše go rutwa taba yeo.

Tsebo ya go bala le go ngwala - e hlaloša tsebo ye e golago ya moithuti ya go ngwala lentšu. Baithuti ba bona kgatišo sengwalweng gomme ba thoma go kwešiša nepo ya yona. Ba ka anegelwa dikanegelo goba gona go di balelwa ka tsela yeo ba tlago tseba ka fao dikanegelo/dipuku di lego bohlokwa ka gona. Le pele ga ge ba etla sekolong ba tla ba šetše ba na le tsebo yeo. Ba ka leka go ngwala maina a bona ka go diriša dikelelo tša bona ka ga ditlhaka le mopeleto (mohlala, go ithuta mopeleto) gomme gape ba ka itira o ka re ba bala puku (go bala ka mokgwa wa go tlwaetšwa). A ke ona mathomo a bongwadi le bobadi bja baithuti (bana).

Polelo ya maikutlo - ke polelo ya go dirišwa go kgotla maikutlo a motho.

Mabokgoni a boikgopolelo - ke bokgoni bja go inagana o le maemong a motho yo mongwe.

Pitšo ya mantšu - ke go bitša mantšu ka tshwanelo.

Sengwalwatlhaloši - ke sengwalwa sa go nyaka tlhalošo.

Polelošele - ke polelo e šele ya go bolelwa ka ntle ga mellwane ya Afrika-Borwa (mohlala, Sefora, Setoitšhi).

Polelomadume - ke polelo ya go dirišwa ge go dumedišanwa. Gantši e dirišwa dikamanong tša go ikgetha (mohlala, go otara dijo ka hoteleng). Ge re thoma go ithuta polelo, bontši bja tše re ithutago tšona di ka yona tsela yeo. Gannyane gannyane, re thoma go bolela gabotse go ya ka melao le dipatrone tša polelo, gomme re kgona go hlaloša dikgopolo tša rena ka tsele ye bonolo.

Motheo/freimi - ke thekgo/thušo ya motšwaoswere ya go ngwala goba go bolela, mohlala, morutiši a ka tšweletša freimi ya sereto ka tsela ye:

Bohubedu mmaleng wa ntwa	————————-ke mmala wa————————-
Bohubedu mmaleng wa madi	————————-ke mmala wa————————-
Bohubedu mmaleng wa kotsi	————————-ke mmala wa————————-
Bohubedu mmaleng wa lerato	————————-ke mmala wa————————-

Go ngwala ka bolokologi- ke ge baithuti ba filwe bolokologi bja go ngwala ka seo se ba tshwenyago. Baithuti ba swanetše go hlohleletšwa go ngwala ka fao ba ka kgonago ka gona.

Dipuku tša polelo - ke dipuku tša go ngwalelwa popapolelo le tlotlontšu mo dikgatong tša go fapafapana (mohlala, tša mantšu a 500, a 1000).

Legohle/mokgwamoka - ke mekgwa ya polelo ya go logaganya mabokgoni ka moka gammogo le mehutahuta ya tsebo mo mešomong ka go se nepiše o tee wa yona.

Polelo ya ka gae - ke polelo yeo baithuti ba ithutago yona ka gae goba motseng. Polelo ya go feta e tee e ka rutwa ka tsela yeo, ka fao baithuti ba ka tseba polelo ya ka gae ya go feta e tee.

Homonimi/mantšuswanangwalwa - ke masntšu a go swana ka modumo le ka mopeleto fela a fapana ka tlhalošo (noka/noka/noka; pela/pela).

Homofone - lentšu la go ba le modumo wa go swana fela la go peletwa ka tsela ya go fapana le tlhalošo ya go fapana.

Tlopelo - ke go bolela ditaba ka go di godiša (mohlala, O rile go gana a be a itshwarelela ka maru).

Seswantšho - ke seswantšho goba setšweletšwa sa go bogelwa.

Tshwantšhokgopolo - ke go swantšha kgopolo (mohlala, mothofatšo, tshwantšhanyo, tshwantšišo).

Tlhalošišo - go bala ka maikemišetšo a go hwetša tlhalošo ya go teba.

Tenego - ke tshwenyego ya moya wa motho ka tsela ya go širela.

Segalo - ke patrone ya lentšu la segalo sa go ya godimo le fase go tšweletša mošito wa lefoko.

Kgegeo - kganetšo ya seo go bolelwago ka sona ka go diriša mantšu a go hlaloša kganetšo yeo.

Bobadi le bongwadi - ke bokgoni bja go bala le go ngwala tshedimošo mererong ya go fapafapana. Ke karolo ya bokgonikakaretšo bja go hlaloša selo.

Mekgwa ya go ngwala le go bala - ke mehuta ya go fapafapana ya go ngwala le go bala: go bala le go ngwala; go bala le go ngwala merero ya setšo (go kwešiša dingwalwa tša setšo, leago le dikokwane tše bohlokwa tša bophelo); go bala le go ngwala ka tsenelelo (go kgona go fetola melaetša ya dingwalwa ka tsenelelo); go bala le go ngwala dibogelwa (go bala/ngwala ga ditshwantšhokgopolo, dika, diswantšho, bj.bj.); go bala le go ngwala dipolelotirišwantši (go bala dikuranta, dikgatišobaka, thelebišene le difilimi e le melaetša ya setšo).

Polelotswakwa - ke polelo ya go dirišwa go bolela ka dipolelo tše dingwe. E akaretša mareo a go swana le modumo, lentšu, lefoko, sengwalwa, kamano, botheeletši, bjalobjalo.

Tshwantšhišo - go diriša selo se tee go hlaloša se sengwe sa go swana le seo ka diponagalo/dinyakawa.

Medirišo - (go akaretšwa le madiri a modirišo) e kgontšha mmoledi/seboledi/bangwadi go hlagiša ditlhalošo tša go fapafapana bjalo ka dikgonagalo. Gape e dirišwa go hlaloša bonolo/mabobo.

Mokgwakgokagano - Go na le mekgwa ya go fapafapana ya go kgokagana: mokgwa wa go ngwala, wa go bolela goba wa bomolomo, wa go bogela (woo o akaretšago dibopego tša krafo bjalo ka ditšhate). Go fetola tshedimošo go tloga mokgweng wo go ya go wo mongwe (ka go diriša krafo go ngwala temana, go diriša tshedimošo ya sengwalwa sa bomolomo go fa seswantšho maina) go bohlokwahlokwa mo mererong ya go ithuta polelo.

Polelotirišwantši - ke mekgwa ya go logagana ya go akaretša le sengwalwa, ditlabela tša go bogelwa, modumo, video, bjalobjalo.

Dingwalwa tša mokgwatirišontši - ke dingwalwa tša go rulaganywa go dirišetšwa mekgwakgokagano ya go feta o tee.

Onomatopea - ke mantšu ao a nago le modumo wa go swana le tlhalošo ya ona (kgomo e re mmu, lesea le re nnge).

Karolonoko ya mathomo - ke karolo ya senoko ya pele ga tumanoši (b-ona).

Mothofatšo - ke go dira gore selo se phedišwe bjalo ka motho.

Fonimi/modumo - ke medumo ye e aroganego ya polelo (t, p, th, tlh, ts, ee, š, p).

Temogo ya fonimi - ke bokgoni bja go kgethologanya magareng ga medumo ya go fapana ya polelo (bona, roba).

Medumokwano - kamano magareng ga medumo le mepeleto ya yona. Taba yeo e thuša go lemogwa ga lentšu ge go balwa, gape e thuša go peleta ka tshwanelo.

Legoro la medumokwano - ke sehlopha sa mantšu a go ba le modumo wa go swana.

Phane (papalantšu) - ke go bapala ka mantšu.

Mantšwanyanakanego/-motlae - ke mantšu a se makae a motlae goba kanegelo a go bopa tlhalošo goba motlae.

Tlotlontšu ya bobadi - mantšu ao a kwešišwago ke mmadi go ya ka kamano. A mangwe a mantšu ao e tla ba karolo ya tlotlontšu ya go lemogwa ya moithuti (mantšu ao a a dirišago). A mangwe e tla ba karolo ya tlotlontšu ya go se lemogwe (mantšu ao a a kwešišago go ya ka kamano gomme a sa tsebe tirišo ya ona gabotse).

Go anega histori - ke go anega ka ga ditiragalo tša nako ya go feta ka tatelano (go bolela goba go ngwala ka ga seo se dirilwego lebakeng la go feta).

Sengwalwa sa histori - ke mohuta wa sengwalwa. Seboledi goba mongwadi o hlaloša tatelano ya ditiragalo, mohlala, moithuti a bolela ka tšeo di diregilego mafelelo a beke ka mo phapošingborutelo nakong ya thuto ya ditaba.

Retšistara - ke mantšu, setaele le popapolelo ya go dirišwa ke seboledi goba mongwadi mo dikamanong tša go fapafapana (mohlala, mangwalo/didokumente a semmušo a ngwalwa ka retšistara ya semmušo, mangwalo a semolao a ngwalwa ka retšistara ya semolao).

Potšišoretoriki/makgethepolelo - ke potšišo ya go ba le karabo.

Morumokwano - ke mantšu goba methaladi ya sereto ya go felela ka medumo ya go swana/kwana go akaretšwa le ditumanoši.

Mošito/morethetho - ke patrone ya mehleng ya go boeletšwa ga medumo (segalo sa godimo le sa fase).

Karolonokothomi - ke karolo ya senoko sa tumanoši ya mathomo (mohlala, b-opa). E nyalelane le morumokwano.

Tshotlo - ke go bolela goba go ngwala ka go diriša ditlhalošo tša go bontšha kganetšothwi ya seo se ukangwago.

Thutothekgo/-thušo - Ge go thušwa merero ya go ithuta, baithuti ba kgona go ithuta ka thušo yeo ba e hlokago. Ge bjale ba kgona go itirela mošomo ka go ikemela, gona go ka šetšwa mekgwa ye e latelago yeo ya thekgo.

Go bala ka potlako - ke ge go sepedišwa mahlo ka lebelo sengwalweng go hwetša tshedimošo ya go ikgetha (mohlala, bala pukumogala go hwetša leina le nomoro goba lenaneo la nako ya pese goba setimela).

Tshwantšhanyo - ke go bapiša selo se tee le se sengwe (O bjalo ka tau).

Mantšu a go utswiwa ka mahlo - ke mantšu ao babadi ba a lemogago ntle le bothata. Ga ba nyake go a tsinkela ka tsenelelo goba go gopodišiša ka ga ona. Mo mathomong a go ithuta go bala, mantšu a mohuta woo gantši a tšwelela gantši, mohlala, nna, wena yena, lena).

Go bala ka lebelo/potlako - ke go bala sengwalwa ka potlako go hwetša kakaretšo ya sona (go bala dintlha/dihlogo tša kuranta ka lebelo go hwetša tabakgolo).

Seleng - ke polelo yeo e dirišwago ka tsela ye e sego ya mehleng gantši e dirišwa ke sehlopha sa bafsa mererong ya bona.

Maemo - Maemo a go fapafapana a polelo ke ao a gatišitšwego ka dipukung, dikuranteng, mangwalong a semmušo, popapolelo le go dipukuntšu. Ga se gore ke tsela ye kaone ya polelo, eupša ke yeo e amogelwago mererong ya histori le/goba sepolitiki bjalo ka maemo a go fapafapana.

Pono ya go se fetoge - ke tebelelo ya go se fetoge gantši ya go kgetha lehlakore ya mohuta wo o rilego wa motho.

Kgatelelo (lentšu, lefoko) - ke go gatelelwa ga senoko se se rilego mo lentšung (mohlala, mohlare = kgatelelo ya lentšu mo senokong sa gare).

Thabethuši - ke thabe yeo mo lefokong e ithekgilego ka thabeina.

Senoko, go lekola senoko, nokontši - lentšu goba karolo ya lentšu la go ba le modumo wa tumanoši goba tumammogo ya go etša tumanoši (lentšu le motho le na le dinoko tše pedi : mo- le -tho). Go lekola senoko ke tsela yeo dinoko di bopago mantšu ka gona. Nokontši e amana le lentšu leo le nago le dinoko tše ntši.

Seka/seswantšho - se sengwe seo se emelago selo se sengwe (Leeba ke seka sa khutšo).

Lehlalošetšagotee - ke lentšu leo le nago le tlhalošo ya go swana goba ya go nyako swana le ya le lengwe mo polelong e tee (bogobe = bouswa).

Togagano (go loganganya) ya dikgopolo - ke go kopanya dikgopolo goba tshedimošo go tšwa methopong ya go fapafapana. Ka go realo togagano ya dikgopolo ke kakaretšo ya dikgopolo tša mohuta woo.

Lebelo/tempo (bjalo ka lebelo la polelo) - ke lebelo leo mantšu a bolelwago ka lona (mohlala, polelo yeo e dirišwago ke moreti/seretong).

Sengwalwa - ke sengwalwa sa go ngwalwa, sa go bolelwa goba sa go bogelwa mo mererong ya kgokagano ya polelo.

Sebopego sa sengwalwa - go na le mehuta ya go fapana ya dingwalwa yeo e lemogwago ka dibopego (mohlala, ditaodišo, direto, mangwalo, metlae, dikanegelo, ditaelo, dipadi, ditiragatšo).

Maikutlo - ke molaetša wa khuduego mo sengwalweng. Mo sengwalweng sa go ngwalwa, so fihlelelwa ka mantšu (mohlala, mantšu a magareng go bopa maikutlo). Mo filiming khuduego yeo e ka tšweletšwa ka mmino/koša goba tikologo).

Pego ye bofefo - ke pego ye e se nago maatla go hlaloša nnete goba dintlha goba maikutlo.

Sebogelwakgethollo - ke go hlatha magareng ga sebopego sa ditlhaka le mantšu a go fapafapana.

Ditumanošitshadi (tša go se tie) - dinoko tša go hloka kgatelelo di na le sebopego sa go se tie.

Sešego sa mantšu - ke faele goba sona sešego sa mantšu a mafsa.

Letšhogo/lehloyo la matšwantle - ke lehloyo goba go šia (go se na mabaka) batho ba šele. Go dirišwa polelo ya mohuta woo.